

Poština plačana v gotovini

GLASILO PLANINSKE ZVEZE
SLOVENIJE

LETNIK • XI • LV

4

APRIL • 1955

VSEBINA:

Ing. Nadja Fajdiga: Kranjska Rinka	145
Marko Dular: Južna stena Kogla	147
Andrej Beg: Spomin s Planjave	150
Dr. J. Prešeren: Kronika PD Radovljica 1895—1955	152
Jožica Marn: Stenarjev trikot	156
Ivan Tominec: Franc Ksaver Wulfen	161
Leopold Stanek: Novembrska	164
Jože Cesar-Zorko Jelinčič: Emilio Comici in tržaški slovenski plezalci	165
N. D.: Notranjska Reka	171
T. O.: Dr. Juro Hrašovec	177
Vilko Mazi: In memoriam dr. Antonu Šviglju	178
Mladi pišejo: Polonca Lovrenčič: Moje bivanje na Pohorju	180
Fran Roš: Jasa	181
Društvene novice	182
Iz planinske literature	191
Razgled po svetu	196

Priloga: Mirko Vovk: Triglav z letala

Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likožarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Planinci - planinke!

VSE VRSTE POHIŠTVA, LESNE OPREME IN STAVBENEGA MIZARSTVA-TUDI V PLANINSKIH POSTOJANKAH KAKOR V OSTALIH GOSTINSKIH IN JAVNIH LOKALIH-PO ŽELJI IN OKUSNO, TER PO ZMERNIH CENAH, SOLIDNO IZVRŠUJE

in se priporoča

KERIN FRANC

SPLOŠNO MIZARSTVO, CELJE, DELAVSKA C. 5

STROJNA FINO-MEHANIKA • CELJE

OPREMLJAMO FOTO-LABORATORIJE ZA FOTOGRAFIJO IN FOTOGRAMETRIJO

IZDELUJEMO RISALNE MIZE

ZOBČNIKE NA ODVALNI SISTEM

IN OSTALA DELA FINOMEHANIKE

Tekoči račun

pri Narodni banki 620-T-408

Telefon 21-58

Ing. Nadja Fajdiga:

KRANJSKA RINKA

(Smer Modic - Režek)

eseli glasovi zbranih planincev in alpinistov so odmevali do drugega nadstropja Planinskega doma v Logarski dolini, ko sva z Alešem počivala zleknjena na ležiščih in čakala, da se premakne čas. Zaželela sva si sveže pobeljenih sten v Okrešlju in imela sva lepo priložnost, ki je nisva hotela zamuditi. Bil je zbor alpinistov in vsi smo se pripeljali na kamionih. Drugekrat pa moraš na Kamniško sedlo in nato navzdol na

Dom na Okrešlju. Nekateri naši znanci so naju gledali po strani, toda midva sva prav dobro vedela, da je mraz, ki sva ga kasneje občutila, precejšen in da sveže zapadli sneg v novembru v stenah ne drži ter predstavlja kar krepko oviro. Tudi to veva, da se navadno v sveže zasnežene stene ne vstopa — toda najin cilj je bil navsezadnje skromen — namenila sva se v Kranjsko Rinko, v smer Modic - Režek.

Hrušč v domu nama ni dal spati in tako sva se ob treh kar odpravila v tiho noč, ki si jo v gorah vedno znova in znova poleti in pozimi zaželim. Mesec nama je svetil, ko sva se vsa zaspana opotekala proti domu na Okrešlju. Tu sva ugotovila, da sva prispela prezgodaj, zakurila sva pred odprto drvarnico ogenj in si pekla jabolka.

Dan, ki se je prebujal, je bil prelep, toda mrzel. Semtertja je kdo izpregovoril kako kratko besedo — bila sva pod vtisom prebujajočega se zimskega dne in gore so se odgrinjale v vseh mogočih odsevih iz svojih nočnih zagrinjal in se kristalile v prvem ledu in snegu.

Ob pol devetih sva vstopila. Mogoče lahko rečeva, da ni bilo veliko snega v Rinki, toda suh ni bil niti meter. Ledena prevleka je pokrivala vsak oprimek in po položnejših snežiščih sva rila kot krta.

V prvem raztežaju sva prebolela občutno bolečino, ker se nama je zanohtalo. Plezala sva po položnejših in strmih zaledenelih odstavkih do poleti lahkega delno kaminskega pristopa v veliko luknjo (IV, poleti). Izognila sva se temu delu po zaledenelih platah na desni, precej težavno, in vstopila nad luknjo v lahek žleb — kamin (III, poleti). Skrajno počasi sva se prebijala tu navkreber, kajti ves sneg se je posipal. Ogromnih stopov nisi mogel dobro uporabljati zaradi požleda.

Med tem so vstopali in zapuščali Turski žleb vsi tisti iz pisane množice članstva alpinističnih odsekov, ki so tu nameravali sestopiti v Kamniško Bistrico.

Nekoliko sva vsak zase klela, kajti ta odstavek 40—50 m naju je stal več kot dve debeli uri. Taki oprimki, ti pa kot na drsalkah v strmini.

Ne vem zakaj, bila sem vesela in srečna. Mraz, ki se je znova začel občutno najavljati, je samo množil najino dobro voljo.

Aleš je bil zelo potrpežljiv, kajti če sem zelo dobre volje, imam to lepo navado, da prepevam. Ko sem odpela »Trubadurja«, sem bila na vrsti za zaledeneli žleb.

Ker mi ni bilo treba paziti, da bi zdrsela (varovanje je navpično), sem bila kmalu pri njem, čeprav nekoliko manj razpoložena za petje. V žlebu je nekaj zagvozdениh ostrih skal in ena izmed njih mi je prerezala vrvco na kladivu.

Za trenutek sem bila kar klavrna prikazen, toda tik za tem sem si zagotavljala, da se s kamnom da prav lepo izbijati kline. Spomnila sem se Alekse pred nekaj leti v Vratih, ki nam je to razlagala. Nu, posebne sreče s kamni nisem imela, kajti trije so se mi razbili na enem samem klinu. Ura je bila okrog pol dveh.

Plezala sva proti desni in narahlo navzgor čez snežišča. Ko si prijel za skalo, se je roka lepila k steni . . . Čas je tekel in ob pol petih se je pričelo mračiti. Plezala sva v teh razmerah dokaj previdno.

Gore so zažarele v rumenkastovijoličastih barvah, debela megla je pokrivala koroško stran, ko sva v mraku dosegla izstop.

Modrikasto obzorje nama je približalo neposredni gorski svet na izredno bližino in veter, ki se je že nekaj časa najavljal, naju je odnašal iz zavzetih trenutnih položajev.

Poslednji raztežaji so potekali v trdi noči in eno varovanje je bilo dokaj komično. Stala sem na odprtem položnem grebenčku na vrvi, oviti okrog majhnega okroglega roglja in pripominjala, da je to stoodstotno varno varovališče. Pri tem bi me bil skorajda odnesel veter. Aleš pa je razlagal, da pleza po lepo razčlenjenem položnem robu. Najbrž je to poleti teren druge težavnostne stopnje, toda ko sem plezala navkreber, je navzlic mrazu izginila rokavica v žep vetrovke, ker sem skorajda obvisela na vrvi.

Veter je grozeče tulil, ko sva pod zadnjim robom stene lezla na širokem snežišču v zaščitno vrečo, tik pod izstopom v širokem grabnu. Hotela sva se pogreti in prvikrat v miru nekaj pojesti. Zvezde so žarele v mrzlo viharno noč in po kratkem posvetu sva sklenila, da počakava na ščip, ki nama bo razsvetljeval pot skozi Žmavčarje v Kamniško Bistrico.

Za kratek hip sva zadremala. Toda zaspanemu človeku se lahko zgodí marsikaj. Ko sva zlezla iz vreče — na srečo je bil to majhen Alešev škrnicelj — sva lahko opazovala igro vetra, ki se je ob luninem svitu poigral z rumeno plahto. Za hip je padal navzdol, toda za tem je izplaval v nedosegljive višine.

V takem trenutku se tudi vsa divja krasota snežnih obrisov v luninem svitu ob bučanju vetra porazgubi.

Toda ko se je Aleš kot lastnik brez besede spoprijaznil z izgubo, sem jo kot neprizadeti član naveze prebolela tudi jaz.

Imela sva dovolj časa in pod Žmavčarji sva spet nekaj ur počivala, kajti nočeva motiti mirnih zemljanov. Odločila sva se, da ne bova budila oskrbnika v Kamniški Bistrici.

Toda predolgo sva se zasedela in ugotovila sva, da naju čaka tek na jutranjega kamničana. Vsak odstavek poti sva preračunala v minute in strumno dosegla v 1 uri in 20 minut šesti vlak.

Toda kmalu bi triumfirali tisti, ki so naju pokopavali tiste dni. Bajе sva klicala na pomoč — toda čeprav resda nimam glasu, se mi vseeno zdi, da se arije iz Carmen ne morejo izroditi v 1000 metrih višine v SOS klice. Na Miklošičevi cesti bi naju skoraj povozil kamion.

Pred klasično gimnazijo sva se poslovila, tu namreč stanuje Aleš.

Zopet se mi je mudilo. Po 57 urah brez spanja, me je čakala služba.

Kranjska Rinka, smer Modic - Režek, plezala 14. XI. 1954 Aleš Kunaver in Nadja Fajdiga, člana AO Ljubljana-Matica.
Čas plezanja 10. ur.

Marko Dular:

JUŽNA STENA KOGLA

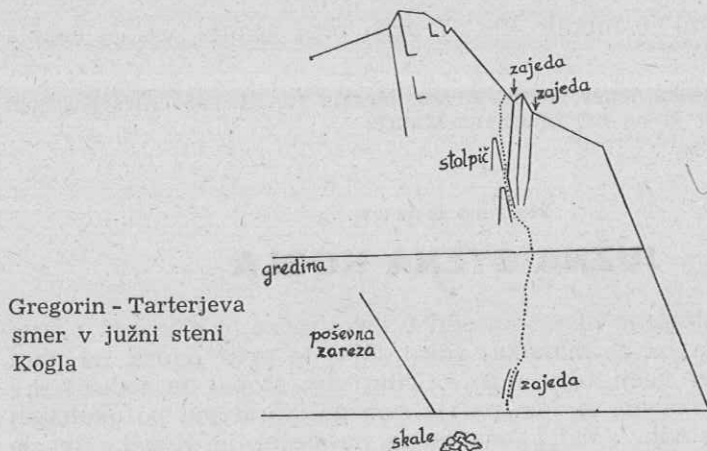

e stopinje nisem naredil v kako steno, o plezanju v njej sem pa že marsikaj slišal. Bilo je pred letom, na moji prvi večji turi v gore. Tiho sem stopal za tovarišem-plezalcem, le sem pa tja sem ga izpraševal po okoliških vrhovih. »Vidiš, ona stena na desni je Kogel,« mi je dejal. Ozrl sem se, zadnji sončni žarki so božali njen vrh, v globeli pa je že nastajala tema. Na skrivnem, skoraj plaho sem si zaželel svidenja.

Kogel je vrh v osrednji rajdi Grintovcev. S severa je skoraj nepazjen, na vrhu, poraslem s travo, kraljujejo gamsi. Toda korak naprej in stopil bi v prazno. Strahovit prepad zazija pred teboj. Pogled ne najde opore, neizprosno zdrsi navzdol ob gladkih ploščah in previsih, šele na temnih gozdovih v dolini najde domačnost in mehko.

Stena sicer ni visoka — okoli 200 do 250 metrov, vendar je tako impozantna, da je že v klasični dobi našega alpinizma pritegnila nase pozornost. O osvajanju stene in o prvih vzponih se je do zadnjega časa vedelo zelo malo. Bolje povedano — vladala je precejšnja nejasnost in zmedenost. Takoj po vojni je bilo znano le to, da sta l. 1937 utrla prvo smer preko stene ing. K. Tarter in J. Gregorin. »Dve sto metrov navpičnega zidu, plezarija šeste težavnostne stopnje. To je dejanje kot silovita južna stena Schüsselkar Spitze, vzhodna stena Fleischbanka in severna stena Dacla,« — je pisal o njej znani alpinist Boris Režek. Po vojni je bila stena Kogla mnogokrat preplezana. Vendar so se plezalci držali vedno depresije v desnem delu stene, misleč, da tu poteka Gregorinova smer. Šele z rastočim zanimanjem za osrednji del stene, se je — večina iz pripovedovanja predvojnih plezalcev — izluščila resnica. Danes ni več dvoma, da

sta bili pred vojno v steni dve smeri: zgoraj omenjeno in večkrat ponovljeno je plezal Virens, Gregorin - Tarterjeva, ki poteka levo od nje, pa je samevala zaradi slabih opisov do letošnje jeseni. Smer je skoraj direktna, le rahlo nagnjena proti desni. Mnogi naši plezalci so naskakovali centralni del in izvedli do gredine nekaj variant. Zupan in Šemrov sta po večkratnih poizkusih preplezala steno do vrha. V vpadnici izstopa Virensove smeri je navpična stometrška poč, v kateri sta ljubljanska plezalca Levstek in Šara zabeležila eno svojih najkvalitetnejših storitev.

Medtem sem se že precej spoznal s skalo in stenami. Ker Gregorinova smer še vedno ni bila ponovljena, sva ji s prijateljem sklenila posvetiti eno izmed jesenskih nedelj.

Sonce ni moglo prodreti skozi oblake in vrhovi so bili zaviti v meglo, ko sva se ustavila na strmem ovinku in se zazrla v trikotno steno. Strmo in drzno se dviga pečevje nad zatrepom Bistrice, ki divje buči med prepadi Predaslja. Z rastočo tišino še ta šum zamre in končno zavlada popoln mir. Ne kali ga govorjenje planincev ali ropot vozil, le ozka lovska steza drži v ta kotiček, ki je eden najlepših v Grintovcih. Spretno se vzpenja v višavo Podov, levo od nje pa se v silnem zagonu požene v nebo navpična stena Kogla.

Stojiva pri vstopu in se razgledujeva. V roki imam skico smeri, pa se za vruga ne najdem. Hitro mi skopni radovednost, ko zažvižga nekaj kamnov nad glavo in se raztreščijo na skalah. Lep pozdrav. Mehanično se naveževa in urediva material. Tako kot vedno. Pri tem naju pošteno stresa mraz. Sneg je zmrznjen in skala je videti ponekod poledenela. Malo si še pogrejeva roke in začne se. Plezava po žlebasti zajedi naravnost navzgor. Prva dva raztežaja sta hitro za nama. Stojiva pod navpično, rahlo previsno steno. Dve paralelni poklini potekata nad nama. Na stojišču zabije Matjaž dva dobra klina, jaz se pa zbašem v desno poč, ki je videti krajša. Nekaj časa že gre,

vendar stvar postaja ožja, komaj še diham. Malo se odpočijem, se-grejem premrle prste in se zopet bašem naprej. Iz počí ven ne morem, ker je vse gladko, notri pa tesno, da se le s težavo prebijam. Zopet se mi zanohta. S skrajnim naporom gvozdim kvišku. Obleka se tre. Naenkrat r...sk in v vetrovki se naredi »okno«. Končno naklonina le popusti in poč se razširi v kamin. Na zagvozdennem bolvanu počakam prijatelja. Špranj za kline tu skoraj ni. S težavo zabijem majhen klinček dva centimetra globoko. Medtem ko Matjaž izbija klina na stojišču, opazujem čuda zimske narave. Prekrasne ledene sveče krasijo previse, na vsakem pomolčku pa leži blazinica snega. Mraz prihaja skozi obleko, da me stresajo krči. Čez nekaj časa zaslišim godrnjanje in Matjaž pokuka izza previsa. Hitro je pri meni. Nato spleza do konca kamina, ki se zopet zoži v previsno poklino. Pridem za njim in se s pomočjo žive lestve povzpnem kolikor mogoče visoko. Zopet praskam po počí. Še nekaj metrov mi manjka do vrha. Čevlji spodrsavajo ob gladki skali, komaj se še držim. Prsti postajajo beli, brezčutni. Tu gre zares. Če bi tu padel, bi potegnil oba. Matjaž je brez klina na slabem varovališču. Ta misel me ne sme plašiti, temveč le opominjati na skrajno pazljivost in zagrizenost. Prsti se mi zažro v pečino, pomaknem se više, se poženem in objamem zagozdno skalo. Prestopim desno na raz, še nekaj hitrih gibov in sem na varnem. Tu sem dal vse iz sebe. Od napora mi postaja slabo. Divje, brezobzirno tolčem po klinu, ki gre le nerad v zasigano pečino. Vpnem se. Počasi drsi vrv skozi opraskane dlani. Precej časa mine, preden pride Matjaž do mene. Zasopla stojiva na nagnjeni polički in gledava v ono peklensko poč. Soglasna sva, da tako težkega mesta, kjer bi se plezalo prosto, nisva našla še nikjer. Po lahkem prideva na veliko gredino, kjer naju pozdravljajo med snegom in zmrznjeno travo zadnje planike. Šele sedaj pogledava po vremenu. Vse je zaprto, iz doline se vlačijo cunjaste megle. Greva naprej. Čez rdeč odlom proti levi v zajedo. Prečnica me spominja na Črni Graben v Triglavu. Hitro teče vrv in Matjaž že varuje. Lepo delo je opravil, same majave omarice, pravo nasprotje onih gladkih izpranih počí. Od nekod zapiha veter in prve snežinke padajo na skalo. Čimprej morava iz stene. Plezava po navpični zajedi, skala je zopet trdna in gladka. Po dveh raztežajih lepe, a naporne plezarije priplezava na stolpiček. Malo se oddahneva in pogrejeva roke. Vrh ne more biti več daleč. Po ozki polički prečiva proti desni navzgor. Naenkrat se svet odpre, stojiva na vrhu stene v snegu. Molče si stisneva roke.

Pohiteti morava, kajti pot v Bistrico je dolga in v takem vremenu nič kaj zavidanja vredna. Sneg se vdira ponekod do kolen. Čez Pode hitiva proti Kokrskemu sedlu. Malo se ustaviva, potem pa odbrziva v dolino. Ozirava se proti steni, ne vidi va je, ker jo zagrinja megla. Strmiva v meglo, ki zakriva steno, v kateri sva kljub megli in mrazu preživela lep dan.

10. oktobra 1954 sta člana AO Univerza Držaj Matjaž in član AO Matica Dular Marko plezala prva ponovitev Gregorin - Tarterjeve smeri v Koglu. Vreme hladno in megleno. Čas plezanja 4 ure.

SPOMIN S PLANJAVE

ajdragocenejše, kar hranimo globoko v sebi, so spomini. Pestra je njih dolga vrsta, svetlejši so odrinili bolj mračne in nevesele daleč v ozadje, da komaj še vemo zanje. Vse je v njih, kar smo doživeli. Kot knjiga so, ki nam pripoveduje o življenju.

Knjiga spominov! Vedno nam je pri roki, često prebiramo strani v njej in se tiho smehljamo predse. Strani so v tej knjigi, ki blede in postajajo nejasne in nečitljive; druge so, ki smo jih pozabili. Morda smo jih hoteli pozabiti: ni nam vselej uspelo. So pa tudi take strani v tej prečudoviti knjigi, ki se jim dobrikamo na vse načine: okrasili smo jih z okornimi risbami in žive barve vriskajo iz njih. Črke - začetnice v njih smo pobarvali zlato in včasih nam pokima za stranjo skromen cvet gorske rože, davno utrgan v sončnem bregu: poduhaj, saj murka še danes diši...

Še danes diši... Hej, vse je zadišalo okrog mene! Svetloba in toplota sta me oblili v temačnem zimskem dnevu in piš vetra se je prikradel krog ušes, pa napel prsi in završal, kot je vršal čez greben.

Dotaknil sem se teh dragih listov v spominih in oživeli so: Pobožno jih obračam in drobne vrstice se polnijo z mogočno silo doživetij, ki jih opisujejo: o gorah govore in o življenju v gorah. In spet vrši veter čez greben...

Hej-i-uuu! Prešeren vrisk se utrga v gori. Visoko sem in šibek je odmev. Planjava se grezi na sever; v strmih skokih in v divjih grapah se poganja v mehko Logarske doline. Planjava! Na temenu ji stojim, skromen romar iz sivega mestnega zidovja. In prek grebena poje veter.

Planjava, prva gora, ki sem se kot deček vzpenjal s pobožnim strahom nanjo, kakor bi stopal v svetišče, ki sem ga vedno gledal le od daleč. Podoba je bila, kot da odpira gora - svetišče vedno nove duri in me vabi globlje, vedno globlje vase. Spoštljivo sem prestopal prage njenih obokanih prostorov, ogromnih in molčečih, vendar vedno mikavnejših.

Vse mi je bilo novo, vsak skalni rob odkritje zase, del doživetja, ki se je globoko vtisnilo v mehki vosek mlade duše. Tu je bil — svet gora, ki o njem nisem niti slutil, kako lep in mogočen je. Prestavljen vanj, zbehan in poln nasprotujočih čustev, od katerih je navdušenje zmagovalo vsa ostala, sem prvič doživel gore in tiho moč, ki polje v njih in z njih veje v dovzetna srca. Zaslutil sem, da bom postal njih vdani oboževalec. Nisem se zmotil. V naslednjih dneh sem že z vso silo mladega srca hrepenel spet nazaj v pravljčni svet gora; zamaknjen sem strmел ure in ure v njihove obrise, ki so se dvigovali na obzorju kot obluba, rahlo zastrti v poletnem čadu...

Pozneje mi je postal najdražji svet pod Ojstrico. Oboževal sem ga. Tja sem zahajal, kadar sem le utegnil; mnoge ure sem presanjaril na Korošici in okrog nje in skoro sem pozabil na vse druge gore: Ojstrica me je opijanjala; tam sem bil doma. Planjava pa je ostala zame taka, kot sem jo videl in občutil prvič iz Klina in nato s Sedla često: široka, mogočna in neskončno stara.

A hranila je zame dan, ves dragocen in poln lepote: t a d a n.

In prek grebena poje veter — prek grebena, ki je oster in lep; kot bela stezica je, ki drži varno k cilju, z najvišjega temena gore na drug, zahodni vrh. Včasih se mi zazdi, da hodim po samem igrivem zraku. Kamenček se odlušči in zarožlja; kot bi se prepirali, se zapode za njim drugi. Malo še pogodrnjajo, pa utihnejo v žlebu.

Kratki greben se je končal. Zapadni vrh — razbit svet, v starosti okorel, trd in razbrazdan. Tja k soncu se obračam in prisluškujem teku časa. Tiho je in opojno. Le včasih mi prinese veter zamolkel šum izpod Okrešlja. Bel in srebrn trepeta tam slap ob večnolepem rojstvu Savinje na rdečem ozadju razjedene peči; v temnem, zamolklo zelenem okviru visokega poletja, ki se vzpenja, vedno redkejši, do grobih, starodavnih gub v obličju Mrzle gore. Poznam ta šum. Naslonim se v skale: bele so in trde. Polni me žar, polni višina. Veke zastirajo pogled. Sam sem in srečen sem. Nič več ne mislim. Izpod trepalnic jih gledam, te svoje misli, kako rade bi se izmotale iz barvnega klobčiča, ki so se ujele vanj. A kaj, utrujene postajajo. Naj bodo, saj jih ne potrebujem. Le kaj bi z njimi zdaj? Sama sva z goro in harmonija je v obeh. Saj sva prijatelja že davno! In veter, ki mi boža razgreta lica, mi je prijatelj in prijatelj je sonce, ki me spet ogrne v svoj žareči mir. To so trenutki, ki stokrat odtehtajo ves trud s strmih steza. Gora mi govori, poslušam jo; mrmra mi v ušesa, toplo in dobrodušno. »Pri meni si,« mi pravi. »Srečo imam in mir; oboje sem ti dala. Vsi moji čari so ti skoraj v dlaneh. Pozabi, kdo si in čemu; zdaj vse pozabi in odpočij si. Novih moči naberi v mojem svetu, da ne boš strt in žalosten, kadar se srečaš s prevaro in lažjo v nižinah.«

»Čuj, vetriču sem naročila, da bo godel po nevidnih strunah v pečevju. Naprosila sem ga, naj ti prinese rezki vonj ruševja in hrupave trave z vesin. Iz kotanj, kjer vse leto dremlje stari zaspanec sneg, ti bo prinesel blagodejen hlad in te z njim osvežil. Če boš hotel, pa bo utihnil in se skril za greben, da boš poslušal, kako tišina poje. — Poslušaj!«

Res, vse je tiho. Le kavri za Rdečim kupom včasih zakriče. In slap Savinje poje, poje. Tihoto le pogloblja, kot njen večni prizvok. Čas teče neopazno. Podoba je, kot bi še on prisluhnil tišini in obstal. Tišina poje! — Vsi pojmi so se razgubili, vse misli raztopile. Samo še majhen člen velike enote sem, drobcen delček prirode ...

Dolgo tako ležim.

Nato se prebudi osebnost, rodi človek. Treba bo iti, dasi mi je žal. Saj je tako lepo na gori, da bi še in še ostal, zrl v doline in prisluškoval počasnemu utripu njenega življenja.

Dr. J. Prešeren:

KRONIKA PD RADOVLJICA 1895—1955

(Nadaljevanje)

O četrty postojanki poroča PV 1900 naslednje:

»Gospa Terezija Soukup, rojena Tomz, je darovala zasebno svojo kočo, ki jo je zgradil njen oče Blasius Tomz na Poljški planini in kamor je zahajal rad vsako poletje do svoje smrti, Radovljiški podružnici SPD. Za ta dar izrekamo plemeniti gospe najprisrčnejšo zahvalo.«

Blaž Tomc je bil domačin iz Poljč pri Begunjah, po poklicu klobučar, ki si je kot izseljenec v ameriškem Baltimoreju pridobil nekaj premoženja, odprl potem delavnico in trgovino v Beljaku, kjer obstoji še danes trvdka Hubert Tomz ob mostu. Slovesna otvoritev koče je bila 28. VII. 1901. Po tedanjem običaju jo je blagoslovil zgodovinar Josip Gruden; slavnostni govor je imel Roblek, domači pevski zbor pa je pod vodstvom učitelja Zavrla zapel tri pesmi. Navzoči so bili med drugimi prof. Prusik za Češko podružnico, za Ziljsko prof. Apih in Leon Knafelj, begunjsko občino pa je zastopal župan Janez Janc. Če posežem nazaj v svoje spomine takrat trinajstletnega fantka, z licem zabuhlim od zobobola, ki je pravkar dokončal drugo gimnazijo, moram še danes reči, da je bilo »strašno« lepo. Udeležba okrog 100 ljudi. — Koča danes ne obstoji več. Ko se je pozneje zgradila višje gori na Begunjščici Vilfanova koča, jo je društvo odstopilo srenji Poljče v zameno za svet za novo kočo. Pogorela je med okupacijo obenem s planinskimi stavbami vred.

Nameravana je bila gradnja nove koče na Konjščici, a iz neznanih vzrokov odložena. V članku Planina Konjščica v Bohinju je Al. Rihteršič lepo opisal »bajno ležečo« planino. V zameno za novo kočo je bila kot peta društvena postojanka popravljena in preurejena planšarska koča na tej planini, založena je bila z vsem potrebnim, s konservami, spominsko knjigo in pijačo. Oskrbovala jo je planšarica iz sosednje sirarne. Zgodilo se je to 1906. O nadaljnji usodi koče ni poročil.

Kot šesta nova postojanka je bila zgrajena 1906 koča nad Babjim zobom, kajti poročilo dr. Vilfana na obč. zboru 1907 pravi: »Zgrajena je bila lepa planinska postojanka na vrhu Babjega zoba, ki je tudi že plačana; Vodnikova je dobro uspevala, obisk poskusne koče na Konjščici je bil zadovoljiv.« Ta koča na Rjavem vrhu nad Babjim zobom je že med I. vojno tako propadla, da je podružnica ni hotela več vzdrževati tudi zato ne, ker obisk ni bil zadovoljiv. Izročila jo je privatniku pod nekimi pogoji, nekaj inventarja pa je bilo prepeljanega v Vilfanovo kočo.

Tomčeva koča na Begunjščici je počasi šla pot vsega minljivega. Tako je propadala, da je bilo treba nekaj ukreniti. Odbor se je odločil, da zgradi novo kočo višje gori, tam kjer je stala prej ovčarska bajta. »Po zaslugi Valentina Šturma in vrlih Begunjcev« je bila

Nekdanja Poljška planina. Tomčeva koča v desnem kotu zgoraj — pred 1914

zgradba popolnoma zasigurana. Res je bila slovesna otvoritev določena na 19. VII. 1907, zaradi dežja preložena na 2. VIII., ko je zopet deževalo. Tako se je slovesna otvoritev opravila šele 25. VII. 1908 z otvoritvenim govorom dr. Vilfana, dejansko pa je bila prometu izročena že prej. Stroški z vsem inventarjem vred so znašali 7000 K. Koča je pogorela med okupacijo 1943.

S to sedmo planinsko postojanko pa društveno gradbeno delo ni bilo izčrpano. Po vzoru drugih plan. društev je gradilo tudi pota, postavilo in odprlo 1. VI. 1907 most čez Savo pod Kamno gorico z izdatno podporo deželnega odbora in privatnikov specialno za ta namen, 1912 novo brv čez Rudnico v Bohinju, popravilo tudi pot skozi Poključsko luknjo. Za svoje gradbeno delo je podružnica našla polno priznanje pri centrali, saj beremo v poročilu o delovanju SPD in njegovih podružnic za leto 1908 sledeče:

»Radovljiške podružnice ozemlje je pač najlepše sredi krasnih planin... Minulo leto je podružnica sijajno pokazala, kaj se da doseči s požrtvovalnostjo in vztrajnim delom. Ima pa tudi može in za načelnika..., ki jim bije srce za naše planine in za naše društvo...«

Društvene finance niso bile ravno pereče vprašanje tja do gradnje Vilfanove koče. Še v poročilu o delovanju podružnic za leto 1901 je ugotovljeno, da »skrb za plačilo ni odzemale moči, ker so dolgovi plačani«. Ko je zaradi gradnje Vilfanove koče podružnica prišla v zagato, je iskala pomoči pri Osrednjem društvu, kjer pa je bila po dr. Tomišku kar ostro zavrnjena. Val. Šturm je kasneje svojo terjatev po 4000 K odpustil in vse drugo je na svoj način rešila I. vojna. — Podpor v prave planinske svrhe je podružnica prejela zelo malo. Ne vem, kakemu srečnemu naključju in čigavi

Tomčeva koča pred 1914

intervenciji je pripisati dejstvo, da je c. kr. želez. ministrstvo podarilo 200 K (1900). Razen tega so dali podpore: Slov. kat. društvo v Radovljici 20 gld (1897), 20 gld (1899), Posojilnica v Radovljici 40 gld (1898), 20 gld (1897), 20 gld (1899) in 30 K (1901), županstvi Boh. Bistrica in Bled pa vsako po 10 K (1912). To je bilo pa tudi vse. Kolikor je najti poročil, so se društvene finance gibale takole:

Leto	Dohodki	Izdatki	Leto	Dohodki	Izdatki
1895	934 gld	934 gld	1901	2425 K 01 v	2205 K 09 v
1896	257 gld 22 kr	199 gld 80 kr	1902	834 K 70 v	635 K 28 v
1897	119 gld	?	1904	535 K 50 v	383 K 97 v
1898	659 gld	?	1905	1449 K 77 v	1099 K 55 v
1899	771 gld 51 kr	770 gld 62 kr	1910	1504 K 89 v	1502 K 59 v
1900	1138 K 26 v	1130 K 64 v	1912	1879 K 18 v	1283 K 86 v

Ostalo društveno delovanje je obstajalo v markaciji potov, prirejanju skupnih izletov, predavanj in veselic.

V članku Iz Bohinja čez Komno v Sočo pripoveduje S. R(utar?), da je dne 21. VIII. 1893 g. Jože Ravhekar (dve leti kasneje član prvega društvenega odbora) markiral in v labirintu potov z vodnikom komaj našel pot v Sočo. Sicer pa je društvo sprva markiralo pota v dolini, kasneje šlo na vse vrhove v okolici, postavljalo orientacijske table na najbolj vidnih mestih, n. pr. 1901 kar 70 naenkrat. O izvršenih markacijah se najdejo zelo obširna poročila iz dobe dr. Andrejke.

Nič ni novega pod soncem in množični ali skupni izleti niso pridobitev današnjih dni, obnesli se pa niso nikdar posebno, ker planinstvo že po svoji naravi vzgaja krepke individualnosti, ki hodijo

Otvoritev Tomčeve koč 28. VII. 1901 — 1. Hugon Roblek, 2. dr. Jos. Gruden, 3. prof. Jos. Apih, 4. prof. Prusik, 5. Val. Zavrl, 6. Jakob Prešern

rade svoja pota. Prva leta so še nekam uspevali, na obč. zboru 7. IV. 1907 v Boh. Bistrici pa že poroča dr. Vilfan, da se ne obnesejo več. Prvi tak izlet se je vršil 1. VII. 1895 k Častitljivi jami nad Lipnico. Izletnike je tam sprejela domača godba. 14. VIII. 1898 je bil prirejen izlet 40 Radovljčanov na Triglav preko Velega polja, 29. VI. 1898 je bilo srečanje Soške in Radovljiške podružnice pri Savici. Udeležilo se ga je okrog 60 oseb. V pozdravnem govoru je poudarjal Roblek Plinijev izrek: Turpe est in patria vivere et patriam nescire.— sramotno je živeti v domovini in je ne poznati. Nazdravil je soški posestrimi, za katero je odzdravljajl dr. Karol Triller. Ta izlet je pozdravila Češka podružnica iz Prage in znani dr. Jan Lego od tam. V istem času je sledil izlet na Stol in v Planico, 1905 pa izleti k Tomčevi koči, mimo Podkorena na Kranjski vrh in v Bistrico v Ziljski dolini na narodni ples. Najavljenih je bilo še nekaj drugih izletov, a poročil o njih ni. Vsekakor so se izletov po dolini udeleževali člani na kolesih, saj je bil v društvu ustanovljen kolesarski odsek že 1898.

Na zabavni besedi v Radovljici 25. X. 1896 je predaval Ljudevit Stiasný o Potovanju na kolesu v Beli grad ter po Donavu v Odeso na Rusko, isti 1899 O potovanju po Ruskem, Josip Lavtižar 21. I. 1901 O severni Španiji, Aljaž pa 6. III. 1902 O novem hotelu v Vratih.

(Dalje sledi)

STENARJEV TRIKOT

ežko si je predstavljati moje razpoloženje, ko je skozi okno moje sobice v Ljubljani, po dolgih dnevih čemer-nega vremena, vendarle posijalo sonce. Kdor ni več kakor tri mesece čakal na uresničitev svojih hribovskih želja in komur ni — kakor meni — dež zvest spremljevalec na vseh potih v gorah, ta si pač mojega veselja ne bo mogel prav predstavljati. Kar začudena sem bila. Sicer pa — ne hvali dneva pred večerom. Prav lahko se še dogodi, da tale moj lov za zadnjimi lepimi jesenskimi dnevi ne bo tako uspešen, kakor kaže začetek. Še daleč je do Vrat.

In res. Vlak komaj s težavo sopiha v radovljiški klanec, ko že udarjajo ob šipe prve kaplje. Ko izstopiva v Mojstrani, so se oblaki nad nama že zgostili v enakomerno sivino, iz katere pada, pada vso dolgo pot do Aljaževega doma.

»Daj no, poglej, kakšno je zunaj«, zaslišim drugo jutro iz pograda pod seboj. Nič kaj navdušena ne odgovorjam, da je zunaj oblačno in se sploh ne vidi dalje kot dober pedenj pred nosom. O Triglavu in Stenarju pa sploh ni ne duha ne sluha. Prvi dan nezasluženega počitka se je pričel, bog ve koliko časa bo trajal. Ves dan se slabe volje potikava okrog koč, kuhava in zabijava kline v veliko skalo za domom.

Kdo še ni stal pri klopci za Aljaževim domom in občudoval sveta okoli sebe? Vendar se Stenarja najbrž malokdo natančneje spominja. Seveda, Triglav s svojo steno privlači nase vse poglede. Ta srečni ljubljenec bogov je čisto zasenčil svojega skromnega vrstnika onstran doline. Kljub temu pa tudi Stenar ni tako od muh. Ni od povsod tako skromen, kakor se ti zdi, če iz Vrat opazuješ njegovo južno in vzhodno steno, visoko porasli s travo in celo borovci ter ruševjem. Tu je pleznil pred leti dr. Jug. Drugače pa je stal Stenar dolgo zunaj alpinističnega zanimanja. Šele pozneje, ko je bila Triglavska stena že neštetokrat preplezana, se je tudi število njegovih obiskovalcev povečalo. Najdemo jih v impozantni severni steni in pozneje v najnovejšem času tolikokrat preplezanem Brojanovem razu severne in severozahodne stene. Ko so si jeseniški alpinisti postavili svoj Bivak IV. na vrhu Rušja, so imeli prav idealno izhodišče za ture v Stenarju. In res so podrobneje obdelali severno ostenje.

Naju pa je mikala trikotna severovzhodna stena, kjer se je Stenar naskakovalcem najodločneje postavil v bran. Gladke, črnikeste plošče so se tu pognale skoraj navpično, preprežene s čudnimi formacijami zanikrnih, največkrat s travo poraslih poličk. Ta trikot je predstavljal vprašanje prvega reda in šele leta 1950 ga je preplezal Kočevar Rado z graškim plezalcem Herbstom. Posebno o vrhnjih treh raztežajih, kjer smer izstopa na jugovzhodni raz, je govoril z vsem spoštovanjem.

Tam visoko zgoraj v vrtočlavih previsih so najine zadnje misli, nato drug za drugim utoneva v spanec.

Najine včerajšnje napovedi so se uresničile. Ko jo drugo jutro ubirava po stezi proti Škrlatici, naju že prijetno greje sonce. Ni čuda, saj je bila ura že pol sedmih, ko sva krenila na pot. Ta, za alpinistične pojme kaj huda zakasnitev je bila deloma tudi upravičena. Naj se stena še nekoliko osuši in ogreje, preden vstopiva.

»Se ti ne zdi, da dela tale pot prevelik ovinek, kaj če bi jo kar tule mahnila proti levi pod steno?« »Pa pojdiva!« Rečeno — storjeno. Stara, precej zarasla steza naju nekaj časa prav udobno vodi naravnost proti Stenarju. Kar je zmanjka. Vendar si zaradi tega prav nič ne beliva glave. Bova šla pač po svoje. Pričela sva riniti navzgor, pa spet navzdol, čez podrtá debela in skozi pritlikavo ruševje. K sreči kmalu najdeva dobro lovsko stezo, ki naju pripelje nazaj na pot. Po njej sva hitro v grušču pod steno.

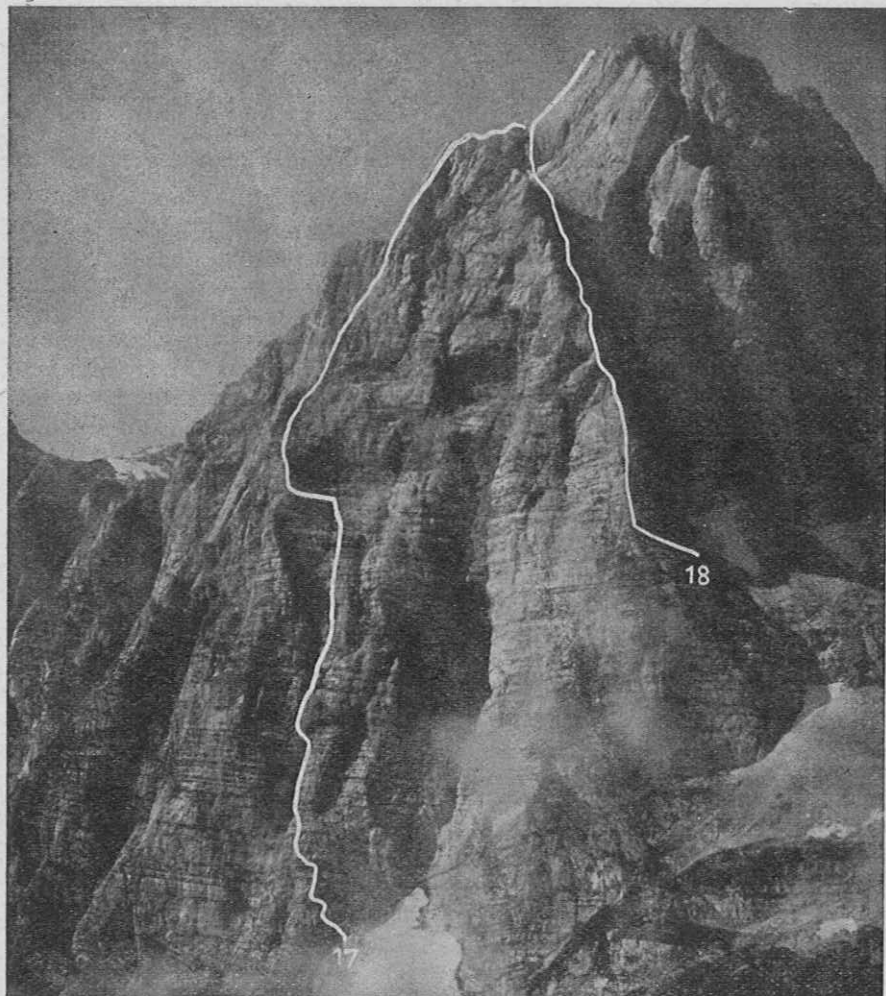
»Po tistile polici sta najbrž vstopila onadva. Kako pa se potem tamle pride čez, pa res ne vem!« ugiba moj spremljevalec in kaže na ogromno črno streho sredi stene. No, za ugibanje ni preveč časa. Precej kasna sva, stena pa je hudo neprijazna videti. »Še noč naju bo lovila,« menim, ko se sredi široke police navezujem na vrv. Tovariš ne reče nič, menda je mojih misli. Naglo stopi po polici naprej. Udobne poti je kmalu konec. Pred njim se dviga strma stena, prvo težko mesto v smeri. Oglasijo se klini, Mitja počasi izginja za rob in navzgor. Za začetek je ta stena kar težko mesto. Tudi zame, čeprav grem druga in dobro varovana. Zato me pa nahrbtnik nemarno vleče v globino. Neusmiljeno udriham po razmajanem klinu, ki noče in noče iz stene. »Kaj pa delaš tako dolgo. Kar nazaj ga zabij, če ga ne moreš spraviti ven!« zadoni nestrpno nad mojo glavo. Kmalu tudi mene mine potrpljenje, pustim trmasti klin v razpoki in se spravim nad ostale. Kljub vsej dobri volji moram na tem mestu še kake tri žrtvovati Stenarju. »Nikar se ne zamujaj preveč s klini. Če nočejo iz stene, jih pač pusti. Drugače ne bova do večera prišla na vrh,« me poučuje Mitja, medtem ko se pripravlja, da bo plezal naprej.

Od tu naprej je svet nekoliko lažji. Najprej zlezeva proti levi, nato po silno strmem stebru naravnost navzgor proti oni strehi, ki sva jo ogledovala že od spodaj. Preko nekaj težkih mest morava še, da prideva pod njo. Kmalu je jutranja uganka rešena. Ko se za silo namestim na varovališču — stojišča so v tem delu sploh zelo slaba — preči Mitja pod streho proti levi, kjer se je ob odklani skalí izoblikovala strma poč. Tu naju Radov klin prepriča o tem, da sva na pravi poti. Kmalu mi tovariš izgine izpred oči. Jasen zven klina in njegov poziv: »Zdaj pa le naprej, toda previdno, tu je precej zračno!« mi naznanita, da je že na varovališču in da naj plezam za njim. Ko prilezem iz počí na poličko, zagledam nad sabo navpično steno, v njej pa stoji Mitja kakor muha sredi šipe. »Kdo bi si mislil, da je mogoče tole pošast tako lepo obiti! Tale ovinek si je pa Rado res dobro omislil« se spomniva prijatelja v dolini. V zelo izpostavljenem

plezanju kmalu dosežem borno Mitjevo varovališče. Prodišče je že globoko spodaj pod najinimi nogami. Molče slediva z očmi kamnu, ki se je odkrušil nekje nad nama in neslišno izginja v globino. »Ko bi tu odletela...« Pa kdo bi se ukvarjal s takšnimi mislimi, kadar sije sonce in te stena vabi navzgor! Strmina naju je privedla na desno v lažji svet nad streho. Od tu gre še kar lagodno navzgor, marsikje nama že zabiti Radovi klini olajšajo delo. Strmo mesto nama zapre pot naprej. Mitja ga je naskočil kar naravnost, zašel pa je pri tem v tako krušljiv svet, da se je raje previdno vrnil. »Po tistile travi pojdi, pa boš obšel previs!« mu pravim in kažem proti levi. Res se napoti tja. Medtem ko ga varujem, se spomnim Kočevarja, kako mi je nekoč pripovedoval o plezanju v Wettersteinu. V opisu neke smeri je našel tudi izraz »Graspolster«. Ni si mogel predstavljati, kaj naj bi to bilo, zato ga je prav močno skrbelo. Ko pa je v steni s strahom prišel do tistega mesta, je našel — krasno travnato zelesnico. Tale »Graspolster«, v katerem pravkar tiči Mitja, pa ni tako prijazen. O tem nedvoumno pričajo njegovi izrazi in godrnjanje, ko čisti oprimke, koplje s kladivom stope v travnato strmino in potem skrajno previdno prenaša ravnotežje. Ko mu sledim, tudi meni ni do smeha. Poševno nagnjeni stopi so pokriti s spolzko zemljo, z rokami pa grabim za majave ruše. Toda imava srečo, v globino se je zrušilo le nekaj odluščenih kamnov in šopi trave se počasi prepeljavajo po zraku pod nama.

Spremljevalec me čaka v majhni votlinici v začetku strmega žleba. »Graspolster« mu je, kakor izjavlja, »hudo stopil na živce.« Zato mu prepustim nahrbtnik, sama pa splezam do vrha žleba. Prilezla sva že v neposredno bližino velikanske zapore, ki zapira steno po vsej njeni širini in je visoka preko sto metrov. Kmalu sva tik pod njo. Med daljšim počitkom se ozirava navzgor. Ta del stene je z vstopom iz Kočevarjeve smeri nedvoumno nepreplezljiv. Na kak direkten prehod od tu ni niti misliti. To lahko poveva tistim, ki očitajo Kočevarjevi smeri prevelik odstop na raz in s tem polovičarstvo.

Sistemu polic, ki se vleče pod zaporo, slediva daleč proti levi prav na rob stene. Pod najtežjim delom smeri sva. Negotovo, skoraj s strahom opazujeva svet nad seboj. Navpičen, rjav raz je trikrat prekinjen z navpičnimi pasovi. Kako neki bo šlo tukaj? Iz Radovega pripovedovanja veva, da je treba plezati na desni strani raza. Precej klinov je menda ostalo v teh previsih še od prvega vzpona. Brez obotavljanja načneva prvi raztežaj. Mitji je precej trd oreh. Opazil je namreč Radove kline in plezal naravnost do njih. Meni pa se je zdel svet na desni nekoliko bolj prijazen. Zato plezam raje tam in res gre še kar dobro. Izgledi za naprej so od tu naravnost obupni. Ogromen, rdečkast in krušljiv previs, v njem pa visoko zgoraj nekaj klinov. »Tu pa Rado ni imel preveč prijetnih občutkov,« si mislim, ko opazujem Mitjo pri delu. Stojec v zankah zabija kline, mimogrede izpusti kak razmajan Kočevarjev klin in rine v na videz nemogoče. Vendar najdeva nad tem trebuhom sicer majhno, zato pa solidno stojišče. Še gladka, strma skoraj previsna plošča naju loči od lažjega

Stenarjev »Trikot« — levo smer sta naredila Kočevar in Herbst

sveta. Mitja se takoj spoprime z njo. »Še tole, pa sva dobra,« si daje poguma. Dolg, koničast Radov klin, ki sem ga pozneje kar z roko izpulila, mu služi za stop, medtem ko tipa nad seboj za razpoko. S pomočjo slabih klinov se počasi pomika višje. Že v sredini plošče je najtežje. V edino špranjo, kamor je zabijal Rado, klin ne prime več. Brez njega je treba naprej. Razkorači se, nekaj preračunanih gibov in že doseže dober Radov klin. Toda do vrha plošče ga čaka še težavno delo. Sonce se naglo pomika navzdol, vedno hladneje postaja. Vendar ne opazim ne enega ne drugega. Vidim le vrvi, Mitjo in ploščo, ki se mi zdi vedno temnejša, večja in bolj grozeča. Mitja

mi javlja, da je zgoraj našel že zabite kline najinih predhodnikov. Sedaj bo šlo hitreje. Še nekajkrat zaslišim »potegni«, in Mitja mi izgine izpred oči. Vrvi počasi drse preko roba, končno se še te ustavijo. Nekaj trenutkov je vse tiho, nato mi pride do ušes kakor iz velike daljave: »Izbij pa pridi za mano!«

Hitro lezem za njim, izbijem, kar se da, in kmalu pristanem na udobni polički pri Mitji. »Tule je pa Rado opravil svoje delo« ugotavlja Mitja, »saj se tako težka mesta dajo v naših gorah skoraj na prste prešteti! Kar dobro me je zdelalo, pa še zate me je ves čas skrbelo, kako se boš tu obnašala.« Sedaj ko so težave za nama, se mu je nekoliko bolj razvezal jezik. Pred nama je sicer le lahek svet, vendar je do vrha še daleč. Napredujeva istočasno, molče plezava drug za drugim in se le včasih ozreva proti vrhu, ki se nama le počasi približuje. Mnogo hitreje pa leze sonce na zapadu proti obzorju. Zadnji žarki ravno obsevajo vrhove okrog naju in doline so že zagrnjene v mrak, ko prilezeva na vrh. Ta zadnji konec poti nama ni več delal težav, le tik pod vrhom sva po nepotrebem zlezla na nekaj grebenski stolpiček, ki pa je bil na nasprotni strani gladko odsekan. V veliko Mitjevo jezo sva morala nazaj.

Poseben občutek je, ko človek prvič doseže nek vrh, posebno, če je prišel nanj po težki smeri. Kako rada bi žrtvovala vsaj pol urice božanskim pogledom okrog naju! Žal naju je nastopajoči mrak takoj pognal dalje. Nisva vedela, kje stoji Pogačnikov dom, v trdi temi pa naju ni mikalo potikati se po Podih. Da izkoristiva zadnjo svetlobo, sva se spustila v dir, da se je grušč kar valil po poti za nama. Noč naju je našla že na Podih, ko sva se urno pomikala proti prijazno mežikajočim lučim Pogačnikovega doma. Ko sva pred vrati odložila svojo rožljajočo ropotijo, sva imela petnajsturnega naprežanja za tisti dan več kot dovolj.

Naslednji dan naju je zopet pozdravila najina prijazna sobica v Aljaževem domu. Nato sva šla pa še k Triglvu v goste. Po nemški smeri in po grebenu naravnost do vrha. Saj ne bi bilo lepo, če bi mogočnika kar tako zapostavila, zameriti pa se mu nikakor nočeva.

Tehnični opis

Vstop v vpadnici vrha. S snežišča pod steno po prvi polici en in pol raztežaja v levo. Sledi strma stena. Preko nje (klini, VI—) v lažji svet. Raztežaj v levo poševno navzgor, nato več vrvnih dolžin do pod velike strehe, ki prereže vso steno. (Srednjetežak svet s težkimi skoki.) Pod streho kratka prečnica v levo v strmo in hrapavo poč (klin). Po njej ven na ozko poličko. Nato 10 do 15 metrov navpično navzgor, nato pa v desno v lažji svet nad streho. Sedaj po lažjem svetu navzgor, do velikanske gladke zapore v drugi polovici stene. Pod to gladko steno se vleče sistem polic. Po njih na levi rob stene, ki ga tvori markanten, mestoma previsen raz. Ta raz (podoben Ladji v triglavski steni) omogoča plezanje. Dolg je tri nepopolne raztežaje. Drugi raztežaj gre preko drobljivega previsa (klini, stožne zanke), tretji pa preko gladke plošče (klini). Varovališča so precej dobra. Po lažjem svetu na rob stene, ki ga tvori tu mejni raz vzhodne in južne stene. Po grebenu in desno od njega do glavnega vrha (eno uro in pol, lahko).

Zelo težavno (IV), z mesti (V) in (VI—). Izstopna plošča je skrajno težavna (VI).

Prva plezala Rado Kočevar in Rudi Herbst 1950.

Ivan Tominec:

FRANC KSAVER WULFEN

copoli, Wulfen, Hacquet, to so tri imena znamenitih prirodoslovcev, hkrati tri poglavja v zgodovini klasične dobe botanike na Slovenskem. Vsi trije so bili veliki ljubitelji prirode, ki so neutrudni pešci hodili po slovenski zemlji, se vzpenjali na njene najvišje gore, raziskovali takrat še neznano bogastvo naše flore in seznanjali z njim svet.

Naslednje vrste naj bodo posvečene Francu Ksaverju Wulfenu, učenemu prirodoslovcu, ki je bil doma ne samo v botaniki, temveč tudi v zoologiji in mineralogiji, ki pa se je vendar najraje ukvarjal z rastlinstvom. Za svoje sodobnike je bil Wulfen patriarh botanike. Vsi so občudovali njegovo učenost, pa tudi njegovo spretnost, ročnost in lahkotnost pri vzponih na visoke gore. Neverjetno je — tako piše njegov biograf — s kakšno lahkoto je plezal po najbolj strmih stenah. Nosače in najbolj izurjene gorohodce je, čeprav je vsako pečino skrbno preiskal in je bil zaradi kratkovidnosti skoraj vedno k tlom sklonjen, puščal daleč za seboj.

Franc Ksaver Wulfen se je rodil 5. novembra 1728 v takrat avstrijskem Beogradu. Njegov oče Kristijan Friderik baron Wulfen, doma na otoku Rugen na švedskem Pomorjanskem, je bil vstopil v avstrijsko vojaško službo. Zaradi njegovega znanja jezikov ga je general Marulli, Napolitanec, ki je poveljeval nekemu polku, vzel za svojega adjutanta. Polk je prišel v Beograd in tako je postal le-ta rojstni kraj Franca Ksaverja Wulfena.

Vstopivši po končani gimnaziji v Košicah na Ogrskem leta 1745 v jezuitski red, je prebil dve leti v noviciatu na Dunaju, študiral nato v Rabu in tri leta na dunajski univerzi filozofijo ter dve leti višjo matematiko in po štiriletnem teološkem študiju v Gradcu in še enem poskusnem letu napravil leta 1763 redovne obljube.

Med tem je že leta 1755 učil v Gorici gramatiko, leta 1756 pa na Terezijanski akademiji na Dunaju in po končanih bogoslovnih študijah leta 1761 v Gorici matematiko.

V letih 1762 in 1763 je živel v Ljubljani, kjer je učil prvo leto logiko in metafiziko, drugo leto pa prvi v Ljubljani Newtonovo fiziko. Od 1764 do 1768 je učil v Celovcu matematiko in fiziko. Od 1769 dalje pa se je bavil le z dušnim pastirstvom in prirodoznanstvom. Umril je v Celovcu 17. novembra 1805.

Wulfen je bil precej velik, mišičast in je že starec s svojo spretnostjo in vztrajnostjo vzbujal občudovanje in zavist mlajših. Še v starosti je plezal po najbolj strmih stenah na najvišje gore.

Ljubezen do prirodoznanstva, zlasti do botanike, mu je vzbudil neki zdravnik, s katerim se je leta 1670 seznanil na Dunaju. Obširno in temeljito znanje v prirodoslovju pa si je pridobil kot samouk skoraj brez vsakih pripomočkov. Mnogo let ni bilo v njegovi knjiž-

nici druge prirodoslovne knjige kot Linnéjev Naravni sistem, njegova *Philosophia Botanica*, pozneje pa *Genera in Species plantarum Linnaei*. S časom si je seveda nabavil bogato literaturo in zapustil kar lepo knjižnico večine klasičnih in nekaterih zelo redkih botaničnih del.

Ko je prišel leta 1762 v Ljubljano, se je začel s prav posebno pridnostjo ukvarjati s prirodoslovjem. Med svojimi kolegi je namreč našel Erberga iz kranjske rodbine baronov Erbergov, ki je bil kot Wulfen velik ljubitelj botanike. Ta ga je spremljal na njegovih botaničnih sprehodih in ga kot domačin seznanil z okolico. S Sigmundom Hohenwarthom, ki je bil takrat Wulfenov učenec v logiki in fiziki, in z njegovim očetom, ki je imel posestvo pri Kamniku, se je Wulfen od tam povzpел v Kamniške Alpe.

Wulfenovo bivanje v Ljubljani je trajalo samo dve leti, 1762-63. Kljub temu navaja njegova *Flora Norica Phanerogama* pri več kot dve sto redkih rastlinskih vrstah, nahajališča na Kranjskem. Iz njih posnemamo, v katerih krajih je Wulfen botaniziral. Preiskal je rastlinstvo Ljubljanskega gradu, Rožnika, Mestnega loga, Ljubljanskega barja, Krima, Vrhnike, Polhograjske okolice in Tosca. Bil je na Mangrtu, na Kepi, v Krnji in na Triglavu, v Bohinju, na Zelenici, na Ljubelju, na Storžiču, v Kokrski dolini in na Grintovcu pa tudi drugod v Kamniških Alpah. Na Notranjskem je spoznal rastlinstvo v Hrušici, idrijski okolici, v Vipavi, na Nanosu, na Razdrtem, na Krasu, v postojnski okolici, na Planini, v Cerknici, na Slivnici in v Ložu. Prvi je raziskal rastlinstvo na Kočevskem in v ribniški okolici.

Wulfen je izročil Scopoliju za njegovo drugo izdajo latinsko pisane Kranjske flore (*Flora Carniolica*) zelo mnogo prispevkov. Že takrat so občudovali Wulfenovo botanično znanje, ker je znal vsako rastlino imenovati z Linnéjevim imenom. Že takrat so Wulfenova zgodnja dela pokazala temeljitega prirodoslovca, izobraženega učenjaka, ki je pozneje močno obogatil prirodoslovno literaturo.

Leta 1764 je prišel Wulfen v Celovec, kjer je ostal vse do svoje smrti, 42 let. Tu je dozorel njegov sklep, izdati Noriško floro (*Flora norica*). Vsako leto se je povzpел na najvišje Koroške Alpe in se vračal obložen z dragocenim materialom. Med svojim 42-letnim bivanjem v Celovcu je napravil nad 60 izletov v Alpe. Njegovemu izurjenemu očesu je komaj mogla uiti kaka rastlinica v krajih, ki jih je obiskoval. Človek si more komaj predstaviti, kaj vse je neutrudni pešec nabral v toliko letih za svojo Noriško floro. V okolici Celovca ni bilo kraja, kotička, zelišča, rastlinice, ki bi je ne bil poznal. Spomladi, brž ko je skopnel sneg, poleti in jeseni je pridno botaniziral po celovški okolici. Loge, gozdove, močvirja, Vrbsko jezero, bližnje gričevje in gore, vse to je natančno preiskal.

Zanimiv je Wulfenov način botaniziranja. Na vseh svojih izletih je preiskaval in določal rastline kar na mestu, kjer jih je izkopal, jih opisal na posebnem lističu in nato z opisom vred vložil v zvezek, ki ga je nosil s seboj. Doma je vse na čisto prepisal in pripisal k

svojemu opisu sinonime in citate avtorjev. Za vsako rastlino je vzel osmerko papirja. Tako je nastala zbirka več tisoč listov, ki jih je nato po sistemu uredil.

Sploh je bila Wulfenova spretnost in izurjenost v določanju prirodnih predmetov čudovita. Če si je natančno ogledal rastlino, žuželko, metulja ali ustreljenega ptiča, je lahko takoj narekoval za vsakega teh predmetov diagnozo z izrazi Linnéjeve zgoščene terminologije. Bil mu je vseeno, ali je imel pred seboj rastlino, žuželko ali kak drug prirodoslovni predmet, povsod je bil mojster.

Wulfena so visoko cenili vsi sodobni botaniki. Med učenjaki je njegova slava iz dneva v dan rastla. Jacquin, eden sodobnih vodilnih botanikov, profesor dunajske univerze, mu je postavil še živemu dostojen spomenik, ko je imenoval rastlino, ki jo je bil odkril Wulfen v koroških Alpah, v čast najditelju *Wulfenia Carinthiaca* — koroško Wulfenijo. Ta rastlina se v vseh poznejših botaničnih delih in tudi še danes imenuje z Wulfenovim imenom.

Koroška Wulfenija je redka rastlina iz družine črnobin (*Scrophulariaceae*). Najbrže so redki tisti bralci Planinskega Vestnika, ki so jo že videli rastočo, razen morda v botaničnem vrtu v Ljubljani. Raste na omejenem prostoru v Karnskih Alpah (Gorniške skale). Rastlina je izrazito alpska, raste pa na travnatih mestih med viharniki. Slovi kot izredna redkost, ki se je ohranila pri nas preko ledene dobe. Visoka je do 5 dm, ima podolgovate, narobe jajčaste, okoli 1 dm dolge, debelo narezane liste, zožene v kratek pecelj. Vijoličastomodri cveti so v ovršnem dvorednem grozdu. Venčna cev je podaljšana, venec pa dvoustnat z dvema prašnikom.

Ni pa to edina rastlina, ki jo je odkril Wulfen. Nek botanik, ki je prišel prvič v koroške Alpe in tu spoznal mnogo novih rastlin, je baje nejevoljen dejal: »Iste homo omnia nobis praeripuit — Ta človek nam je že vnaprej vse ugrabil.«

Wulfenovo literarno delo je zelo obširno. Bilo bi še obširnejše, če bi bil dal pod svojim imenom natisniti vse, kar je poročal različnim učenim društvom, sploh če bi bil objavil vsa svoja opazovanja. Pisal je o mineralijah, o ptičih, ribah, žuželkah, med drugim tudi o živalstvu na Jadranu. Njegov najljubši predmet pa je bila botanika. Posebno mnogo pa se je bavil s steljčnicami. Tem majhnim rastlinicam, ki jih komaj ali pa sploh ne opaziš, je posvečal vso pozornost. Nabiral jih je na vseh svojih botaničnih izletih.

Da je bil Wulfen Scopolijev sodelavec pri njegovi »Kranjski Flori«, smo že omenili. Priznan botanik pa je postal, ko je objavil v Jacquinovih *Miscellanea* in *Collectanea* več razprav o redkih in novih rastlinah na Koroškem in Kranjskem.

Najvažnejše Wulfenovo delo, plod 40-letnega truda, je njegova »Flora norica«. Ko je Wulfen umiral, je izročil rokopis prijatelju Sigmundu Hohenwarthu, da ga pošlje botaniku Schreberu v Erlangen. Izdala pa sta to delo šele 1838 na Dunaju Ed. Fentzl in Rainer Graf po naročilu Zoološko-botaničnega društva na Dunaju.

Wulfen je bil v prijateljskih zvezah z vsemi sodobnimi slovečimi botaniki. Najodličnejši med njegovimi prijatelji je bil seveda veliki Linné. Sam Wulfen pripoveduje, kako je postal Linnéju opis neke svoje poti po Koroškem: »Kratko botanično potovanje, ki sem ga napravil po raznih koroških Alpah, sem popisal v latinščini in ta potopis poslal svojemu nepozabnemu Linnéju. Tu sem natanko označil vse redke rastline, na katere sem naletel na svojih potih.«

Ko bi bili morali izročiti pismo staremu Linnéju, je bil ta, zadet od kapi, že izgubil spomin.

Wulfen je pol stoletja hodil po slovenski zemlji. Najljubše so mu bile visoke Alpe, kjer je našel naravne vrtove alpskega cvetja. To cvetje je določal, opisoval in seznanjal z njim učeni svet. Prav je, da se ga slovenski planinci, ki hodimo danes udobneje po njegovih sledovih, s hvaležnostjo spominjamo.

Literatura o Wulfenu

- Kunitsch M., Biographie des Franz X. Freiherr v. Wulfen, Wien 1810, 4°, mit Porträt.
 Fenzl u. Graf, Flora Norica Phanerogama. Wien 1853. V uvodu Wulfenova biografija.
 Deschmann C., Jahresheft I des Vereines des krain. Landesmuseums. Laibach 1856, p. 5 sl.
 Deschmann C., Musealverein 1862, p. 171.
 Voss, F. X. Freiherr v Wulfen's Lebenslauf und botanische Tätigkeit in Krain. Laibacher Schulzeitung 1883, p. 283.
 Voss, F. X. Freiherr v. Wulfen's Lebenslauf und botanische Tätigkeit in krain. richt des Staats-Ober-Realschule in Laibach für das Schuljahr 1884.
 Grošelj dr. Pavel, Prirodoznanska prizadevanja med Slovenci. Zbornik Prirodoslovnega društva, I. zv. in Proteus VI/1939, str. 116.
 Seliškar Malči, Idrija — klasična tla prirodoznanstva na Slovenskem. Proteus XVI 1953/54. Str. 63 in sl.
 Božič Lado, Idrija — žarišče botanične vede. PV 1954, str. 317.

Leopold Stanek:

NOVEMBRSKA

<i>Vse zavese so spuščene.</i>	<i>Planem k oknu iz temnice.</i>
<i>Mračen svet in mračen jaz.</i>	<i>Glej, povsod strmé oči:</i>
<i>Srcu nádeje nobene.</i>	<i>kjer so padale solzice,</i>
<i>Ustavil se je večni čas.</i>	<i>tiho, tiho zdaj sneži.</i>

<i>Kaplja, ki za kapljo pada,</i>	<i>Že zastori so spuščeni</i>
<i>žalo pesmico igra.</i>	<i>beli čez vesoljni svet.</i>
<i>Toda — iznenada</i>	<i>Morda tudi v meni</i>
<i>v molk utone tudi ta.</i>	<i>se pobeli temna sled.</i>

Jože Cesar - Zorko Jelinčič: ✓

EMILIO COMICI IN TRŽAŠKI SLOVENSKI PLEZALCI

(Članek je bil napisan za tržaško številko PV I. 1954)

Natanko po dogovoru sva se našla z Jožetom Cesarjem, z znanim tržaškim slovenskim slikarjem, ki je bil do svoje nesreče v planinah tudi naš najboljši plezalec in pionir na tem področju v Trstu. Prosil sem ga, da mi kaj pove o slovenskih plezalcih v Trstu pod fašizmom ter o njih odnosih do vodilnega tržaškega plezalca Emilia Comicija.

Comici je bil rojen Tržačan. Mati mu je bila Florentinka; nanjo je bil Emilio ponosen, ker mu je dala prirodno telesno prožnost ter duhovno gibčnost. Oče mu je kmalu umrl. Stanoval je v prvi mladosti pri Sv. Mariji Magdaleni. Delal je velike preglavice materi s svojo živahnostjo in nagnjenjem k plezanju. Nekoč je splezal po zidu v globok vodnjak ter se prikrival in muzal, ko so ga zaskrbljeni iskali.

S Cesarjem sta se prvič našla kot doraščajoča dečka v drugem predoru — Sandrinelli pod Sv. Jakobom, kjer sta takrat oba stanovala, Comici v ulici Cancellieri, Cesar pa v ulici Sv. Marka. Urila sta se v tekih, Comici za dolge proge od 800 do 5000 m, Cesar pa za kratke od 100 do 400 m.

Kasneje sta se spet srečala v Glinščici pri plezanju. Comici je začel s plezanjem po kraških jamah. Z znanim tržaškim jamarjem Prelcem (fašisti so mu menjali priimek v Prezzi) je prelezel vse kraške jame po Brkinih, Čičariji, po tržaškem Krasu, kjer je imel še več stika s slovenskim človekom. Tu ga je spoznaval, dasi sam slovenski ni znal.

Takrat je bil vpisan v tržaškem planinskem klubu »XXX ottobre« (»Trideseti oktober«, ki je bil seveda član CAI-Cluba Alpino Italiano), kjer je bil vpisan tudi Cesar. Bilo je takrat sredi tretjega desetletja, ko je bilo SPD Trst že nekaj let zatrto. Takrat je še v glavnem lazil po jamah, a se je polagoma začel zanimati tudi za gore. Zato je kmalu predsedal h klubu »Pro Trieste«, ki je bil predvsem smučarski. V smučarstvo se je bil zagrizel z vso vnemo, prešel razne tečaje ter tudi postal po izpitu smučarski vaditelj. To je bilo tudi področje, kjer sta se spet srečavala s Cesarjem, ki je bil tudi drzen smučar. Comici mu je zato kasneje nasvetoval, naj bi napravil enak izpit. Nekoč so tekmovali v skupinah; Comici, Cesar, Cesca so zmagali v taki tekmi na Snežniku.

Navzgor v višave, v svetlobo, to je bil nagib, ki ga je vlekel v gore, kot je pozneje pripovedoval Cesarju. V Cesarju je našel duhovno sorodnega ne le športnega tovariša. Comici je bil tudi tenkočutna, za vse lepo navdušena narava. Z velikim veseljem je igral klavir in dosegel precejšnjo spretnost, dasi mu je ostal Bach v glasbi to, kar v plezalstvu 6. težavnostna stopnja, kot se je sam izražal. Saj je postal pozneje celo zborovodja planinskega pevskega zbora.

Comicija je že kmalu vleklo kar povprek v skale.

Odslej sta se shajala s Cesarjem v Glinščici, v globoki, amerškemu kanjonu podobni dolini, ki se vleče od Boljunca v tržaškem Bregu do pod Herpelje-Kozine. Pogosto sta tekla plezat celo ob delavnikih po končanem delu. Comici je zbežal pol ure pred zaključkom uradnih ur iz urada ob 17.30 in vzel na svoj motor Cesarja, ki je končal že pol ure prej v luki, pa sta zdirjala v Glinščico. Comici je bil po naravi šibke telesne konstitucije, kar ga je spočetka oviralo pri plezanju, zato je pogosto vežbal celo v uradu. Dvigal je s prsti težke matične knjige, dokler je zmogel, ali pa celo plezal po večkrat po pregrajah z uradnimi okenci za stranke v zabavo in posmeh tovarišem v službi.

Približno od 1927. leta dalje se je tu sestajala, nedeljo za nedeljo, pomladi in jeseni prva družbica tržaških plezalcev: poleg Comicija in Cesarja še Fabiani, kasneje eden najboljših tržaških plezalcev, in Franjo Marušič iz Rocola, ki je bil ustreljen z Bidovcem l. 1930 v Bazovici. Ti so bili najbolj vztrajni plezalci, zametek poznejše plezalne šole, jedro prvega plezalskega rodu v Trstu, v modernem smislu besede. Okrog njih so se začeli zbirati drugi

planinci, morda manj vztrajni, vendar pozneje dobri plezalci: Majcen-Mazzeni (fašizem mu je poitalijančil ime), Premuda, po izvoru iz Lošinja — oba sta se kasneje ubila v planinah, Defar, Medved-Orsini (prisilno poitalijančeno ime), ki so vsi govorili tudi slovenski, vendar je bil od teh le Stanko Štrekelj iz Gorice, ki se je prej uril na Sabotinu nad Solkanom, zaveden Slovenec. Prihajali so sem tudi ljudje prve moderne plezalne generacije kot Vittine, Spagnul, Opiglia, Cesca, Prato, Zaler, ki je govoril tudi slovensko. Niso prihajali tako pogosto, vendar vztrajno. Štrekelj je takrat delal v Prosti luki kot Cesar, vendar ju je seznanil šele Comici.

V Glinščici takrat še ni bilo malega planinskega zavetišča »Premuda« (ime po gori imenovanem plezalcu). Comici je takrat vzbudil Cesarja, češ govori ti s Klunom, lastnikom malega mlina v Glinščici, kot Slovencu ti bo lažje ugodil, da bo dal zavetje plezalcem. In res so od takrat shranjevali v mlinu, kot mi četrto stoletja kasneje, obleko, hrano, medtem ko so plezali. Pri Klunu je bil opoldanski oddih s kosilcem, tu so prepevali slovenske in furlanske pesmi.

Pozneje so prišli v to družbo še Roman Dekleva, Marij Kocjančič, Lojze Hrovatin, Jakob Renko ter vsa plezalska družina Blažina, t. j. Just Blažina, obešen kot talec v NOB v ulici Ghega v Trstu, njegov brat Dolfe, ustreljen kot talec na Opčinah s 70 drugimi od nacifašistov, sestra Pina, tudi dobra plezalka, in Justova sinova Sandi in Miran, ki ju je vodil sem že kot otroka, pred vsemi pa sestri Lah — Rožica, poročena Cesar in Mila Lah, zaročena z Marušičem.

Prva resna, tvegana zadeva po teh letih plezanja po Glinščici je bil poizkus preplezati severno steno Gamzovca (Gamsmutter) v skupini Viša. Naveza Comici - Štrekelj je uspela priplezati le do polovice stene do velikega grabna in se morala vrniti. Tudi drugi Comicijev poskus z Razzo ni uspel, temveč šele tretji Comicijev naskok s Fabianijem.

Vsi ti mladi plezalci, takrat vpisani v »Pro Trieste«, so se po reorganizaciji prepisali v »Dopolavoro Portuale« (Krožek pristaniških delavcev), ker so bili vsi zaposleni v Prosti luki v Javnih skladiščih.

CAI - Società Alpina delle Giulie, je bila v teh letih ostarela, brez poleta s svojimi vodilnimi ljudmi (Chersi, Timeus) in s člani vred. Poskušala je, da bi se prenovila v svojem sestavu s to skupino mladih, ki so že začeli žeti uspehe v stenah. Končno so jih privabili s tem, da so jim zagotovili popolno avtonomijo v lastnem klubu GARS (Gruppo Alpino Rocciatori Sciatori — Planinska skupina plezalcev in smučarjev) in celo lastno sobo pri CAI v ulici Milano.

Bila je to doba največje planinske dejavnosti mladih plezalcev. Vzponi so kar deževali in tudi prvi vzponi po Zapadnih Julijcih, Karnskih Alpah in Dolomitih. Okrog tridesetih let so se zato s to prvo četvorico (Cesar, Comici, Fabiani, Marušič) kot jedrom organizirali prvi redni plezalni tečaji kot sestavni del plezalne šole CAI-SAG, ki so jo po vseh njenih uspehih, po približno petih letih spremenili v uradno Scuola nazionale italiana di roccia celotnega CAI, kar ji je privedlo poleg slovesa tudi obiskovalcev in plezalcev celo iz Benetk, Milana, Turina itd. Prvi vodja šole je bil Comici, nato pa je to prepustil mlajšim inštruktorjem, da jih je CAI imenoval. Ko je to postala uradna šola, so se je Slovenci začeli bolj izogibati. Med Italijani je postal inštruktor med poznejšimi generacijami tudi Zino Gobbo, danes v Koprščini.

Čeprav so se mladi plezalci vključili v CAI-SAG, ni prenehalo nasprotje med mladim in starim planinskim rodom, ki je imelo svoj izvor v različni planinski duhovnosti. Stari — naj navedemo le nekaj najpomembnejših imen kot Dougan, stari Kugyjev prijatelj in soplezalec, Defar, Zaler — so bili bolj romantično-estetski navdahnjeni za lepoto planin ter vneti za njih znanstveno raziskovanje. Pri plezanju pa so se ogibali vseh tehničnih pomožnih sredstev, razen vrvi in nekateri tudi vodnikov kot n. pr. sam Kugy.

Mlado pokolenje z omenjeno vodilno četvorico je bila po mišljenju bolj športno in je seveda rado uporabljalo vsa mogoča tehnična sredstva kot kline, dvojne vrvi, Dülferjeve zanke, vozle, sedeže itd. Kajpak ni poznala ne poklicnih in nepoklicnih vodnikov, a je zato gradila na tovariškem sode-

lovanju. Po drugi strani pa ji tudi ne smemo odrekati poetičnega gledanja na naravo: govorili smo že o Comiciju - glasbeniku, bil pa je tudi navdahnjen opisovalec gorske narave, Cesar je bil slikar ne le planinskih panoram.

V vseh onih prvih letih so vsi mladi radi prepevali slovenske in furlanske pesmi. Furlanske so bolj ugajale kot italijanske, nekaj, ker se pejejo večglasno v zboru kot slovenske (medtem ko se pejejo italijanske navadno le enoglasno, kvečjemu še s kako terco ali kvinto kot spremljavo), deloma pa, ker jih je več planinskih po snovi. Pozneje, ko so bili plezalni tečaji organizirani že v plezalno šolo, se je tudi petje bolj uredilo in je Comici postal pevovodja GARS-a z rednimi pevskimi vajami furlanskih, predvsem planinskih pesmi. Vendar s tem slovenska pesem, četudi bolj zapostavljena, nikakor ni bila izključena. To bi nedvomno povzročilo močan pretres in to nele pri zavednih Slovencih, pač pa tudi v širšem krogu, ki se je hotel v krožku počutiti tudi družabno prijetno. Tega so se gotovo dobro zavedali tudi pri samem vodstvu CAI v Trstu. Medtem je bilo ozračje v GARS-u Slovencem odločno naklonjeno tudi med Italijani. Comiciju samemu n. pr. je ugajala slovenska pesem, to je najmanj, kar lahko trdimo. Cesar, ki je na klubovih izletih igral na harmoniko, je skrbel, da so mnogo peli tudi slovensko. Ob priliki ga je Comici sam spodbujal, če je bilo šibko razpoloženje, po tržaško: »Daghe l'Inno del GARS!« (Ureži GARS-ovo himno!) To je bila slovenska pesem »Kje so moje rožice?«, ki je vsem zelo ugajala in so jo zato zelo pogosto prepevali. Zgodilo se je pa tudi, da GARS ni mogel napolniti avtobusa. Ob neki taki priliki je Cesar napolnil avtobus po treh četrtinah s slovenskimi Šentjakobčani, »Štampiharji« itd. za izlet v Trento, medtem ko je za mešano družbo GARS-a ostala komaj četrtnina prostorov.

Nekoč je Comici ves vesel povabil Cesarja k sebi na dom. Nekje je bil staknil slovensko pesmarico, ki jo je bil celo preigral na klavirju, tudi z namenom, da bi dodal še kako novo pesem dotedanjemu repertoriju pesmi, ki so jih do tedaj znali peti na izletih. Cesarju je preigral pesem »Kaj, kaj, kaj, naj tebi dam?« Ponovil mu jo je večkrat, dokler si je ni dovolj vtisnil v spomin, da je tovariše potem naučil to pesmico, ob spremljavi harmonike! Comiciju je ta pesmica posebno ugajala in jo je »sprožil«, kadar je le mogel, da so jo zapeli vsi skupaj seveda, tudi Italijani. Ker navada je bila, da so vse pesmi vsi peli, Slovenci italijanske, Italijani slovenske. Naj opozorim tudi na okolnost, kako so plezale razne naveze brez ozira na narodnost, največkrat pomešane: po en Slovenec in en Italijan. Res je Comici po l. 1930 često na pol v šali imenoval Cesarja »galeotto« (jetnik, zapornik), zaradi njegove aretacije, toda brez vsake politične osti, — kot prijateljski dovtip. — Seveda ni bilo tako z ljudmi okrog CAI-a. Tako je bil sicer v CAI-ovi reviji zaznamovan marsikak Cesarjev vzpon, posebno prvenstveni s Comicijem, toda pazili so, da so mu pri tem popačili ime.

Tudi drugače je pokazal Comici ob vsaki priložnosti svoje pošteno stališče do Slovencev. Tudi v dobi najhujšega fašističnega pritiska je plezal po slovenskih Julijcih onstran italijanske meje, takrat z znano nemško plezalko Escherjevo in nekaterimi slovenskimi plezalci. Izrazil se je laskavo o njih, posebno, da so dobri tovariši v gorah.

L. 1930, ko so istočasno s člani slovensko-hrvatske tajne organizacije TIGR (Trst-Istra-Gorica-Reka) z Bidovcem aretirali tudi Marušiča in Cesarja, po vsem izbruhu fašističnega sovraštva do Slovencev, je Comici ohranil Cesarju, ko je bil izpuščen iz zapore, neskajeno prijateljstvo. Razumel je kot pošten Italijan pravico Slovencev, da branijo svoje življenjske pravice tudi na vročih tržaških tleh, v mestu, kjer je po njegovem lastnem poznanju vedel, koliko živi v njem Slovencev. Tako je bila v njegovi ožji družbi kot tudi v GARS-u čisto naravno, da so govorili in peli tako slovenske kot italijanske vsevprek in popolnoma enakopravno. V dobi plezanja v Glinščici je njegova plezalna družbica nadela ime dr. Klementa Juga dolgemu obronku z deloma previsno steno, ki se vleče povprek od potoka Glinščice do vrha Malega Krasa, do vršička imenovanega po Comiciju, po piramidi, postavljeni njemu v spomin po njegovi smrti. In od takrat je ime ostalo in noben italijanski plezalec se ni lotil, da bi ga izpremenil, — jasno znamenje, da med resničnimi planinci,

tudi v Trstu, ni bilo šovinistične nestrpnosti do razmaha fašizma. »La Jugova« na kratko imenujejo steno, dasi premnogi ne vedo, kdo je bil Jug, oz. od kje je to ime. A Comici je to dobro vedel iz pripovedovanja svojih slovenskih soplezalcev in ga je visoko cenil kot plezalca enako kot »viteza gora« Preusa. Takrat so bile še dobro vidne prve markacije SPD-T skozi Glinščico, pod Jugovo steno na Mali Kras ter čez Robido in Drago na Veliko Gradišče itd. Nihče od tedanjih plezalcev in planincev se jih ni dotaknil. Pripadla je fašizmu kasneje, ko so se pokazali bolj globoki učinki njegove »vzgoje«, ta žalostna vloga, da so pomazali tudi te znake slovenskega planinskega pionirstva v tem kottičku slovenske zemlje. A še je treba pripomniti, da že dolgo vrsto let prihajajo sem stotine in tisoči neplezalcev in tudi neplanincev in na pol planincev. Morda se je Comici zavedal, vsaj kasneje, da je podobna njegova vloga v zgodovini tržaškega plezalstva kot Jugova v zgodovini stvaritev slovenskega sodobnega plezalstva.

Očitek starih, da je Comicijevo plezanje samomorilno početje in v najboljšem primeru akrobacija v stenah, ga je zelo bolel, ker je bil prepričan, da je neupravičen in da je strogo normalno plezanje, ko se bo uveljavilo. Nekoč po njegovem prvem vzponu po severni steni Gamzovca (Gamsmutter) v Zapadnih Julijcih, vzponu, ki je posebno raznesel in utrdil to kritično stališče starih, mu je Cesar povedal svojo namero, da bi tudi on s svojo navezo ponovil ta vzpon. Comicija je to tako razvnelo, da je Cesarja kar na ulici objel in poljubil od veselja. Dobro se je namreč zavedal, da bo očitek »samomorilstva« in »akrobacije« odpadel, ko bodo tudi drugi plezalci delali iste vzpone in se bo ta način plezanja razširil in posplošil. Naslednji dan pa, ko je prvo veselje prespal, je prišel k njemu in mu vzpon odsvetoval, boječ se, da bi se morda le ne pripetila kaka nesreča, ki bi jo seveda pripisali na rovaš njegove plezalne teorije.

Ono leto, bilo je okrog 1927. ali 1928. leta, sta sicer Cesar in Marušič preplezala severno steno Viša, a svoje namere glede stene Gamzovca nista mogla uresničiti, ker sta imela vse plezalnike strgane. Pač pa je to izvršil Cesar l. 1930, že po Marušičevi ustrelitvi, ko se je vrnil iz zapora, — v skupni navezi s »starim« Cescom, ki se mu je v zadnjem hipu pridružil še Prato. Srečno so preplezali steno — vdrgiče preplezano na sploh — in celo v krajšem času kot prvič. Comici je bil tega neznansko vesel. Dejansko je s tem začel kopneti oni pojem o njegovi »plezalni akrobaciji«. Le prijateljsko je nahrulil Cesarja, ker vzpona ni vpisal v vpisni knjigi v Pellarinijevi koči iz bojzani, da ne bi izzvenel bahaški. Vendar pa je bil vzpon opisan in registriran v reviji CAI. Od takrat se je začela v Trstu uvajati vsepovsod raba klinov in drugih tehničnih sredstev.

A to so bili šele začetki. Takoj zatem je preplezal Comici na Višu še razne smeri, n. pr. »Polico bogov«. Bilo je pač l. 1932 ali 1933, ko so se vračali z avtobusom z nekega GARS-ovega izleta čez Predel. Zagledali so se v ogromno steno Briceljka, tkzv. Loško steno (bili so takrat poleg Comicija še Cesar, Cesca, Perlič, Renko, Vatovec-Vatta. (Stari Defar in Dougan sta steno že dolgo študirala.) Comici in Cesar pa sta se odločila ter jo naskočila še isto leto in jo preplezala v 4 urah. Več kot polovico sta jo prelezla nenavezana.

Do kakšne stopnje se je plezalstvo razvilo, nam lepo kaže primer skupine plezalcev in planinskih piscev iz Benetk, ki so prišli plezat v Glinščico v ono uradno »Scuola it. di roccia«, okrog l. 1934. Iz GARS-a so bili takrat izbrani najboljši plezalci: Cesar, Cesca, Comici, Fabian, Medved-Orsini, kratko imenovani tudi Mel, Opiglia in Prato. Benečani so se kmalu zaplezali in so jim morali Tržačani pomagati ter jih izvleči iz stiske. Po njihovem mnenju so bili Tržačani plezalci svetovnega merila.

V Glinščici sta Comici in Cesar preplezala celo vrsto novih smeri.

Poedinci so včasih tudi preveč tvegali. Tako je n. pr. Comici imenoval na pol v šali na pol zares Cesarja in Medveda-Orsinija »do matti« (= dva norca); — posebno Mel je bil znan, da divje pleza. Saj sta nekoč preplezala Hornovo smer v Montažu v 4 urah, četudi se običajno pleza 8 ur. Nekoč jima je Comici odrekal, da jima posodi vrv, ker se je bal, da se ne bi kaj zgodilo v neprevidnosti. Bil je torej Comici še precej mlad, ko je gledal precej trezno

na nevarnost, in je pazil posebno pri tovariših, da se ne bi preveč izpostavljali. Četudi se je na pol zares pošalil, da bi to smer napravil s Cesarjem v dveh urah, — poskušala pa le nista. Pač pa so napravili nekoč pravo mobilizacijo svojih plezalcov, da so v vseh plezalnih smereh zlezli na Spik nad Policami. Naveza Fabian - Cesar - Medved je poskušala celo plezati z vrha navzdol, iz sedla proti Lančanu v Dogni (prvenstveni - spust), a je morala odnehati. Tako so poleg nekaterega zimskega vzpona napravili tudi onega na Montaž.

Včasih so pa napravili tudi kak bolj tvegan vzpon namenoma, da bi popravili kak psihološki vtis. Ko se je ubil Majcen - Mazzeni na tkzv. »Torre degli orsi« v Zapadnih Julijcih, ki so ga po njem preimenovali v »Torre Mazzeni«, sta šla ravno ob osmini po Majcenovi smrti plezat Comici z Medvedom oni usodni turnec, toda v drugi smeri (prvenstveni vzpon) in sta ga tudi srečno preplezala. Mesec kasneje sta jo prelezla Cesar in Cesca.

Cesca, Carniel, t. j. Furlan iz Karnije, je bil zelo dober in trezen plezalec. Z njim je napravil Cesar šest prvih vzponov, največ v Dolomitih, poleg drugih vzponov, n. pr. po severni steni Pelma, po Civetti. Nekoč pa sta preplezala Pelmovo steno v skupni navezi s Pratom, do pod vrha stene, kjer jih je zalotil snežni vihar, in so morali tam prenočiti. Šele naslednji večer so se v ledu vrnili v dolino. Prav ta vzpon je izbral Prato, da ga je opisal v glasilu CAI-a, ko je kandidiral, da postane planinski »akademik«, kot so najvišje odlikovanje za planinske zasluge imenovali pri CAI in ga posebno slovesno podeljevali. Tudi Comici, Defar in Dougan so bili akademiki. Tudi Cesca in Cesar sta imela kandidirati, a se je Cesca prej ponesrečil na Mont Blancu, kjer je padel v ledeniško razpoko in ostal po posledicah hrom na nogah. Tudi Cesar si je pri smučanju na Vremščici pri tvegani kristjaniji razbil kolena na skali ter ostal hrom na tej nogi. Sicer je kljub temu kasneje preplezal severno steno Viša in smučal na Marmoladi, vendar pa mu je ta nesreča po večjem izpodrezala planinsko dejavnost.

Že l. 1935 je živel Comici le še na pol v Trstu, kjer mu je predsedala uradniška kariera pri Javnih skladiščih, na pol pa v Alpah. Naslednje leto je bil že poklicni vodnik v Dolomitih. Vendar je ostal čustveno navezan na Trst, kamor se je vračal, kadar je utegnil. Ohranil je svoje prijateljstvo s Cesarjem. Ko si je bil ta razbil nogo, je takoj pritekel k njemu v bolnišnico. Ko se je kasneje vračal razposajen s skupino mladih plezalcev iz Glinščice in srečal Cesarja s trdo nogo, se je zresnil in konec je bilo njegovega razpoloženja za tisti dan. Zaupal mu je svoje najgloblje težave, celo ljubavne (znano je, da ni bil posebno prikupnega obraza; sam se je šalil, da ima »muso di scimmia« — opičji gobec). Ko je že vodil po Dolomitih, je tožil nad poklicno nevoščljivostjo drugih vodnikov, posebno bratov Dimai. Ta dva sta ga očrnila po skupnem prvem vzponu na Tre Cime di Lavaredo (Drei Zinnen von Lavaredo), češ, da je nekje omagal in moral počivati v steni. To ga je toliko razjezilo, da je sam ponovil isti vzpon in ga zmožel v treh urah, za kar so pri prvem vzponu rabili preko 15 ur.

Omenili smo že, da je tudi Cesar mnogo plezal v Dolomitih in še zapadneje. Tako je plezal z Defarjem na Matterhorn, na Višu na Beljaško iglo (Villacher Nägel) pa s Hrovatinom. Na Ortler je zlezal s svojo ženo Rožico, roj. Lah, tudi dobro plezalko, na Medeon del Buinz v Karnskih Alpah pa s Cescom. Mnogo je plezal tudi z Lojzetom Hrovatinom; šestkrat je plezal preko severne stene Viša in ravno tolikokrat po Hornovi na Montaž - Špik nad Policami. Nemško smer v Triglavski severni steni pa je Cesar sam preplezal. Sam je preplezal tudi Malo in Veliko Zino. Za to so mu napravili tudi nekoliko politično zbadljivo karikaturu, kako je vedril osem dni pod dežnikom v Mussolinijevi koči, preden je mogel v steno.

Franjo Marušič je tudi začel plezati v Glinščici okrog l. 1927. Nekoč so plezali po Rdečem kaminu — Camin rosso, Marušič s Cesarjem, Comici pa s Fabianom. Comici je opazoval, kako Marušič pleza. Zatem je dejal Cesarju: »Ta bo postal plezalec 6. stopnje. Plezaj z njim čim več!« Odslej sta precej plezala s Cesarjem. Trenirala sta v plezanju celo v stenah nad Črnim Kalom, zatem pa sta šla v gore. Najprej sta prelezla Hornovo na Špik nad Policami, potem pa severno Viševo. Nekoč sta šla peš iz Trsta plezat na Viš, čez Trnov-

ski gozd v Soško dolino, čez Predel in Mrzlo vodo na Viš v steno; čez Reklanico na vlak pa domov. Nato pa je napravil še mnogo vzponov bodisi s Cesarjem ali z drugimi slovenskimi ali italijanskimi soplezalci.

Zadnjič sem ga videl v jesenskih mesecih 1928. leta v Gorici, ko se je vračal s Cesarjem peš z Zapadnih Julijcev in je seveda pot uporabil tudi za ilegalno delo, po nalogu tržaškega dela TIGR-a, za stike in koordinacijo z goriško organizacijo. Slišal sem še njegov glas v zaporu v Kopru in v Regina Coeli v Rimu, ko smo s kričanjem skozi okno poskušali vzporediti našo obrambo, vsak v najstrožji samici.

Premalo je imel časa, da bi razvil svoje plezalske sposobnosti do 6. težavnostne stopnje...

Podobno plezalsko, četudi nekoliko daljšo pot je napravil Tezej Šavron, ki je bil seveda mlajši; spadal je nekam v četrto ali peto plezalsko pokolenje v Glinščici. Skupaj z vsemi plezalci družine Blažina, s Hrovatinom in drugimi Slovenci iz GARS-a je opustil plezanje po uvedbi uradne »Scuole it. di roccia« v Glinščici in skupaj z njimi plezal raje in več po Zapadnih Julijcih. Z Dolфом Blažino, Sandijevim očetom, ki je bil tudi med najboljšimi plezalci, dr. Sardočem, ki je mnogo plezal posebno s Ščukom, v dobi po povratku iz konfinacije do začetka druge svetovne vojne, ko je spet moral v zapor in z Lojzom Hrovatinom. V soboto popoldne so kolesarili v Loško dolino, preplezali steno Jerebice in se vračali naslednjega dne čez Predel. Bil je tudi Šavron, eden izmed plezalcev »po milosti božji«, po Comicijevi sodbi. Padel je kot partizan v NOB nekje pri Črnem vrhu nad Idrijo.

Tudi Lojze Hrovatin je mnogo plezal v oni dobi. S Ščukom je ponovil Comicijev prvi vzpon po Loški steni. Sam je plezal po Dolomitih. Iz Cesarjevega kroga takratnih slovenskih plezalcev je omenjati še Marija Kocijančiča, ki je precej plezal s to družbo, na Viš, Montaž, Triglav in po zimskih turah na Krn, na Škrbino itd.

V isti takratni krog slovenskih plezalcev pred bazoviškim procesom so spadali tudi še Bidovec, Miloš, Kolarič Ito in Škrjanc, ki so prihajali v Glinščico na začetno urjenje v plezanju. Vendar pa se niso bolj posvetili plezanju ter niso prišli do gorskih plezalnih vzponov. Pač pa so pridno lazili po kraških vrhovih, mnogo seveda v zvezi z ilegalnim delom v TIGR-u.

S to družbo slovenskih plezalcev so prihajali v Glinščico še zelo mnogi mladinci in mladinke iz Zveze mladinskih društev, posebno iz Rocola in od Sv. Jakoba, med njimi več Žerjalov, Zorko Lah in sestra, Milče Škrap, Danilo Turk, takrat šele doraščajoči deček in ves krožek iz Škednja. Vendar se vsi ti niso lotili plezanja. Glinščica je bila le izhodišče za planinsko izletništvo po kraških in alpskih predelih, manjših ali večjih ilegalnih izletniških skupin.

Ves ta bujni razmah slovskega plezalstva, popolnoma enakopravnega in enakovrednega z drugim, italijanskim oz. tržaškim plezalstvom, je dobil prvi največji udarec z aretacijami, streljanjem, zapori in begi v zvezi s procesom v Bazovici l. 1930, ki je družbi oropal najboljše tovariše. Drugi udarec je bil v vedno hujšem pritisku fašizma, ki je posebno z ustanovitvijo uradne »Scuole it. di roccia« odbijal najboljše preostale slovenske plezalce, da so se odstranjevali iz Glinščice in se zbirali v lastnih, bolj ali manj ozkih skupincah. Smrtni udarec pa je zadal slovenski skupini začetek druge svetovne vojne. Večina plezalcev, med njimi tudi najmlajši s Pinkom Tomažičem, ki je bil že tudi preko začetnega plezanja v Glinščici, je odšla v zapore, internacijo, v disciplinske »Battaglione di lavoro« pa tudi v partizane ali ilegalce, od koder se jih mnogo ni vrnilo.

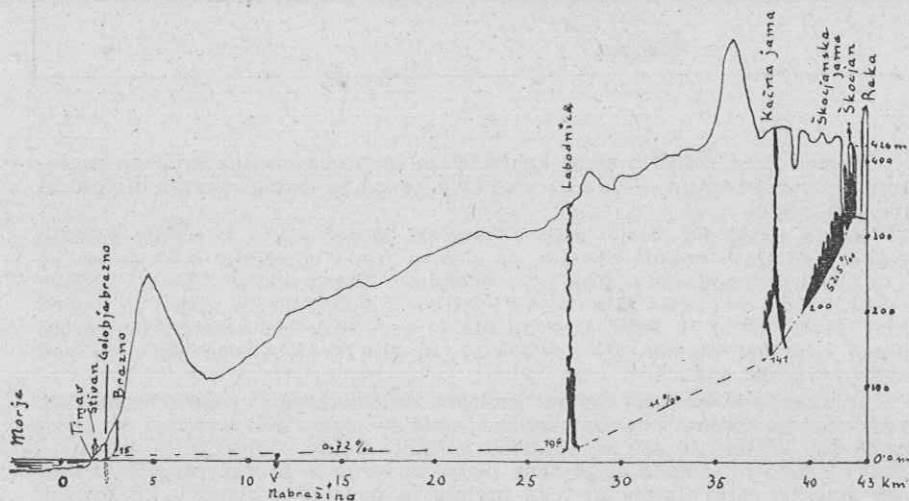

N. D.:

NOTRANJSKA REKA

Po površini teče edinstvena kraška reka, kar kaže že ime Reka, 47 km. Izvira pod Snežnikom pri Ilirski Bistrici, italijanski geolog Sacco pa ji prišteva še zgornjo Pivko in studenec pod Milonjo, ki naj bi tekli v Ilirsko Bistrico. Do Vrem teče po pašu nepropustnih flišnih škrljavcev, ki ustvarijo, vloženi med pustimi sivimi planotami apnenca, pravo zeleno oazo. Zgornji tok Reke, do Ribnice, kjer teče v dinarski smeri, od jugovzhoda proti severozapadu, je zasnovan v prelomnici. Reka pobira potočke in vode, ki pritekajo vanjo s flišnega ozemlja, predvsem z zelenih Brkinov.

Pri Vremah prestopi Reka v apnenec. Zelena okolica se spremeni v divjo ozko sotesko, obdano s pravo kraško pokrajino, poraslo z uvelo rumeno travo, brinjem in trnjem, z redkim drevesom, gozdičkom, z vrtačami in njivicami,

Shematičen podzemski tok Reka

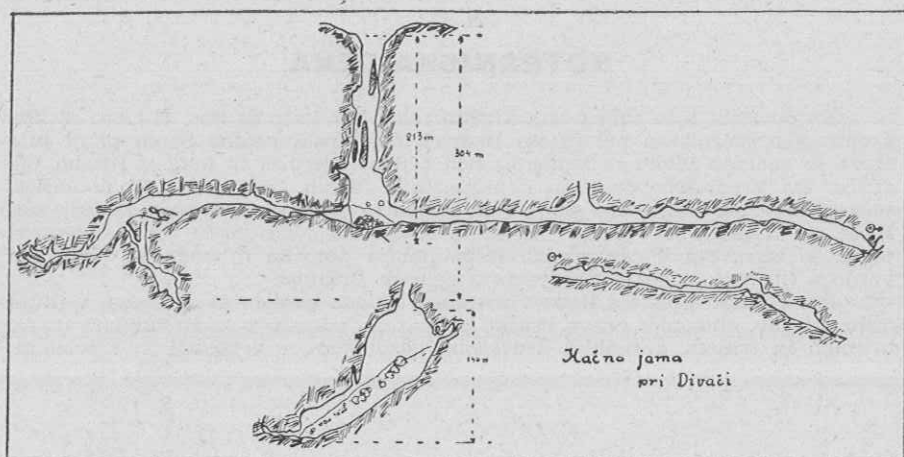
zavarovanimi s skalnatimi zidovi. Po dveh kilometrih zapre Reki pot strma, sto metrov visoka stena, pod njo zazija ogromna temna votlina, v katero Reka izgine. Nad to steno pa čepi vasica Škocjan.

Od Škocjana pa do Štivana se razprostira obsežna, brezvodna in s številnimi kraškimi jamami, brezni, bogata kraška planota. Pod njo se vrši odvodnjavanje. To vodovje pride na dan zopet v Timavu pri Štivanu.

* * *

Drži, da je Postojnska jama edinstvena v Evropi glede raznolikosti kapnikov, lepoti in njih bogastvu. Sicer so ji, oz. bi ji bile ob primerni ureditvi, Penica in Divaška jama kar resen konkurent, razen v velikosti jame. S Škocjanskimi jamami pa je primerjava nemogoča. Z divjo romantičnostjo sotesk, velikostjo prostorov, bučanjem in divjanjem vode v njih in v udornih prepadih se ne more primerjati nobena jama.

Ko prispemo iz Divače po enourni hoji preko lepe kraške pokrajine k razgledišču na robu Velike doline — ostrmimo. Pod nami 164-metrski prepad, na dnu voda, v ospredju prekrasna divje razdrapana jama, v ozadju ravnina pod pekočim soncem, ki belí skalovje.

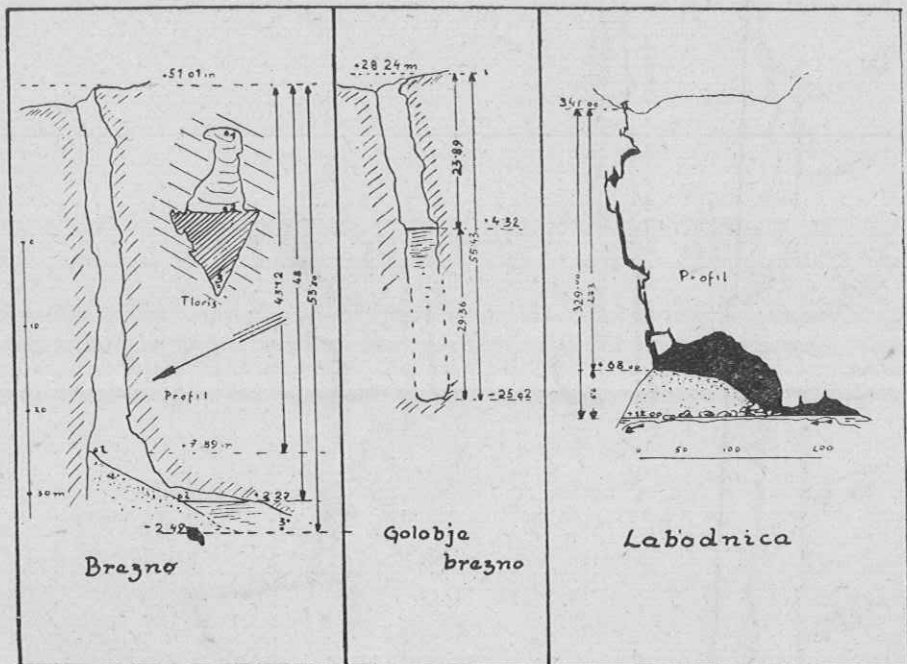
Prepad pred nami je širok kakih 500 m in preko malega grebena zagledamo za njim še enega — Malo dolino. Reka je vmesno pregrado predrila v slikoviti tesni.

Ko se spuščamo proti vhodu v jama, ki je pod steno, ki zapira sotesko in Reki nadaljnjo pot po površju, že slišimo jezno bobnenje, ob katerem se Reka poganja v podzemlje. Takoj, ko vstopimo, že zagledamo slikovito jezerce v veliki Mohorčičevi dvorani in ko se spustimo do njega, je pogled nazaj, proti vhodu še lepši. Dnevna luč še osvetljuje del jezerca, nad seboj vidimo odprtino brezna Okroglica, ki zija sredi vasice Škocjan, pod katero ravnokar smo.

Hrumenje je tako, ko sledimo brzicam, da človek še samega sebe ne sliši. Pred seboj že vidimo dnevno svetlobo, sicer je pa ta del osvetljen od dveh strani, saj je dolg le 400 m. Pridemo v Malo dolino. Dolga je le 400 m — nekdanj je bila to jama, a se je obok podrl, ko se je le preveč razširila. Podor tvori soteske, skozi katere se reka prebija in poganja v slapovih in brzicah in zraven hrumi in buči, da je kaj. Teče dalje pod Naravnim mostom v Veliko dolino, mi ji pa sledimo po ovinkih skozi umetne predore in preko drznih mostov. Reka se prebije skozi Naravni most v ozkem kanjonu in v velikem slapu pade v Veliko dolino, se tu nekoliko umiri v jezercu, ki je zadnje na belem dnevu. Nad tem jezerom je stranska jama, imenovana Tominčeva jama, kjer so našli in izkopali sledove človekovega bivanja od pradavnine do rimskih časov. Tudi v vasi Škocjan so izkopali prazgodovinske ostanke in sledove.

Poglejmo si steze, speljane in izklesane v vrtoglavih višinah nad brzicami, drzne mostove, ki se pno preko globokih sotesk, in oglejmo si te brzice, pa bomo spoznali, kakšno delo so opravili raziskovalci teh jam, graditelji teh steza in mostov, v pretežni meri domačini, kraševci. Nobena druga jama ni povzročila toliko težav kot ta. Nadčloveške napore so preživljali jamarji, ki so se prebijali preko teh brzic, slapov, z opremo, ki je bila že takrat za v muzej, z baklami, slabimi oblekami in lesenimi zaboji, ki so jih imenovali čolne. Delavci, ki so gradili steze, so viseli na vrveh več deset metrov globoko in ravno toliko nad bobnečo vodo, ki je kar čakala na žrtve, ki so res tudi bile. Jama je res zahtevala davek.

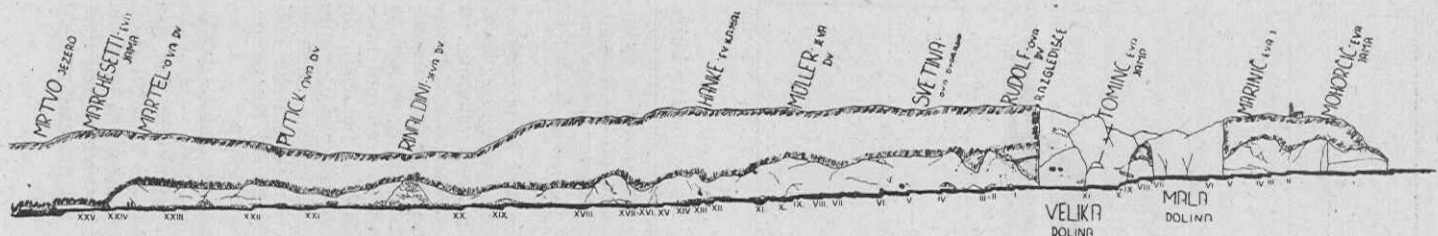
Steza nas vodi dalje visoko v steni skozi nekaj predorov v Šmidlovo dvorano, bivši ponor Reke, ki se je sedaj prestavila niže za 35 m. Sledimo Reki naprej. V prostore velikanskih dimenzij še sije dnevna svetloba. Steza

se vije ob prepadih in ob stenah podzemske struge. Slapove in brzice bolje slišimo, kot vidimo. Če običajno jamo ob visokem vodostaju, je tu hrumenje takšno, da čutimo, kako se trese skalna gmota. Steza se vije in pada in dviga okrog skal, voglov, podorov, da marsikdo, ki jame ne pozna do potankosti, izgubi orientacijo. Oglemdamo si mimogrede znane ponvice, gremo visoko nad Haronovim jezerom in končno nas privede pot do kanjona in mostu čezenj — do Hankejevega kanala. Most se pne tu 70 m nad divjjo reko.

Od tod dalje nas vodi pot, oz. slaba steza (tu je treba biti že opremljen jamar) kilometer daleč, preko neštetihi slapov in brzic mimo Baldahina, skozi Rinaldinijevo, Putickovo dvorano, velike dvorane reke 25-ih slapov, ki ustvarja najnevarnejšo jamo. Na koncu pridemo iz Martelove dvorane v manjše dvoranice in jame in do Mrtvega jezera, od koder je prodiranje dalje nemogoče. Tu je konec edinstvene reke. Sto let je trajalo raziskovanje, terjalo je nebroj žrtev, ogromnih naporov in samozatajevanja. Od tod je, z malimi izjemami, tok reke neznan. Barvanja, jegulje in kemične snovi so pokazali, da je Reka v zvezi s Timavo pri Devinu, ki je neposredno in glavno nadaljevanje Notranjske Reke. S podzemnim tokom Reke so v zvezi tudi Kačna jama in reka na dnu Labodnice pri Trebčah. Razen v Timavi pa izvira voda Reke tudi pri Sv. Ivanu v Trstu, v Čedasu pri Miramaru, v Brojnicah pod Nabrežino, v morju tik pri obali in v izvirihi pri Sardoču, zapadno od Timave.

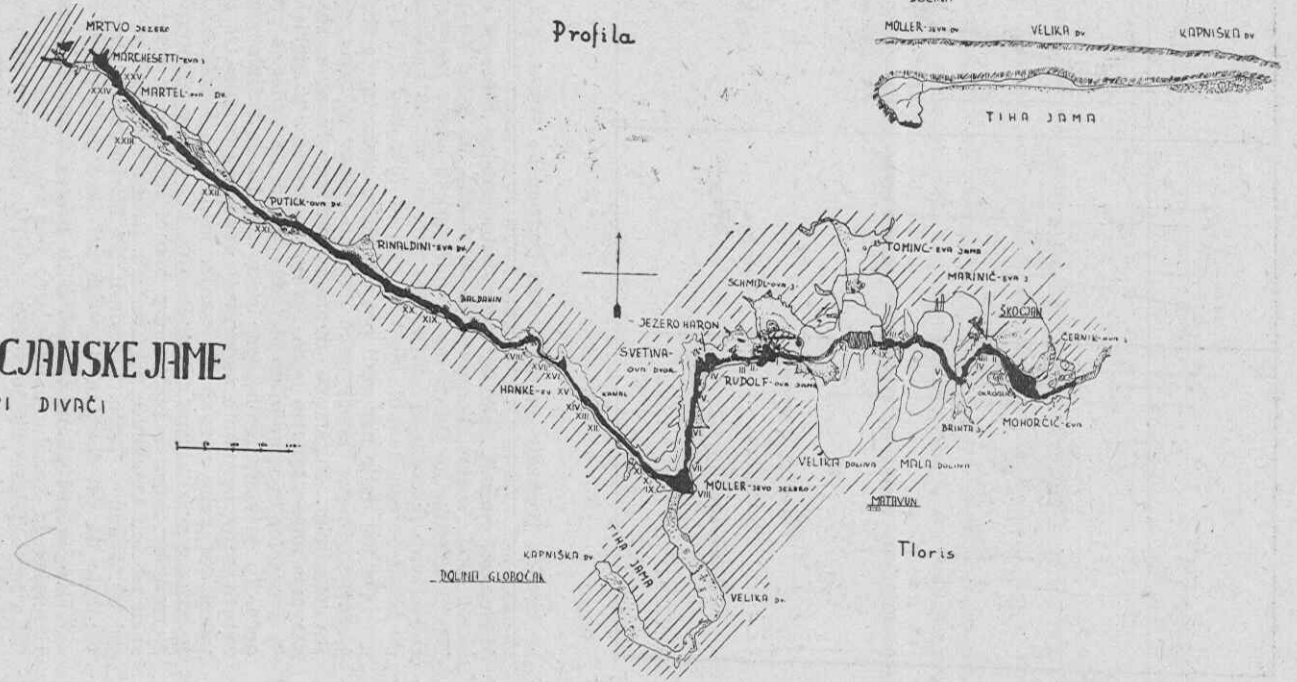
Ko se več ali manj srečno in precej utrujeni vrnemo do mostu preko Hankejevega kanala, nadaljujemo pot po navadni turistični poti v stransko Tiho jamo. Glas vode je vedno slabši in kapniške skupine se množe. Pot nas vodi skozi večje in manjše dvorane, lepo zakopane, a kaj je to proti divji aktivni vodni jami, ki smo jo ravnokar videli! Dolgočasna se nam zdi ta jama. Pot se vzpenja in naenkrat smo v umetnem rovu; skozenj že vidimo beli dan. Pred nami se odpre večja kraška dolina — Globočak. Od tod moremo v slabi četrt ure priti nazaj, od koder smo odrinili v jamo.

Profila

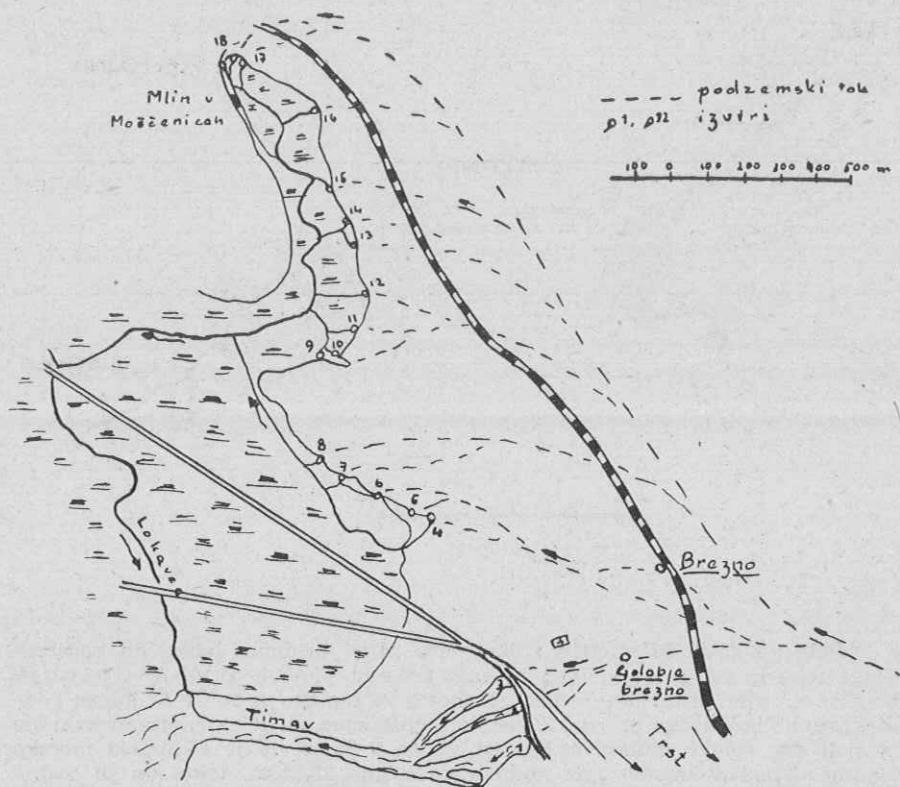
ŠKOCJANSKE JAME

PRI DIVAČI

Tiharis

DOLINE GLOBOKA

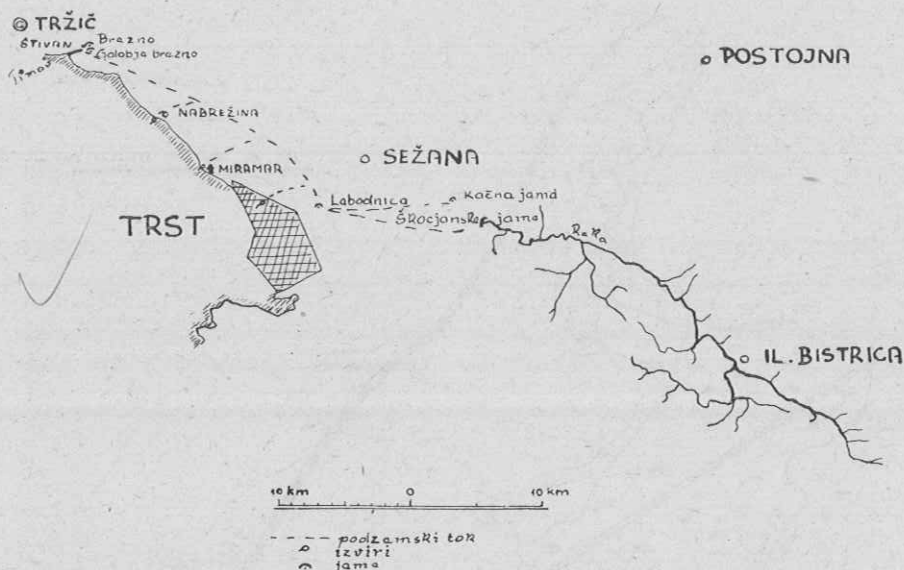
Izviri Timava pri Štivanu.

A kaj je ta opis. Pridite in sami pogledjte. Jama je lepa ob vsakem vremenu!

Le 400 m od železniške postaje v Divači je oddaljen vhod v Kačno jamo. Vhod v 180 m globoko brezno tvori 40 m globok strm lijak, ki ima vklesane zelo nevarne stopnice. Jama je globoka 304 m. To je ena najzanimivejših jam na Krasu. Stopnice nas privedejo do naravnega mostu, od koder se lahko po vitlu ali pa po lestvicah, kar pa ni preveč priporočljivo, spustimo v Veliko dvorano; iz nje drže trije rovi. Severni se spusti v brezno, ki ga najdemo na koncu do globine 304 m. Naplavine Reke, ki jih je prinesla reka po še nepoznatih poteh in razpokah, najdemo kot ilovico in pesek v severovzhodnem rovu. Jama poznamo sedaj v dolžini 1920 m.

Drugi kraj, kjer moremo opazovati podzemsko Reko, je Labodnica pri Trebči nad Trstom. Dolga leta je veljala za najglobljo na svetu.

Neznatni vhod na dnu velike kraške doline je zaprt z barako (če je še, mi ni znano). Vhod ima v premeru le dva metra. 15 brezen drži v globino, v velikansko Lindnerjevo dvorano, ki je velika 150 × 90 m, 273 m globoka. Pod 56 m visokim podornim gričem teče del Reke, 329 m pod površino in 12 m nad morjem. Ta rov je dolg le 68 m. Lansko leto so italijanski potapljači raziskavali pritočni sifon. Natančneje je o tej ekspediciji poročal Proteus (XV/4-5, str. 119—122), ki je prinesel tudi natančnejši načrt Labodnice.

Šele po 25-ih kilometrih zračne črte zopet pridemo lahko do podzemskega toka Reke. To je v dveh breznih tik nad Timavo. Prvo je Golobje brezno, kjer pridemo do vode po skoraj 24 metrih. A tu še ni konec vodnjakasto oblikovanega brezna. Z grezilom doženemo, da je skalnato ali kakršno že koli dno šele v globini 55,5 m od vhoda v jamo, to je 25 m pod morskó gladino. Vhod v brezno ima nadmorsko višino 28,24 m, tako, da je vodna gladina v breznu nekaj nad 4 m višje. To brezno ima zvezo z glavnimi izviri Timave, medtem ko pa ima drugo Brezno, ki je oddaljeno od izvirov cca 600 m (Golobje je za 300 m bliže), zvezo s stranskim rokavom. To brezno ima nadmorsko višino 51 m. Do ilovnatega griča pridemo po 43-metrskem plezanju, od tod pa čez pet metrov do jezerca, ki ima značilno trikotno obliko. Vodna gladina tega jezerca je v višini dveh metrov nad morjem. Dno jezerca pa leži 3 m pod morjem, 53 m pod površino zemlje. Ugotovljeno je, da ima to brezno zvezo z izviri, ki spadajo v sistem izvirov v Moščenicah, ki jih tudi prištevajo k Timavi.

Naj še povem, da so zgradili prvo stezo v Škocjanskih jamah l. 1823 do dna Velike doline. Pri načrtnem raziskavanju jame je l. 1839 prišel Svetina do Haronovega jezera. Leta 1883 raziskuje jamo sekcija DÖAV iz Trsta, leta 1904 je bila odkrita Tiha jama.

V Kačno jamo se je povzpел oz. spustil l. 1888 Hanke. Za njim pa Müller, Perko in drugi.

Labodnico je raziskal in odkril l. 1841 Lindner in so jo vsestransko preiskali že v prejšnjem stoletju.

Izvire Timave sestavljajo trije veliki in 15 manjših izvirkov, ki se vrste od Štivana do Moščenic, od robu močvirne ravnine. Glavni izviri Timave leže v višini nekaj nad 2 m nad morskó gladino. Voda prihaja na dan pri vseh iz ozkih nedostopnih razpok v skalnatem dnu struge.

Samo toliko je znanega o podzemeljskem toku Reke in nič več. To pa še zdaleč ni vse. Na tem terenu je še mnogo skrivnosti, ki jih je treba iztrgati iz rok tajinstveni Reki, in za to bo treba še precej truda!

DR. JURO HRAŠOVEC

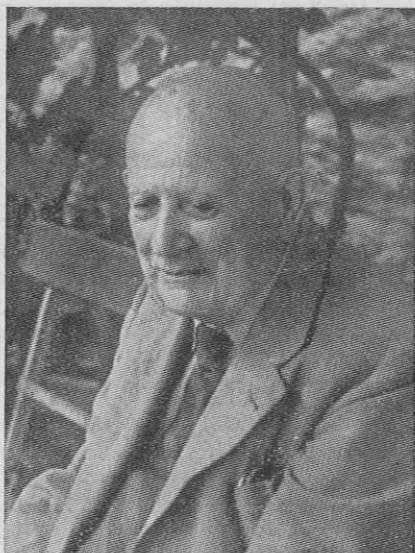
starosta slovenskih planincev

Dr. Juro Hrašovec je član slovenske planinske organizacije od njene ustanovitve vse do danes. Ker je PZS dolžna, da se na skromen način oddolži zvestobi, vnemi in vztrajnosti takih članov, je prav, da se mlajši planinci spoznajo z življenjem in delom tega zaslužnega planinca.

Rodil se je 6. VII. 1858 v Sisku, kjer je njegov oče, znamenit slovenski pravnik in društveni delavec, služboval kot sodnik. Gimnazijo je dovršil v Celovcu in Salzburgu, pravne študije pa na Dunaju in v Gradcu. Nato je stopil v službo kot odvetniški koncipient pri pomembnem slovenskem javnem delavcu, odvetniku dr. Valentinu Zarniku. Nekaj let kasneje je odprl odvetniško pisarno v Slovenj Gradcu, l. 1887 (po Sloven. biog. leksikonu 1889) pa v Celju. Tu se je kot zaveden narodnjak boril za pravico celjskih in štajerskih Slovencev kot deželni poslanec v Gradcu in kot predsednik Narodnega sveta za Spodnjo Štajersko. Sodeloval je pri SP, kjer je objavljeno njegovo poročilo o drugem odvetniškem shodu v Lj. O ravnopravnosti na slov. Štajerskem (SP 1903), bil je član okrajnega zastopstva v Celju in je zastopal celjske kmečke občine v dež. zboru od 1902—1908. V dež. zboru je bil član občinskega (1902—1905) in političnega odseka (1902-3). Podal je predlog za ustanovitev slovenske meščanske šole v Zalcu (1902, 1906-8), vinarške šole v Grižah in slovenske meščanske šole v Šentjurju ob j. ž. ter interpelacije zaradi prepovedi slovenskih napisov na trgovinah v Mariboru (1904-5), zaradi uradovanja političnih uradov na slovenskem Štajerskem (1904-5), za uporabo deželnih jezikov pri politični ekspozituri v Mozirju (1905) in za ustanovitev filijalk Štajerske kmetijske družbe na slov. Štajerskem. L. 1921 je bil izvoljen za celjskega župana, bil je torej prvi slovenski celjski župan.

V prvih letih delovanja Savinjske podružnice je ustanovil planinsko zadrugo »Rinko«, ki je imela namen zgraditi v Logarski dolini velik hotel in jo tako turistično odpreti domačinom in tujcem. Zamisli ni izvedla, je pa vse svoje premoženje brezplačno prepustila Savinjski podružnici SPD, njeno premoženje pa je prešlo po II. vojni v upravo PD Celje. Zasluga zadruge »Rinka« je v tem, da je prehitela prizadevanje celjske sekcije DuŌAV, o čemer je naš list že pisal. Ustanovljena je bila 17. maja 1896 na pobudo Savinjske podružnice SPD. Zadrugarji so zborovali v prostorih celjske Čitalnice, navzoč je bil tudi častni član SPD dr. Joh. Frischauf. Deleži so bili določeni na 10 in 100 gld. Prvi občni zbor je bil sklican 6. januarja 1897 v celjskem Narodnem domu. Za predsednika je bil izvoljen dr. Juro Hrašovec. Kmalu nato je bila zadruga registrirana, načrte za hotel pa je naredil arh. Sigmundt iz Gradca. 7. III. 1897 so bili potrjeni.

Savinjska podružnica je od Janeza Plesnika 1894 kupila dva orala zemljišča, na katerem je že stalo Piskernikovo zavetišče, last celjskega DuŌAV. Na prvi seji »Rinke« se je sklenilo, da zadruga kupi od Savinjske podružnice njeno posestvo in da se posestvo prepiše na »Rinko«, ki je potem živela pod vodstvom dr. Hrašovca do leta 1921. Fr. Kocbek priznava, da jo je prav

dr. Hrašovec s svojo natančnostjo vzdrževal na površju. Njene naloge je potem prevzela l. 1927 Savinjska podružnica, ki jih je s popravilom ceste iz Solčave do Logarske doline in z zgradbo Tillerjeve kočice pri Piskernikovem zavetišču tudi ugodno rešila.

Dr. Juro Hrašovec je bil torej celih 25 let najožje povezan s planinskim gospodarstvom na enem od najlepših gorskih predelov naše domovine.

Kljub svojim 97 letom telesno in duševno čil zasleduje naše javno življenje, posebej pa se zanima za razvoj planinstva v Zg. Savinjski dolini, kjer je pred 60 leti oral ledino v boju z grabežljivim Nemcem, ki je hotel dati tudi našim planinam in planinstvu nemški značaj.

T. O.

Vilko Mazi:

IN MEMORIAM DR. ANTONU ŠVIGLJU

(† 14. IX. 1954)

V naglem toku dogodkov je lansko jesen (14. septembra) skoraj povsem neopazno dotrajala življenjska pot staroste slovenskih alpinistov, dr. Antona Šviglja, po poklicu odvetnika v Ljubljani. Šestinosemdesetletni mož pretežni večini današnjih gornikov niti po imenu ni bil več poznan, kajti njegov pomen sega daleč nazaj, na začetek našega stoletja. Prav to nas v jubilejnim letu naše planinske revije še posebej obvezuje, da mu kot njenemu nekdanjemu sotrudniku — čeprav ob dosti neljubi zamudi — posvetimo nekaj iskrenih spominskih besed.

Dr. Švigelj se je pojavil v naši mladi planinski organizaciji kot svetel meteor in začrtal vanjo globoko revolucionarno brazdo, iz katere je šele pognalo seme prave gorniške dejavnosti. Vse dotlej je bilo Slovensko planinsko društvo (SPD) le nekaka svojevrstna narodno-obrambna organizacija v okviru pohlevne izletniške bratovščine. Šviglju, ki se je že v svojih visokošolskih letih seznanil s podjetnimi češkimi alpinisti (Dvorsky, Čermak, Franta, Ružička) in si jih jemal za vzor, se je zdel ta okvir odločno preozek. Vstopil je v odbor SPD in se žilavo trudil, da bi vnesel vanj modernega planinskega duha. V svoji kroniki: »60 let slovenskega planinstva« (PV 1953) posveča Janko Mlakar posebno poglavje (str. 298) tej Švigljevi prizadevnosti, ki pa je obrodila le malo sadu. Vendar pomeni začetek novega obdobja, ki ga je začasno zavrla v njegovi rasti prva svetovna vojna, zato pa je po njej tem bujnejše pognalo.

Več uspeha je imel dr. Švigelj s klenimi članki v PV (1906/7), ki jih še danes z zanimanjem in užitkom prebiramo, tedanji mladini pa so nudili pravicato razodetje. Tako n. pr. »Suhi plaz (Škrlatica)«, kamor ju je z njegovo zvesto življenjsko družico in že iz dekliških let navdušeno planinko spremljal znani trentski vodnik Tožbar po dotlej še prav malo znani smeri. Spotoma sta se na sedlu med Stenarjem in Sovatno spomnila z ženo neprostoovoljnega bivaka, ki jima je bil v delež teden dni poprej na zakasnelem povratku z Razora v Vrata, »lice v lice očetu Triglavu, pravi podmilonebniki,« kakor to šaljivo pripominja. Petdeset let je zdaj od tega, divja romantika za tisti čas v naših gorah... Nič manj privlačen ni opis ture »Čez Triglav na Bolški Grintovec, Kanin in Montaž«, ki kaže že izrazito alpinistično obeležje, prav tako članek »Mrzla gora v Savinjskih planinah«, kjer ga kot samohodca zajame taka, čisto sodobna meditacija: »Više in više plezaš in minute ti beže diroma. Polasti se te tolikrat opisani, a kljub temu neopisni čut samozadovoljstva, ko se z lastno močjo, navezan le na sile lastnega mišičja naporno dvigaš proti vrhu...«

Veliko zaslugo ima dr. Švigelj, da je vzdramil poprej tako trdovratno vase zaprtega dr. Tumo k pisanju. Z možato odkritostjo, ki je odlikovala tega velikega alpinista pravi v svoji knjigi »Pomen in razvoj alpinizma« (na str. 249) dobesedno takole: »Odločil je dr. Švigelj, ki je bil l. 1905-1906 prehodil Julijske Alpe in apeliral name, da je dolžnost alpinista, da ne uživa lepote alpske prirode sam, marveč, da dá izraza svojemu doživljanju. Lotil sem se pisanja in od takrat čutim, da je vsa moja alpinistika morala poprej ostati mrtva in brezpomembna za druge...« Medtem ko srečujemo odtlej dr. Tumo vedno pogosteje v PV, pa je dr. Švigelj nenadoma odložil pero, dasi je še vse do poznih let marljivo zahajal v gore. Resnično škoda, da se je bil tako naši planinski javnosti nekam odtujil. Odprtih oči in odprtega srca, kakor je znal vedno gledati okrog sebe, bi nam bil vedel povedati še marsikaj zanimivega, kar je na žalost ostalo le v najožjem krogu planinskih tovarišev in se z njimi vred porazgubilo.

Po prvi svetovni vojni dr. Šviglju ni ostalo nobenega časa za pisanje. Poklical ga je še drug glas srca, ki se mu ni mogel upirati: organizacija slovenskega zborovskega petja. Še iz rane mladosti navdušen pevec, ga kmalu po končanih študijah najdemo v pevskem zboru Glasbene Matice kot enega njegovih najzvestejših članov, nato pa še pri Ljubljanskem Zvonu, ki ga je l. 1910 kot njegov predsednik pogumno vodil h koncertnemu nastopu v Beograd, za tedanje čase špiceljskega sumničenja vsekakor tvegan podvig. Njegova očetovska skrb za to pevsko družino tudi po vojni ni prenehala. Postal je njen častni predsednik potem, ko so mu poverili še odgovornejšo nalogo predsednika Hubadove pevske župe. Samo mož tako žilave volje in neutrudne predanosti je mogel odoleti tolikim dolžnostim. Zato so dr. Šviglju tudi po pravici vzdeli ime očeta slovenskih pevcev.

Pri vsej svoji mnogostranski zaposlenosti pa ta izredni mož ni zanemarjal svoje lastne družine, v kateri je vzgojil četvorico sinov tudi v zgledne planince in športnike.

Neke junijske nedelje leta 1948 sem srečal na šmarnogorski Poti svobode trojico priletnih možakov. V umerjenem koraku so stopali tesno drug za drugim. Posebno pozornost mi je bil vzbudil srednji, ki je bil videti najstarejši med njimi. Črno obrobljeni naočniki, venec snežno belih las okoli golega temena, dobrodušen pogled. Tako znan obraz, pa se vendar nisem mogel domisliti, od kod? Pozdravili smo se (kakor je bila to nekdanji med neznanci lepa navada v hribih) pa se spet oddaljili. Hm, kdo bi vendar utegnil biti ta mož? Ni mi dalo miru, da sem se ustavil in še enkrat pogledal za njim, dokler mi ga ni zakril ovinek. Še dolgo sem stal tam, kakor ukopan in grebel po spominu. Vse zaman, od nikoder ni bilo odgovora. Šele doma, ko si nisem več belil glave s tem, se mi je mahomo posvetilo, da je bil to nemara dr. Švigelj. Morda ga nisem srečal že tucat let, govoril pa še nikdar nisem z njim. Toda kdo v nekdANJI Ljubljani ni poznal tega dobrodušnega obraza vsaj na videz! Nisem se zmotil. Mimogrede mi je znanec drugi dan povedal, da ga je to nedeljo zaneslo po dolgem času spet enkrat na Šmarno goro in kot posebno novico dodal, da je prišel gori tudi dr. Švigelj za svojo osemdesetletnico, vsaj govorilo se je tako.

Saj bo kar držalo, sem dejal, ker sem se spomnil, da sem nedavno tega imel v rokah PV iz leta 1938, kjer je nekdo po nerodnosti »poklonil« dr. Šviglju za sedemdesetletnico — še en križ... Huda zadrega za urednika, ki si potem ni vedel pomagati iz nje drugače, kakor s trdno vero, da bo tudi resnična osemdesetletnica našla dr. Šviglja še na čvrstih nogah. No, on sam menda tudi ni dvomil o tem, pa je nemara kar brez zamere spravil to »akontacijo«, saj je slovel mimo drugega še kot velika dobričina. Naj nam tako njegov plemeniti duh prizanesljivo oprusti tudi to nenamerno zakasnelo posmrtnico!

Polonca Lavrenčič:

MOJE BIVANJE NA POHORJU

(Nagrajeno v natečaju PV 1954)

Tri tedne svojih letošnjih počitnic sem preživela na Pohorju. Ker so moji starši mnenja, da tudi v počitnicah ne smem biti brez dela, sem kot delavec - figurant pomagala očku geometru na Pohorju. Nosila sem mersko lato za optično merjenje dolžin. Pri očetu sta delali še dve dijakinji. Stanovali smo v Ribniški koči. Delo mi je bilo v razvedrilo, saj sem se v naravi počutila tako srečno.

Gozd se nam na prvi pogled zdi pust in dolgočasen, toda če se vživimo v gozdno življenje, se nam odkrijejo najrazličnejše skrivnosti in lepote narave. Gozd je kakor oder, na katerem se odigravajo razni dogodki — včasih tragični, včasih prijetni — na katerem nastajajo prijateljstva, sovraštva in ljubezni med gozdnimi prebivalci.

Ko sem tako nosila svojo lato z mesta na mesto, sem marsikaj videla. Razveselila sem se vsega, pa če je to bilo samo mravljišče ali pa prostor, kjer je ležal srnjak, južinala mala veverica ali če sem zagledala srno, srnjaka, zajca ali trop gamsov. To je bilo zame vedno prijetno doživetje. Nekega dne pa sem imela še posebno srečo. Že ko smo šli na delo, nas je presenetil krasen srnjak s srno, kmalu nato pa smo opazili kakšnih dvajset metrov pod stezo mlado spečo srnico. Res smo hodili tiho, a vseeno smo se čudili, kako da se srnica ni zbudila in pobegnila. Obstali smo in jo gledali. Nehote sem pomislila, da gotovo kaj lepega sanja. Svojo lepo glavico, obrnjeno proti nam, je položila na mah in začudila sem se, kako je mogoče, da spi, ko pa sem videla odprte njene velike lepe oči. Kar pozabila sem, da moram biti tiho, in sem glasno vprašala očka, kako to, da gleda in se ne premakne. Seveda se je srnica zbudila, bliskovito vstala in z dolgimi skoki izginila v goščavi. Očka pa mi je povedal, da spi srnica z odprtimi očmi kakor zajec. Bližal se je večer, ko mi naenkrat prikoraka nasproti lisjak. Hitro sem stopila za deblo, toda prepozno. Lisjak me je opazil in na mah je bilo konec njegove strumnosti. Zalajal je in jo ucvrl po bregu.

Vsak dan mi je prinesel kaj zanimivega, če drugega ne, smo se pa sladko najedli borovnic, jagod ali malin.

Dvaindvajsetega julija je bil praznik. Ker tega dne nismo delali, mi je očka obljubil, da me bo vzел s seboj na lov na gamsa. Tega sem bila zelo vesela, pa ne zato, ker bi videla, kako bo očka ustrelil gamsa, kar mu sploh nisem privoščila, ampak zato, ker sem vedela, da bom zopet svojevrstno uživala v naravi, saj mi očka zna mnogo povedati o gozdni divjadi, pticah in rastlinah in mi tako pomaga spoznavati naravo.

Zgodaj zjutraj sva se odpravila. Gozd se mi je v polmraku zdel še bolj čudovit in skrivnosten. Vse je bilo še tiho, le tu pa tam so se zaslišali najini koraki, čeprav sva pazila, da bi hodila čim tiše. Izenada je na drevesu nekaj zašuštelo in v naslednjem trenutku se je pognal pod nebo jastreb. Zopet se bo nekje odigrala kruta žaloigra, ko bo ta roparica pograbila svojo žrtev. Zakoni narave so kruti in neizprosni. Kmalu nato se je nekje v bližini oglasil hreščeči »kra, kra« in zmotil gozdno tišino. Zavila sva na lovsko stezo, ki drži na planinski pašnik. Očka me je posvaril, da morava sedaj še bolj tiho in oprezno hoditi, če hočeva videti kako žival na paši. Nekaj minut

nato nama je kakor blisk prečkal pot dolgouhec, samo njegova uhlja sem utegnila videti. Pazljivo sva poslušala, da bi zasledila vsak šum. Zaslišala sem rahlo šuštenje, pogledala sem in videla med drevjem nekaj rjavega — bila je srna. Nadaljevala sva pot. Skoraj popolnoma se je že zdanilo. Kar pa je očka obstal in mi z roko pokazal na jaso. Pred nama se je pasel cel trop gamsov. Od njih sva bila oddaljena kakih petdeset metrov. Ko sem jih gledala, sem se spomnila pravljice o Zlatorogu, pa sem pomislila, da bi lahko vsaka izmed teh krasnih živali bila Zlatorog. Kmalu sem zapazila, da so med njimi tudi mladiči, ki so še sesali. Vseh skupaj sem jih naštel 37. Trop se je mirno pasel. Niso nas opazili, ne zavohali, ker je veter vel od njih proti nama. Kako lep pogled je bil na to sliko! Res prekrasna pohorska idila! Mimogrede sem pogledala k očku in se prestrašila. Očka je dvignil puško in meril. Zamizala sem. Odjeknil je strel, nato sem zaslišala topotanje parkljev in ko sem odprla oči, ni bilo na jasi nobene divjadi razen umirajočega gamsa. Pohitela sva do njega. Nikoli ne bom pozabila tistih oči, ki so naju gledale tako začudeno in žalostno.

In še danes, kadar koli pogledam na trofejo, ki visi doma na steni, se mi zdi, da me izpod belih kosti gledajo tiste motne, žalostne oči.

Fran Roš:

JASA

*Bregove je prekrilo drevje z mrakom.
Skoz vlažni hlad nobene ni poti.
Šumi le staro listje pod korakom,
ptič splašen z veje se v globel spusti.*

*V oči mi plane sonce. Tu poseka
pretrgala je temni molk gozdov.
Oblije me drhteče luči reka
v brneči mreži čmrljevih glasov.*

*Med travo in grmičevjem v ognju blišča
trohnijo črni panji tu in tam
ko kamni na grobeh pokopališča,
ki jaz obstal sem sredi njega sam.*

*Na robu jase še krepko dviguje
v nebo vejevje staro silen hrast,
koliko dni še, tega ne vprašuje,
dokler iz korenin si srka rast.*

*O, hrast, in jaz sva filozofa siva,
obema ljub je vsak svetlobni žar,
čeprav med množico grobov stojiva
in nama rane seka kdaj vihar.*

*Metulj na cvet se s cveta spreletava
in arnika tu tiho rumeni.
Kanjuh nad nama v mirnih krogih plava,
višin, daljin se drzen ne boji.*

*Zivljenje svojo večno pesem poje,
kdor jo je razumel, jo poje z njim.
In pesem ta me razžarila v dno je,
veselo čutim, vem: ta hip živim.*

DRUŠTVENE NOVICE

IZ SEJNIH ZAPISNIKOV UO PZS

V zvezi s predlogom PZS, da bi za služnim trentarskim planincem postavili na pokopališču v Trenti dostojne spominške plošče, je šlo PD Bovec še korak dalje. Predlaga zgraditev skupne grobnice na pokopališču v Trenti, ki naj služi v dokaz, kako cenijo planinci svoje zaslužne planinske delavce. Za to zamisel se ogreva tudi LOMO Bovec, svoj pristanek pa so dali tudi že svojci pokojnikov. Za zdaj bi prišli v poštev grobovi Andreja Komaca-Mote, Komaca Jožeta-Pavra, Tožbarja Antona-Špika, Kravanje Antona-Kopiščarja in Berginca-Štruklja. PZS je ta predlog sprejela in z njim seznanila vsa gornjesavska in posoška planinska društva, da se o njem še ta izjavijo.

Dne 13. II. 1955 je imelo občni zbor Slovensko planinsko društvo v Celovcu. PZS je poslala pismene čestitke.

Dne 12. II. t. l. je Jugoslovanski Rdeči križ sklical v Ljubljani konferenco vseh zainteresiranih organizacij in društev z namenom, da bi se pogovorili o pobijanju alkoholizma. Na konferenci je po svojem delegatu sodelovala tudi PZS.

Zveza športov Slovenije bo v proslavo 10-letnice osvoboditve izdala knjigo, v kateri bo prikazana vsa športna dejavnost po osvoboditvi. Pri tem delu bo sodelovala tudi PZS, ki bo na kakih desetih tiskanih straneh prikazala desetletni razvoj slovenskega planinstva in alpinizma po osvoboditvi. Celotno delo bo ilustriano s fotografijami, grafikoni, statistikami in podobno.

Zelo pereč problem je nabava plezalnih vrvi. V poštev bi prišle predvsem francoske nylon vrvi. Komisija za alpinizem bo skušala tudi to vprašanje čimprej in zadovoljivo rešiti.

Dogaja se, da oskrbniki nekaterih planinskih postojank ne dovoljujejo alpinistom prenočevanja po znižanih cenah v onih kočah, ki so bile na eni od zadnjih skupščin PZS taksativno navedene. Ker kaže, da oskrbniki o tem niso podučeni od svojih društev, PZS razmišlja, kako bi oskrbnike planinskih postojank obveščala o vseh sklepih, ki se tičejo postojank.

Predavanje nemškega alpinista g. Toni Hiebelerja je odpadlo, ker je predavatelj postal žrtev prometne nesreče.

Podoba je, da je organizacija Gorske straže stekla. Na letošnji skupščini združenja tabornikov so to prevzeli kot eno glavnih nalog za tekoče leto. V Ljubljani se že vrše zadevni tečaj.

Po sporočilu PSJ planinska organizacija letos ne bo več imela samostojne Titove štafete. Zato se priporoča društvom, da organizirajo lokalne s priključkom na republiško štafeto.

Komisija za propagando namerava v letošnjem letu pričeti s široko akcijo za zaščito flore, več pozornosti pa namerava

posvetiti tudi sodelovanju z mladino. Tozadevno je tudi v stiku z Društvom prijateljev mladine.

Izvršitev proračunov PZS v letu 1954:

Proračun upravnega odbora PZS:	
razhodki	din 4 288 109.—
dohodki	din 1 344 806.—
subvencija	din 2 943 303.—
Planinski Vestnik:	
razhodki	din 5 762 526.—
dohodki	din 3 609 417.—
subvencija	din 2 153 109.—
Gorska reševalna služba:	
razhodki	din 1 008 420.—
dohodki	din 850 179.—
subvencija	din 158 241.—

Proračuni PZS za leto 1955:

Proračun upravnega odbora PZS:	
planirani razhodki	din 5 486 495.—
planirani dohodki	din 593 000.—
plan. subvencija	din 4 893 495.—
Proračun Planinskega Vestnika:	
planirani razhodki	din 5 299 800.—
planirani dohodki	din 3 267 850.—
plan. subvencija	din 2 031 950.—
Proračun GRS:	
planirani razhodki	din 1 730 000.—
planirani dohodki	din 730 000.—
planirana subvencija	din 1 000 000.—

Za nadelavo novih potov in popravilo že obstoječih po sklepu skupščine PZS in za vse stroške v zvezi s transverzalo (beležnice, znaki itd.) je predvidenih dinarjev 1 284 508.—.

Proračun PZS za leto 1955 se v toliko razlikuje od lanskega, da je za letošnje leto sestavljen po razdelkih. To omogoča natančen pregled izdatkov po poedinih komisijah.

V tarifi davka na promet proizvodov, del B, tarifna št. 7 (Ur. list FLRJ 55/54) je določeno, da morajo od 1. I. t. l. dalje plačevati 10% davek na promet alkoholnih pijač tudi vse planinske postojanke, česar so bile planinske kočice v preteklem letu oproščene. PZS je že pokrenila potrebne korake, da bodo planinske postojanke tega davka oproščene tudi v tekočem letu.

S 1. II. t. l. je železnica po nalogu Direkcije jugoslovanskih drž. železnic zvišala nabavno ceno obzrcem za skupinska potovanja, ki so doslej stala din 5.— na din 100.— za komad. Intervencija je v teku.

Priloge za Planinski Vestnik bodo v bodoče tiskane na domačem umetniškem papirju in z domačo barvo. To bo šlo sicer v škodo kvalitete prilog, čemur pa ni mogoče pomagati, ker tiskarna ne razpolaga s potrebnimi devizami za nakup inozemskega materiala. PZS je prepričana, da bodo naročniki revije to z razumevanjem vzeli na znanje.

Nadzorni odbor PZS je konec januarja t. l. pregledal finančno poslovanje PZS in razen nekaterih manjših formalnih napak ugotovil, da je bilo celotno finančno poslovanje PZS v letu 1954 pravilno.

Plenum PZS se bo vršil predvidoma dne 24. IV. t. l. v Ljubljani.

Propagandna komisija je sklenila, da bo tudi letos ponovila šolski natečaj za šolske naloge, proste spise in risbe s planinsko tematiko. Vsa organizacija naj bi bila izvedena tako, da bi se končal natečaj že konec šolskega leta.

Letošnja skupščina UIIA se bo vršila od 10. do 14. VI. 1955 v Münchnu. Do 20. marca t. l. je morala PZS sporočiti Uniji vse večje prireditve, kakor kongrese, skupščine, razstave, tečaje, predavanja itd. Organizacija skupščine UIIA bo v rokah nemškega Alpenvereina. Pri tej priložnosti bo prikazan tudi nov način reševanja v gorah.

Številna PD še niso sporočila upravi Planinskega Vestnika naslovov akviziterjev, oziroma jih sploh še niso določila. Društva naj to store čimprej. Prav tako naj pohite z inkasom in nakazilom naročnine za preteklo leto, ker se sicer prav lahko zgodi, da ta ali oni naročnik v tem letu ne bo prejel revije. Naročnina revije znaša tudi za to leto samo dinarjev 400.—. Uprava revije je tudi sklenila, da odpovedi naročnine revije med letom v nobenem primeru ne bo mogla upoštevati, ker predstavljajo vse številke PV zaključeno celoto in bi sicer le izgubila komplete. Ona društva, ki po sklepu skupščine še niso dosegla določenega števila naročnikov (20% od števila članstva), naj skušajo čimprej zadostiti tej svoji obveznosti.

PZS je pričela z zbiranjem podatkov o članih, ki so nepretrgoma člani društva že od leta 1893 dalje. Društva je pozvala, da ji o tem čimprej poročajo.

PZS je pozvala vsa PD, da ob prodaji objave za skupinsko vožnjo objavo tudi izpolnijo s podatki članov, ker so društva materialno in kazensko odgovorna za pravilno izdajo objave. Objavo morajo izpolniti z vsemi podatki, pri tem pa kontrolirati, če so vsi koristniki plačali članarino. Dogaja se namreč, da člani večkrat izrabljajo bianco izdano objavo in v njo vpisujejo tudi nečlane.

Število reševalcev se je v letu 1955 zvišalo na 133. Vsi so tudi pri DOZ-u zavarovani za primer smrtnih nesreče, trajne invalidnosti in sploh nesreče. Zavarovalno premijo za vse reševalce plačuje Komisija za GRS pri PZS.

Komisija za GRS pri PZS je iz svojih sredstev votirala din 100 000.— za nabavo osebne reševalne opreme za one reševalce, ki so v zadnjih treh letih izvršili največ reševalnih akcij. Ta naj bo vsaj malo nadomestilo za njihovo obleko in obutev, ki so jo reševalci v vseh teh letih pri reševalnih akcijah obrabili oziroma uničili. Vzporedno s tem bo komisija razdelila reševalcem tudi obleke, puloverje in šale, ki jih je GRS poklonil Rdeči križ v Ljubljani.

Komisija je tudi sklenila, da je vodja reševalne akcije dolžan že načete, pa ne v celoti porabljene komplete sanitetnega materiala po izvršeni reševalni akciji takoj izročiti terensko pristojni reševalni postaji, le-ta pa komisiji za GRS pri PZS, kjer bo prejela v nadomestilo drug komplet. Naročila za komplete pošiljajo reše-

valne postaje na komisijo za GRS, katere dolžnost je, da bo stalno imela na zalogi zadostno število kompletov. Načelniki reševalnih postaj pa so dolžni komplete takoj in po najkrajšem potu dostaviti odrejeno mesto.

☆

L. R.

Seja koordinacijskega odbora zasavskih planinskih društev. Tokrat so se delegati zasavskih planinskih društev in Okrajnega odbora SZDL v Trbovljah sestali v planinski koči na Mrzlici. Sestanka na dan 13. II. t. l. so se udeležili zastopniki PD Radeče, Zagorje, Trbovlje, Kum-Trbovlje, Hrastnik in Dol pri Hrastniku, PZS pa je zastopal tov. Tone Bučer. Sestanek je bil sklican z namenom, da se pogovore o dosedanjem društvenem delu in določijo smernice za bodoče delo — predvsem za zimsko sezono —, da sestavijo investicijski plan za leto 1955 in ga predlože Okrajnemu odboru SZDL še pred sprejetjem družbenega plana OLO Trbovlje, da v zvezi s tem sestavijo meddržavno komisijo, ki naj izvrši pregled vseh zasavskih planinskih postojank ter da požiye delo zasavskih alpinističnih odsekov.

Iz poročil društvenih funkcionarjev sledi, da so bila zasavska društva na splošno zelo delavna. Posebno skrb so posvetila tudi sodelovanju z mladino. Precejšen uspeh so imela pri vključevanju šolske mladine, manj sreče pa pri sodelovanju z drugo mladino. Sklenila so organizirati čim več izletov in posvetiti še več pažnje politično-vzgojnemu delu, sklicati učitelje in se z njimi pogovoriti o nadaljnjih mladinskih planinskih izletih ter o vsebini teh izletov, ustvariti čim tesnejše sodelovanje s taborniki, predavanja s filmi in diapozitivi itd. PD Hrastnik, ki ima alpinistični odsek, bo izvedel še letni in zimski alpinistični tečaj in tečaj za prvo pomoč, v Bohnu pa plezalo šolo. Prišli so do popolnoma pravilnega zaključka, da ni važno, kateri mladinec ali mladinka je organizirana v planinskem društvu ali taborniški organizaciji ali v kateri koli drugi organizaciji, važno je le to, da vključijo v društvo mladince, ki niso še nikjer organizirani. Za ta cilj pa se morajo seveda društva posluževati vseh mogočih oblik dela. Problematiko zasavskega alpinizma je podal tov. Čanžek. Sklenili so obnoviti alpinistični odsek v Zagorju, dobro pa kaže tudi glede ustanovitve alpinističnega odseka pri PD Radeče.

Zastopniki PD so nato predložili svoje predloge glede dotacij od SZDL in sklenili, da se mora komisija za pregled postojank sestati dne 17. II. t. l. v Trbovljah, postojanke pa pregledati najkasneje do 15. III. 1955. Sestanek zastopnikov alpinističnih odsekov naj se izvrši v prihodnjih 14 dneh, naslednja seja koordinacijskega odbora zasavskih PD pa naj se vrši konec marca ali v začetku aprila t. l. v koči na Kalu.

IV. posvet gospodarjev PD. Posvet se je vršil dne 20. II. 1955 v klubski sobi Trgovinske zbornice v Ljubljani ob udeležbi zastopnikov 45 društev, vodil ga je podpredsednik in načelnik Gospodarske komisije PZS tov. Vekoslav Sršen.

Splošnemu gospodarskemu poročilu in referatu o upravi planinskih postojank, ki ju je podal tov. Sršen, je sledilo poročilo ing. Perka o gradbeni dejavnosti, o knjži-

govodstvu PD je poročal tov. Kavčič, poročilo o založniški dejavnosti je podal tov. dr. Urbanc, o zemljeknjižni ureditvi pa tov. Berden. Posvet je nato razpravljal o smernicah za bodoči način upravljanja planinskih postojank, o uvedbi pavšala GRS tudi za visokogorske postojanke, o načinu znižanja režijskih stroškov v kočah, o popustih za člane v planinskih postojankah, o prioritetenem gradbenem planu za leto 1955, o ocenjevanju planinskih postojank, o finančnih problemih pri izdelavi novih planinskih poti ter o knjigovodstvu in administraciji postojank in društev. V zvezi s tem je posvet sprejel tudi več važnih sklepov, ki jih bo predložil v potrditev plenumu PZS. Tako je n. pr. posvet sklenil, da bodo planinske postojanke v bodoče imele dvojne cenike, za člane in nečlane, prenočnina za nečlane pa ostane tudi v bodoče trikrat višja kot za člane. Popust za člane bo veljal le za konzum hrane, ne pa tudi za pijače. Ker je potrošnja brezalkoholnih pijač v planinskih postojankah glede na visoke stroške embalaže minimalna, naj gospodarska komisija PZS prouči možnost cenejše embalaže za transport brezalkoholnih pijač v kočeh. Pavšal GRS se uvede tudi v visokogorskih postojankah, in sicer znaša 0,2% od prometa. Za nižinske postojanke znaša ta pavšal 0,4% od bruto prometa. Ta pavšal velja od 1. I. 1955 dalje. Dalje je sprejel posvet sklep, naj v bodoče tudi PSJ prispeva svoj delež za vzdrževanje GRS. V počastitev 60-letnega jubileja Planinskega Vestnika bodo društva pridobila še cca 800 novih naročnikov, tako da bo naklada 6000 v celoti izpolnjena. Sprejet je bil tudi predlog PD Zagorje, da se za gradnjo planinskega doma, ki se bo gradil z vzajemno pomočjo lovcev in ribičev, osnuje širši iniciativni odbor, sestavljen iz odbornikov močnejših društev, ki naj bi začel takoj z zbiranjem finančnih in materialnih sredstev. Prioritetni gradbeni plan za leto 1955 vsebuje naslednje postojanke:

Novogradnje:

1. Dom pri Treh kraljih,
2. Koča na Slavniku,
3. Slavkov dom na Golem brdu,
4. Dom na Pezi,
5. Koča na Velem polju,
6. Koča na Krimu,
7. Zavarovanje žičnice na Voglu,
8. Koča na Menini planini,
9. Dom na Jančah.

Večja popravila:

1. Češka koča na Ravneh,
2. Dom na Zelenici,
3. Koča na Polomu.

Adaptacije:

1. Koča pri Triglav, sedmerih jezerih,
2. Koča na Boču,
3. Koča na Črni prsti,
4. Gomiščkovo zavetišče na Krnu.

Oprema:

1. Tičarjev dom na Vršiču,
2. Pogačnikov dom pri Križkih jezerih,
3. Slavkov dom na Golem brdu,
4. Valvasorjev dom pod Stolom,
5. Frischaufov dom na Okrešlju,
6. Dom pod Veliko Kopo.

Gospodarska komisija je bila pooblašena, da tudi sama odloči, katera društva poleg onih v prioritetenem gradbenem planu eventualno lahko pridejo v poštev za

denarno pomoč. Precej je bilo tudi govora o piančenju v kočah. Za zboljšanje knjigovodstva pri PD bo skušala gospodarska komisija pri PZS organizirati področne seminarje za knjigovodje. Predlagano je tudi bilo, da bi bili knjigovodje honorirani, to pa zaradi tega, ker se odborniki stalno menjavajo, kontinuiteto pa je treba na vsak način obdržati. Osvežen je bil tudi sklep skupščine glede pošiljanja podatkov PD za ocenitev planinskih postojank. Posvet je dokazal, da so gospodarske prilike pri naših društvih že več ali manj ustaljene in oblike dane, uspeh pa je odvisen le od dela gospodarjev.

Plenum Centralnega odbora PSJ v Sarajevu. V dneh 19. in 20. II. t. l. je v Sarajevu zasedal plenum Centralnega odbora PSJ, ki so se ga polnoštevilno udeležile vse republiške zveze. Plenum se je v glavnem bavil s kongresom, ki je bil sedaj določen na 23. in 24. IV. t. l. Vršil se bo v Zagrebu. Poleg treh glavnih in dveh stranskih referatov je bilo sprejeto še več koreferatov, od katerih je PZS prevzela dva koreferata in sicer o zimskem planinstvu ter o politiki izgradnje planinskih domov in elementih, ki vplivajo na rentabilnost planinskih koč. Plenum je dalje obravnaval vse predloge glede podelitve zlatih in srebrnih častnih znakov. Skupščina PSJ se bo vršila 21. in 22. maja t. l. v Makedoniji. Dalje je bilo govora tudi o popustu na železnicah. To vprašanje je plenum postavil zelo ostro in bo od železnice terjal 75% popust za skupine od 5 članov dalje, hkrati pa prosil za podporo v svojem upravičenem prizadevanju tudi na najvišjem mestu. Zavzel se bo tudi za znižanje cene obrazcem za skupinska potovanja, ki je bila v zadnjem času zvišana od din 5.— na din 100.—. Enako bo PSJ pokrenil potrebne korake glede odprave 10% davka na promet alkoholnih pijač.

Za program dela v letu 1955 si je plenum zastavil predvsem delo z mladino in večjo pomoč GRS. Tekoče leto naj bi bilo v celoti posvečeno organizaciji GRS. V to svrhu naj bi se vršila širom po državi predavanja, demonstracije reševanj in podobno. Formirani sta bili komisiji, ki naj pripravita predloge za izvedbo teh nalog. PSJ bo tudi izdelal okvirni disciplinski pravilnik, ki naj bi veljal za vse zveze. Medrepubliški planinski zlet se bo tokrat vršil od 27. do 29. VII. t. l. v Bosni. L. R.

Predavanje R. Cassina v Ljubljani. — V petek dne 25. februarja nas je Planinsko društvo Ljubljana-matica prijetno presenetilo s predavanjem znanega alpinista R. Cassina, ki je to pot že drugič govoril v Ljubljani. Privlačna tema »K2« je pritegnila mnogo prijateljev planinstva, ki so do zadnjega kotička napolnili fiz. predavalnico na Univerzi. To pot so bili Ljubljanci zadovoljni s predavanjem in so predavatelja nagradili s toplim aplavzom, s katerim so najprej pozdravili njegovo pozitivno stališče do Slovencev onkraj meja, še prav posebej pa na koncu predavanja.

To pot lahko mirno rečemo, da je bil povsem razumljiv za planince, mislim reči, da ni bila tema namenjena zgolj alpinistom.

V širokem uvodu nam je predavatelj skozi svojo kamero pokazal Pakistan. Ponetki v barvah so prav dobro zajeli življenje na trgih in cestah, pokrajino in

fizionimijo, revščino, orientalsko barvitost in sonec. Z več posnetki je pokazal srečanje italijanske ekspedicije z ameriško, ki se je pravkar vračala z neuspelega podviga na »K2«. Tu moram omeniti, da je vodil Cassin pripravljalo odpravo, ki je imela izključno namen preiskati dostop in izbrati najpripravnejšo smer za dostop na vrh. Odprave, ki je potem s podatki te Cassinove ekspedicije in s podatki Američanov končno zavzela »K2«, se pa predavatelj ni udeležil.

Cassinova odprava je nadaljevala pot z avionom, s katerega je bil bogat razgled po dolini Inda in na Himalajske vrhove. Ko so prišli v Skardu, se jim je odprl nov svet, bili so pod Himalajo. Povsod je le sivo kamenje, bogato in izredno plodno rastlinstvo pa le v namakanih predelih. Tako smo spremljali ekspedicijo, ki napreduje sedaj s ponji, se pogaja z nosači in se čedalje bolj približuje svojemu cilju. Na poti so naredili velik ovinek, ker so na proščno pakistanske vlade raziskali ledenik, ki je grozil uničiti več vasi.

Se nekaj slik in že je ekspedicija prišla na prag svojega cilja, do ledenika Bal-toro, ki ga obdaja venec čudovitih vrhov.

Vreme pa je imela ekspedicija sorazmerno dobro. Izbrali so smer, ki jo je poznal že Abruzzi in po kateri so poskusili tudi Američani. Težavnost, v kolikor se sploh da govoriti o težavnosti, je ca IV. stopnje.

Zgodnji sneg je obrnil ekspedicijo, da je odhitela v dolino in nato z zadnjim krajevnim letalom v Karači in domov. Predavanje, ki ga je dobro prevajal prof. dr. Avčin, je lepo uspelo. **Milan Pintar**

IZ OBČNIH ZBOROV

Planinsko društvo Koper je imelo 22. februarja 1955 svoj redni letni občni zbor. Za koprsko planince je bil to slovesen dogodek. To je bil namreč prvi občni zbor po priključitvi cone B Tržaškega ozemlja k matični deželi ter po formalni uvrstitvi v članstvo PZS. Dejansko je namreč bilo PD Koper sekcija tržaškega SPD od svoje ustanovitve leta 1948 vedno tesno povezano z vsemi ostalimi planinskimi društvi, s PZS in PSJ. Niso mu bila tuja prizadevanja, miselnost in cilji planinstva in svobodni domovini.

Letošnjega občnega zbora sta se poleg članov društva in prijateljev planinstva udeležila tudi predsednik PZS tov. Fedor Košir in tajnik PZS tov. Mirko Fetih. V svojem pozdravnem nagovoru je tov. Košir izročil koprskemu društvu iskrene pozdrave vseh slovenskih planincev, mu zaželel v njegovem nadaljnjem delovanju polno uspehov ter mu obljubil vso moralno in gmotno pomoč PZS.

Med glavnimi nalogami, ki jih je v letošnjem letu prevzelo koprsko planinsko društvo, je posebno pomembna zgraditev planinske postojanke na Slavniku, za katero so se pripravljala dela že pričela, vprašanje ureditve društvenih prostorov, ustanovitve plezalne šole, ki ima idealne pogoje za svoje praktično delo v skalah v neposredni bližini Kopra, razširitve kroga naročnikov »Planinskega Vestnika« ter popularizacije planinstva v Slovenski Istri in na Krasu, posebno med delavsko in kmečko mladino. V Istri in na Tržaškem ima planinstvo bogate tradicije, ki pa se

v zadnjih tridesetih letih niso mogle razvijati tako kot v ostalih slovenskih pokrajinah. Z novim obdobjem v zgodovini slovenskega planinstva v Istri so dani vsi pogoji za njegov razvoj. Slovenska Istra ni samo dežela sonca, vinske trte in oljk. To je tudi dežela, ki omogoča ljubitelju prirode, da zjutraj smuča po zasneženih planjavah Kanina, zvečer pa občuduje sončni zahod na obali slovenskega morja. Tudi Slovenska Istra je dežela, kjer se planinstvo lahko množično razvije. Ta cilj je ena glavnih nalog, ki jo je letošnji občni zbor postavil pred svoje članstvo. **Urbič**

PD Dol pri Hrastniku je še mlado društvo. Dasi deluje komaj leto dni, se že ponaša z uspehi. Pri Sv. Jurju, ki je priljubljena izletniška točka hrastniških steklarjev, oskrbuje skromno zavetišče, ki ga zasavski planinci stalno in v velikem številu obiskujejo. Na tem mestu je društvo tudi izvedlo svoj prvi »Planinski dan«, ki je nad vse pričakovanje dobro uspel. Udeležilo se ga je nad 800 planincev. V neposredni bližini tega zavetišča nameravajo zgraditi nov planinski dom, okrog njega pa športna igrišča.

Občnega zbora, ki se je vršil dne 6. II. t. l., se je udeležilo od 102 kar 80 članov, ostali pa so svoj izostanek opravičili. Pač redek primer zavednosti planincev.

PD Kamnik upravlja tri postojanke. Dve visokogorski, t. j. na Kokrskem in Kamniškem sedlu ter nižinsko na Starem gradu. Razen koč na Kokrskem sedlu sta bili obe ostali postojanki v minulih sezonah aktivni. Društvo sedaj preureja koč na Starem gradu, da bo udobnejša in donosnejša ter tako lahko krila eventualno izgubo ostalih postojank. Ker je koč na Starem gradu važna tudi v turističnem oziru, adaptacijo postojanke v veliki meri podpira mestna občina. Občni zbor je ponovno terjal, da se mu izročijo v upravo Dom v Kamniški Bistrici, ki ga sedaj oskrbuje PD Ljubljana-matica z motivacijo, da Dom gravitira na Kamnik in da jim je ta postojanka nujno potrebna za kritje izgub visokogorskih postojank. Aktivni je bil gradbeni odsek, ki je investiral znatne zneske v vse tri postojanke. Tudi markacijski odsek je izvršil svojo nalogo. Poleg vsega je na novo zavaroval pot do Skute preko Dolgega hrba do Milnarskega sedla. Ostali odseki niso bili toliko uspešni.

Občni zbor PD Idrija se je vršil ob tako številni udeležbi, kakršne to društvo še ne pomni. Priznati pa moramo, da se idrijski planinci radi odzovejo tudi povabilu na prostovoljno delo, ki ga v preteklem letu ni zmanjkalo. Zelo so se izkazali pri gradnji koč na Hleviški planini (907 m), katero so dogradili na državni praznik 29. novembra 1954. S kako veliko ljubeznijo so gradili to postojanko, se vidi iz dejstva, da so nešteto gradbenega materiala znosili na gradilišče na svojih lastnih plečih in v potu svojega obraza. Zato pa so za to koč tudi izdali samo dinarjev 1.107.000.—, čeravno objekt predstavlja veliko večjo vrednost.

Poleg navedene gradnje pa so idrijski planinci imeli tudi dovolj opravka z oskrbo svojih postojank na Sivki, Hleviški planini, na Javorniku in na Jelenku. Kljub izredno slabemu vremenu, ki je vladalo preteklo leto, so vse postojanke izkazale dobiček. Hvalevredno je dejstvo, da dru-

štvo opravlja vse to ogromno delo brez plačanih moči in izključno na amaterski bazi. Zato je tudi povsem razumljivo, da je tak odnos društvenih članov do društva našel polno razumevanje pri mestni občini, rudniku živega srebra in gozdni upravi, ki gredo društvu vedno in v vsakem oziru na roko. Srečno roko pa je imelo društvo tudi pri vključevanju mladine. Da bo povezava z mladino še boljša, so v odbor izvolili tudi zastopnika mladine.

PD Škofja Loka. Občnega zbora, ki se je vršil dne 30. I. t. l., se je udeležilo okrog 70 članov. Iz poročil funkcionarjev sledi, da je bilo društveno delo plodno. Izvedli so več predavanj in skupinskih izletov ter več drugih družabnih prireditiv. Planinski Vestnik šteje 53 naročnikov, število pa nameravajo še nekoliko dvigniti, saj znaša sedanje število naročnikov komaj 12% od vsega članstva. Kakor vedno je bil zelo agilen tudi markacijski odsek pod vodstvom tov. Lovra Planine. Zelo aktiven je bil gospodarski odsek, ki je na Lubniku postavil hlev za konja in za dom nabavil večjo količino opreme, poleg tega pa spjeljal iz Škofje Loke na Lubnik telefonsko zvezo, ki je bila slovesno otvorjena 12. XI. 1954. Finančna sredstva za telefon sta nudila predvsem LO MO in JLA. Letos pa nameravajo v dom napeljati elektriko, zgraditi oporni zid in teraso. Tudi letos so organizirali v Domu na Lubniku kuharski gospodinjinski tečaj, ki so se ga udeležila predvsem dekleta iz bližnje okolice.

PD Gozd Martuljek. Po skoro triletnem mrtvilu se je to društvo zopet postavilo na noge. Pridobilo je večje število članov in pričelo z živahno propagando. Prevzelo je nalogo, da bo nadelalo pot k drugemu slapu in obnovilo pot na Spik, poleg tega pa ustanovilo tudi pionirski odsek in pričelo z vzgojo letoviških gostov pri čuvanju flore in favne ter izrednih lepot, ki jih njihovo delovno področje nudi na pretek. Izvoljen je bil v glavnem prejšnji odbor s tov. Robičem Jožetom na čelu.

Občni zbor **PD Trbovlje** je bil izredno skrbno pripravljen, udeležilo pa se ga je tudi izredno število planincev. Iz poročil funkcionarjev posnemamo, da so skoraj 100% realizirali vse sklepe, sprejete na lanskoletnem občnem zboru. Težave imajo le z alpinističnim odsekom, ki ga nikakor ne morejo spraviti k življenju kljub vsem rekvizitom, s katerimi odsek že razpolaga. Vsi dosedanji apeli na mladino so bili zaman. Uspela jim tudi ni v celoti vključitev delavske mladine. Društvo je tesno povezano s tamkajšnjimi športnimi društvi, predvsem pa s SZDL. Diskutanti so se v glavnem omejevali na probleme v zvezi z alpinističnim odsekom, veliko pa je bilo govora tudi o zaščiti planinske flore, ki je ravno v zasavskih hribeh edinstvena. Soglasni so bili v tem, da bodo pri Koči na Mrzlici čimprej uredili alpinetum in z njim planince seznanjali z redko planinsko floro.

PD Kum-Trbovlje je imel svoj občni zbor dne 9. II. t. l. ob udeležbi 97 članov. Poročila odbornikov so bila skrbno in vestno sestavljena, iz njih pa je tudi razvidna velika društvena dejavnost v preteklem letu. Društvo je koordinirano delalo s PD Trbovlje in ostalimi množičnimi organizacijami v okviru SZDL. Ta metoda

dela se je izkazala kot zelo učinkovita in je zlasti pripomogla k temu, da se je društvo kakor tudi ostale množične organizacije, izognilo morebitnemu lokalizmu. — Slab uspeh so zabeležili pri vključevanju doraščajoče mladine, kar pa ni osamljen primer. Priredilo je več izletov ter posebej dva mladinska izleta, ki sta dobro uspela. Svoj delež je doprineslo tudi k zgraditvi postojanke na Prehodavcih ter se je njene prireditve udeležilo 35 članov. Organizirali so tudi svoj društveni praznik »Kumski dan«, ki se je vršil prvo nedeljo v avgustu. Pri tej priložnosti so na postojanki na Kumu odkrili spominsko ploščo padlim planincem-partizanom, letalo pa je odvrlo venec. Zivahna je bila zlasti njihova gospodarska dejavnost. Pri adaptaciji koč na Kumu so opravili 1450, pri izgradnji žičnice pa celo 2330 prostovoljnih delovnih ur. Ni pa jim uspelo, da bi preurejeno in povečano postojanko na Kumu že letos odprli. Obisk koč je bil dovoljen, temu primeren pa tudi inkaso.

PD Hrastnik. V društvu prednjači alpinistični odsek pod vodstvom neutrudnega načelnika tov. Čanžka Ivana. Tudi povezava med tem odsekom in upravnim odborom je odlična. Odsek šteje 15 alpinistov in 7 pripravnikov, pri čemer pa niso všteti tisti, ki so sedaj na odsluženju svojega kadrovskega roka. Izvršili so 18 vzponov v Jul. in Kamniških Alpah, izvedli zimski tečaj v Planici in priredili plezalno šolo, za društvo pa izvršili nad 600 ur prostovoljnega dela. Za odpravo v inozemstvo so ustanovili svoj lastni fond. Društvo beleži večji padec članstva, ki pa gre predvsem na rovaš novoustanovljenega društva v Dolu pri Hrastniku, s katerim tesno sodeluje. Število naročnikov na Planinski Vestnik so zvišali od 30 na 60, kar je vsekakor lep uspeh. Izvedli so planinski teden z množičnim izletom na Kal, ki je bil zares množičen, saj se ga je udeležilo nad 400 planincev. Izlete so prirejali tudi na Prehodavce, na Kum, Lisco, na Gore in v Logarsko dolino. Člani so izvršili nad 750 udarniških ur. Problem društva je postojanka na Kalu, ki je dotrajala. Društvo je že v preteklem letu nameravalo pričeti z gradnjo nove postojanke, kar pa mu spričo objektivnih finančnih težkoč ni uspelo. Društvo je za to zainteresiralo razna podjetja, ki pa razen OLO, mestne občine in rudnika ne kažejo dovolj razumevanja. Odbor bo tudi v bodoče vodil dosedanji marljiv predsednik tov. Ferdo Verdaj.

PD Rimske Toplice. Društvo se že od vsega početka bori z organizacijskimi težavami. Ob ustanovitvi leta 1953 je štelo društvo 69 članov, članarino pa je poravnalo le 49 članov, v letu 1954 pa le še 36 članov. Čeprav si je odbor močno prizadeval poglobiti društveno delo, mu to ni uspelo, ker za svoje delo ni našel razumevanja in to celo ne pri svojih lastnih članih, zlasti ne pri mladincih, na katere je največ gradil. Velika težava je tudi v tem, ker Rimske Toplice nimajo primerne dvorane za kulturno-prosvetno in društveno delo in da je velika večina ljudi, ki prihajajo v poštev za udejstvovanje v društvi, zaposlena izven Rimskih Toplic in jim torej za delo v društvi ostaja le prav malo časa. Kljub vsemu so izvedli nekaj skupinskih izletov in markirali pot na Stražnik in Kopitnik, pripravili pa tudi

nekaj kaŝipotov. Upamo, da bo novemu odboru uspelo društvo utrditi in da bo bilanca društvenega dela ob prihodnjem občnem zboru povoljnija.

PD Gorje. Ob udeležbi okrog 130 članov so odborniki agilnega društva, ki šteje 514 članov, od tega preko 100 mladincev, poročali o delu v preteklem letu. Izvršili so vsa popravila na obstoječih postojankah in uredili vsa planinska pota na svojem področju, izpeljali in zavarovali pa tudi novo pot s Planike na Triglavsko Škrbino. Finančno poslovanje društva je bilo uspešno. Društvo išče novih boljših oblik dela z mladino in se bori za poživitev alpinističnega odseka, čigar člani so predvsem slabše situirani vajenci, ki nimajo sredstev za nabavo osnovne planinske opreme. Zbor je potrdil sklep odbora, da društvo opusti postojanko na Mrzlem studencu in na Rovtarici.

PD Litostroj. Dasi šteje društvo 309 članov, se je občnega zbora dne 15. II. t. l. udeležilo le 24 članov. Vzrok tako skromni udeležbi je bil plačilni dan, ki je nedvomno mnoge zavedel v to, da so ta dan raje posvetili svojemu osebnemu ugodju, kot pa da bi se udeležili društvenega občnega zbora. Kljub majhnemu številu udeležencev pa je bila diskusija precej živahna in so v njej sodelovali skoraj vsi udeleženci. Razpravljali so o nalogah, ki naj jih društvo izvrši to leto, predvsem pa se je poudarjala vzgoja najmlajših članov, t. j. mladincev in pionirčkov. Sklenili so, da bodo z njimi izvedli čim več izletov. Društvo nima težav z materialnimi sredstvi, ker ne oskrbuje planinske postojanke. Sicer pa je stanje blagajne dokaj povoljno.

Občni zbor **PD Slov. Konjice** se je vršil dne 25. II. t. l. ob udeležbi ca 200 članov. Pred občnim zborom pa je imel tov. Janko Blažej iz Ljubljane predavanje z diapozitivi, čemur je sledilo predvajanje planinskih filmov, ki si jih je ogledalo okoli 450 ljudi.

Društvo je imelo v preteklem letu din 2 517 000 dohodkov in din 1 840 000 razhodkov. Društvo nima postojanke, pač pa gradi železen razgledni stolp, ki ga bodo še letos postavili na Roglji na Pohorju. Stolp bi moral predvidoma stati že letošnje leto, a so postavitev preložili na letos, ker si bodo s tem prihranili najmanj din 2 000 000. Stolp bo visok 20 m in bo izročen svojemu namenu dne 15. VIII. t. l. Društvo je izvedlo vrsto skupinskih izletov, 70 članov pa je naročenih na Planinski Vestnik. Razpečali so vse planinske edicije, ki so jih prejeli od Planinske založbe. Na splošno je bil odbor zelo delaven in zato tudi ponovno izvoljen.

PD Mengeš je bilo ustanovljeno šele leta 1952. Tedaj je štel 90 članov, do danes se je pa že povzpelo na 302 člana, od katerih je 60 mladincev in 90 pionirjev. Društvo tesno sodeluje z vsemi množičnimi organizacijami, manjka pa mu prosvetnih delavcev. Premalo stika imajo tudi z Društvom prijateljev mladine. Društvo je sodelovalo na gospodarski razstavi in v paradi za občinski praznik. Izvedlo je tudi planinski teden, ki je dobro uspel. V skromnih dveh letih svojega obstoja so postavili na Gobavici tudi manjši, vendar prijazni planinski dom, ki je po svoji prekrasni legi in dobri postrežbi znan že daleč naokrog. Člani so opravili pri gradnji koče

nad 3500 delovnih ur. S svojim marljivim delom si je društvo pridobilo splošno naklonjenost in razumevanje pri oblasti, podjetjih, obrtnikih in ostalih prebivalcih. Ker iniciativni odbor za ustanovitev Turističnega društva ni uspel formirati društvo, je občni zbor sklenil, da ustanovi v okviru svojega društva turistični odsek. Na Planinski Vestnik se je prijavilo na občnem zboru 11 novih naročnikov. Ker je letos poteklo 50 let od smrti njihovega rojaka Janeza Trdine, znanega slovenskega pisatelja, ki je tako lepo opisal Gorjance, je zbor sprejel predlog zastopnika PZS, da bo društvo odslej nosilo njegovo ime.

PD Gornji grad. Težišče društvenega dela je bilo na gradnji koče na Menini planini, kjer so že betonirali kletne zidove in temelje, pripravili pa tudi že povečini ves gradbeni material in ga deloma tudi že spravili na gradilišče. Veliko pomoč pri gradnji jim nudijo rudnik kaolina in Kmetijska zadruga, gozdna uprava in poedini kmetje. Društvo šteje 190 članov, od teh 84 moških in 106 žensk, ima pa 16 mladincev in 56 pionirjev. Medtem ko zaznamujejo pri pionirjih prirastek, ostalo članstvo upada. Padlo je tudi število naročnikov na Planinski Vestnik, ki jih je bilo do sedaj samo 12. Na lepe in vzpodbudne besede zastopnika PZS se je takoj na občnem zboru prijavilo nadaljnjih 15 novih naročnikov. Društvo lepo skrbi za grob pok. Frana Kocbeka, ki je živel na teh klasičnih tleh planinstva in do svoje smrti delal na planinskem polju. Društvo je priredilo fotoizložbo, urejuje pa tudi dokumentarni društveni album. Ker ima društvo v svoji sredi učiteljstvo, je v športnih dneh povedlo mladino v skupinah na Menino planino in sodelovalo pri prostovoljnem delu. Daljši skupinski izleti pa so za njih silno otežkočeni, ker nimajo urejenih dobrih prometnih zvez.

PD Ravne. Čeprav društvo deluje šele dve leti, ima že 320 članov, od teh 105 mladincev. Razumljivo je torej, da je občni zbor razpravljaval predvsem o delu mladine in pa o tem, kako naj novo izvoljeni odbor skrbi za vzgojo mladine in za organizacijo čim številnejših izletov. Društvo nima v oskrbi nikake postojanke, svoje finančne težave pa je prebrodilo z izvedbo dveh prireditvev. Štiri predavanja, izleti v domače in tuje gore ter markiranje potov, to so njegovi delovni uspehi v preteklem letu. Za prihodnje leto pa so si zadali nalogo zvišati število članov, organizacijsko utrditi alpinistični odsek, izvesti razna predavanja, predvsem pa izvesti čim več izletov v domače gore. Pričeli bodo tudi s pripravami za gradnjo koče na Mallem vrhu pod Plešivcem. V novi odbor so izvolili tudi tri mladince.

L. R.
PD Šentjur. Dne 24. februarja 1955 je polagalo letni obračun dela PD Šentjur pri Celju. V mali dvorani novega Zadružnega doma se je zbralo bolj skromno število članov, toda poročila odbora in živahna debata vseh navzočih so pokazala, da je društvo v preteklem letu mnogo napravilo. Pod vodstvom predsednika Oseta Vojka, po njegovem odhodu pa znanega planinca Kopinška Andreja je mlado društvo z razmeroma majhnimi stroški postavilo 16 m visok razgledni stolp na Resevni, poleg njega pa še skromno kočico, ki sicer ni oskrbovana, lahko pa daje izletnikom v slabem vremenu zavetje. Gradnjo obeh

objektov so izvedli največ s prostovoljnim delom. Tudi propagandno delo je dobro teklo, saj so pritegnili poleg 92 članov tudi 30 mladincev in 47 pionirjev, organizirali 10 skupnih izletov, redno menjavali okusno opremljeno okence in imeli 23 naračnikov Planinskega Vestnika. Iz poteka občnega zbora je bilo čutili veliko idealizma in harmonije med članstvom in odborom, kar je najboljši pogoj, da bodo tudi v bodoče uspešno delovali. Za prihodnje leto so si dali v program odkup parcele, na kateri stoji kočica in stolp, markiranje novih poti preko Resevne na Svetino in na Rifnik, organizacijo še več skupnih izletov in ustanovitev turističnega odseka, ki bo skrbel za lepši zunanji videz trga Šenturja. Pri delu pa si želijo več pomoči občinskega ljudskega odbora, ki doslej društvu ni dajal ne gmotne ne moralne podpore. Za bodočo sezono je bil ponovno soglasno izvoljen stari odbor s tov. Kopinškom na čelu.

Fr. Sirk

PD Bohinjska Bistrica se je ustanovilo šele 23. V. 1954. Formirano je bilo na pobudo mlajših članov, ki tvorijo tudi jedro društva, teritorialno pa zajema vasi občinskega odbora Boh. Bistrica. Ustanovitev še enega društva v bohinjskem kotu je bila potrebna, ker je Boh. Bistrica kulturni in gospodarski center celega Bohinja in sedež bodoče komunne, poleg tega pa tudi sedež množičnih organizacij, nižje gimnazije, lokalne industrije itd. Društvo šteje 135 članov. Z udarniškim delom so očistili notranje prostore na Ravneh in popravili streho ter jo tako zavarovali pred nadaljnjim razpadanjem. Z brezplačnim materialom sta prispevala občinski odbor in Gozdna uprava v Boh. Bistrici, prenos materiala do karavle pa so izvršili učenci in dijaki osnovne šole in gimnazije. Z 8. I. t. l. so prevzeli v svojo upravo kočjo na Rovtarici, ki jo je do tedaj oskrbovalo PD Gorje. Organizirali so dva skupinska izleta in eno predavanje. Na Planinski Vestnik je naročenih le 11 članov in bodo skušali to število čimprej zvišati. Društvo zaenkrat še nima alpinističnega odseka, čeravno že ima nekaj članov, ki se urijo v steni Podrte gore in na Rudnici. Občnega zbora se je udeležilo 70 članov, od teh povečini mladina.

PD Jesenice. Skoraj popolna sprememba odbora tega društva na lanskoletnem občnem zboru, ko sta ostala v odboru le dva prejšnja funkcionarja, vodstvo društva pa so prevzeli v svoje roke novi ljudje, predvsem alpinisti, je obrodila lepe sadove tako na organizacijskem kot ostalih delovnih sektorjih. Vse delo novega odbora je temeljilo na kolektivnem delu odgovornosti pri izvrševanju vseh nalog. Ker se tajnik in propagandist nista strinjala s tem načinom dela, sta kmalu odstopila, odbor pa je na njuni mesti kooptiral dve tovarišici, ki sta prevzeli funkciji zadovoljivo opravljali. V Zelezarni in ostalih ustanovah so organizirali mrežo poverjenikov in le v taki povezavi s svojimi člani uspeli pozitivno izvesti vse prevzete naloge. Za obveščanje članstva o vseh akcijah pa sta služili lepo opremljeni izložbeni omari, zvočnik Zelezarne in kinoreklama. Zabeležili so 23% porast članstva. Društvo šteje danes 753 članov, 151 mladinec in 29 pionirjev. Povečalo se je nekoliko tudi število naročnikov na Pla-

ninski Vestnik. Izvedli so 6 kvalitetnih predavanj ob spremljavi diapozitivov in planinskih filmov, izvedli pa tudi številne skupinske izlete, še posebej pa so organizirali za osnovnošolsko mladino dva skupinska izleta z udeležbo preko 100 učencev. Da je omogočilo čim številnejšo udeležbo članstva, zlasti mladincev, na izletih in predavanjih, je društvo prispevalo del ali pa tudi v celoti krilo stroške. Zadovoljive uspehe beleži tudi alpinistični odsek s kvalitetnimi in lažimi plezalnimi vzponi v domačih in tujih gorah. Dve alpinistični odpravi sta se mudili tudi v avstrijskih in francoskih Alpah. Za 50-letnico obstoja gornjesavskih pl. društev so izdali almanah »Svet pod Triglavom«, z inseratnim delom te brošure pa je gospodarski odsek ustvaril kapital, s katerim so v glavnem krili vsa letošnja investicijska dela v svojih postojankah. K izdaji almanaha je prispeval Svet za prosveto in kulturo milijon dinarjev. Adaptacijskih del na postojankah se je udeležilo 315 članov, ki so opravili 2620 delovnih ur v vrednosti din 113 000. Vse njihove investicije brez udarniškega dela so znašale din 1 243 325. Znanega planinskega udarnika in poeta tov. Ivana Šavlija bodo predlagali PZS za podelitev srebrnega častnega znaka. Občnega zbora se je udeležilo 153 članov, za novega predsednika društva pa je bil izvoljen doseđanji gospodar tov. Zvone Teržan.

PD Celje. Vestno in skrbno sestavljena izčrpana poročila društvenih funkcionarjev, ki so jih podali na občnem zboru dne 8. II. t. l., so nam povedala, da je bilo delo tega društva na vseh sektorjih uspešno. Zato so žela s strani navzočega članstva pohvalno odobravanje, zlasti pa velja to za poročilo društvenega predsednika tov. Tineta Orla, ki je na kratko podal pregled dela celotne planinske organizacije od osvoboditve dalje in prerez vsega društvenega dela posebej ter dal potrebne napotke za delo v bodoče. Iz njegovega poročila med drugim posnemamo, da je društvo v tem obdobju zgradilo tri objekte v Logarski dolini, tri na Golteh, skupaj torej 6 planinskih postojank, na novo opremilo z drobnim, pa tudi z večjim inventarjem 4 kočje, ki niso bile požgane, poleg tega pa je več let skrbelo za cenen prevoz z lastnim avtobusom in imelo tako v letu 1954 v upravi in oskrbi 6 planinskih postojank in en bufet. 60-letnico svojega obstoja je proslavilo s koncertom in drugimi prireditvami. Dalje je omenil 60-letnico Planinskega Vestnika, ki je edino slovensko društveno glasilo, ki je prebrodilo vse peripetije slovenske družbe od leta 1895 dalje in je danes najstarejše slovensko periodično glasilo, hkrati pa tudi ena najstarejših planinskih revij v Evropi oziroma na svetu. Opozoril pa je tudi na drugo važno obletnico, ki se tiče predvsem prav društva v Celju, t. j. 80-letnico kočje na Korošici.

Društvo je v članstvu nekoliko nazadovalo in beleži danes 886 članov, 300 mladincev in 72 pionirjev. Problematically je vprašanje članstva mladine. Predavanja so bila dobro obiskana. Markacisti so med drugim markirali pot Okrešelj—Križ—Češka kočja, s katero potjo se je odprl planincem eden od najlepših gorskih predelov v Savinjskih Alpah ter važen prehod iz Logarske doline na Jezersko. Zadovoljivo je

bilo tudi delo fotoodseka, ki šteje 10 članov. Alpinistični odsek šteje 16 članov. Poedini člani odseka so izvršili vrsto najkvalitetnejših plezalnih vzponov v francoskih Alpah in Dolomiti, nekaj prvenstvenih vzponov in ponovitev pa tudi v domačih stenah. Težišče vsega dela je slo-nelo na gospodarskem odseku, ki je v preteklem letu investiral vsega skupaj nad 7 milijonov dinarjev v postojanke. Od vseh njihovih postojank sta bili pasivni samo Dom na Korošici in kočna na Loki pod Raduho, katerih izguba pa je bila pokrita z dohodki ostalih postojank. Društveni proračun za leto 1955 predvideva dinarjev 1.590.000 razhodkov in enak znesek dohodkov.

PD Kobarid. Občnega zbora se je udeležilo nad 100 članov, navzoči pa so bili tudi organi oblasti in predstavniki politične oblasti. Nad polovico vseh udeležencev pa je bilo mladine. Čeprav obstaja društvo šele dve leti, je zelo močno razvita gospodarska dejavnost, medtem ko so ostali sektorji v začetnem razvoju. Koča na Vrsnem jim je dala v preteklem letu din 178.469 čistega dobička tako, da je društvo lahko vrnilo posojilo din 100.000, ki ga je najelo med letom pri PZS. Prihodnje leto nameravajo ustanoviti tudi alpinistični odsek, za kar imajo kader že na razpolago. Med tem ko so lansko leto markirali poti na Komno, Vrsno in Krn, bodo letos na novo markirali pot Kobarid—Drežnica—Krn in Kobarid—Hum—Stol (1688 m), s čimer nameravajo ta sedaj še malo znani vrh odpreti planincem. Iz Stola se namerič nudi prekrasen razgled na vso Furlanijo. Posebno skrb je pokazal občni zbor za mladino in v ta namen izvolil v odbor 18 letnega mladince. Društvo ima na glavnem trgu na najlepšem mestu lepo urejen društveni lokal, s čimer je dosti pomagano do živahnega društvenega življenja. V upravni odbor so tudi izvolili tovariša, ki bo opravljal posle Turističnega društva vse dotle, dokler ne bo prišlo do oficijelne ustanovitve tega društva. Za predsednika društva je bil ponovno izvoljen dosedanjí predsednik tov. Fratina Mirko.

PD Bled. Društvo šteje 338 članov, vendar se je občnega zbora udeležilo le 48 članov. Celotna društvena dejavnost je sionela le na gospodarstvu, predvsem na ureditvi Blejskega doma na Lipanci, ki je sedaj odprt vse leto in ima 23 postelj. Postojanka je v letu 1954 zabeležila 1076 obiskovalcev nasproti 1432 obiskovalcem v l. 1953. Manjšemu letošnjemu obisku je vzrok izostanek inozemskih skupin. Ker je postojanka več mesecev v letu neobiskovana, je izkazala izgubo din 60.518, ki pa so jo pokrili z dobičkom iz prehodne planinske postojanke na Bledu. Ta postojanka je imela v lanskem letu din 3.059.000 bruto prometa in od tega ustvarila din 606.000 čistega dobička. Tako imenovana opozicija, ki pred vsem graja dejstvo, da se društvo izključno bavi z gospodarsko dejavnostjo, se občnega zbora ni udeležila. Odborniki in člani so na občnem zboru sicer ugotovili, da ima gostišče na Bledu sicer nekaj pomanjkljivosti, ki jih je treba odpraviti, vendar je pa vir dohodkov za investicije Blejskega doma na Lipanci ter sedaj tudi na Mrzlem studencu, kjer so prevzeli kočno od PD Gorje, zaradi česar bodo postojanka na Bledu še dalje obdržali v svoji

upravi, v postojanko pa investirali ca din 30.000. Občni zbor je sprejel tak sklep kljub pojasnilu zastopnika PZS, da se načelno ne strinja s tako gostinsko dejavnostjo PD. Na Planinski Vestnik je naročenih 97 članov, kar je v veliki meri zasluga tov. Ulčarja Matka. Za novega predsednika društva je bil izvoljen tov. Svetina, v odbor pa je prišlo tudi nekaj novih, mlajših odbornikov.

PD Postojna. Zaradi skrajno neugodnega vremena se je občnega zbora udeležilo le 35 članov, od teh 12 pionirjev. Društvo deluje več ali manj uspešno na vseh delovnih sektorjih, posebne uspehe pa beleži pri delu s pionirji, za katere bodo tudi zgradili posebno kočno na Pečni rebri, uro hoda od Postojne. Izvedli so več skupinskih izletov s precejšnjo udeležbo članstva. Upravljajo kočno na Nanosu, ki je glede prehrane v lastni režiji oskrbnika, ki pa odvaja določeni odstotek od vina in žganih pijač, prenočin ter razglednic. Vendar pa ti dohodki oskrbniku ne zadostajo za njegovo preživljanje in je zato službo odpovedal. Za pionirje so organizirali tabor v Trenti, ki je uspel zelo dobro. Markirali so le po Nanosu. Odbor je v glavnem ostal isti kot doslej, vendar s to razliko, da je bilo v odbor pritegnjenih nekaj mlajših moči in šolnikov.

PD Prevalje. Delo tega društva je bilo v pretekli poslovni dobi zelo plodno. Alpinisti so izvedli plezalni tečaj, izvršili več plezalnih vzponov, obiskali pa tudi inozemske gore. Vzpona na Grossglockner in Wenediger sta bila začetek njihovega delovanja v Visokih Turah. V sklopu društva je tudi GRS, ki pa ni registrirala težje nesreče. Hvalevredno je, da prevaljski planinci radi čitajo Planinski Vestnik in da je nanj naročenih 20 % vsega članstva. Delavci tvorijo nad 50 % vsega članstva, kar daje duštvu še poseben značaj. Organiziralo je planinski tabor na Plešivcu, ki so se ga domala udeležili vsi člani, poleg njih pa še številni člani PD Mežiške doline in celo iz Slovenske Koroške. Člani so izvršili 5665 prostovoljnih delovnih ur pri obnovi Doma na Plešivcu in na Lešah, kar predstavlja vrednost okrog din 170.000.—. Občni zbor je tov. Pernuša, ki odhaja v zasluženi pokoj v Predvdor, izvolilo za svojega častnega člana, predsedniku OLO Slovenj Gradec tov. Skerlovniku pa poslalo pozdravno pismo z željo, da bi skraj okrevaj in zopet pomagal tako kot doslej pri razvoju slovenskega planinstva v tem predelu.

PD Mežica. Društvo je podalo obračun svojega dela v nedeljo dne 30. I. t. l. Svoje delo je usmerilo predvsem na gradnjo planinskega doma na Peči, ki naj bi po navedbah tov. ing. Godca, enega najagilnejših društvenih delavcev, služil vsem delovnim ljudem širom po Sloveniji, po uvedbi obmejnih olajšav pa tudi vsem našim bratom onstran meja, hkrati pa bil neminljiv spomenik vsem padlim borcem NOV, ki so se borili na tem območju za našo svobodo. Zgradili so žičnico za prevoz materiala iz Strube na Malo Peco v dolžini 2928 m, ki ima 1038 m višinske razlike. Članstvo je izvršilo pri gradnji 2120 prostovoljnih delovnih ur. Članstvo se je zavezalo, da bo tudi letos opravilo pri gradnji po najmanj 10 prostovoljnih delovnih ur. Dom bo stal na višini 1651 m.

Društvo je odločeno opustiti vsa dosedanja gostišča, čim bo zgrajen Dom na Pecl. V okviru društva deluje tudi turistični odsek, ki je pokazal že lepe uspehe, predvsem pri ureditvi parkov. Ker je društvo doslej posvetilo premalo pažnje pionirskemu odseku, je občni zbor sklenil, da mora društvo letos organizirati za pionirje več skupinskih izletov. Društvu še tudi ni uspelo organizirati alpinističnega odseka. Sklenili so, da bodo letos izvedli v stenah Raduhe alpinistični tečaj za vse alpiniste koroških planinskih društev.

Kot kronisti pa moramo omeniti tudi neljub primer ugotovitve nadzornega odbora. Ta je namreč ugotovil, da je društveni gospodar bodisi iz površnosti ali pa zaradi tega, ker mu upravni odbor pri njegovem delu ni nudil dovolj pomoči, zakrivil večji denarni primanjkljaj. Občni zbor zaradi tega staremu upravnemu odboru ni dal razrešnice, pač pa je izvolil komisijo, ki naj do srede februarja t. l. ugotovi, kako je prišlo do primanjkljaja in o tem poroča na izrednem občnem zboru, ki bo o stvari dalje ukrepal. Nato pa je izvolil nov upravni odbor z dosedanjim predsednikom tov. Jurhartom na čelu.

PD Radeče. Društvo nima skrbi z upravo postojank in zato lahko v večji meri posveča svojo skrb vzgoji članstva. To mu je v precejšnji meri tudi uspelo. Krona vseh društvenih prireditev je bil »planinski teden«, ki je nad vse pričakovanje dobro uspel. Članstvo se je v polnem številu udeležilo vseh prireditev v okviru tega tedna, v planinskem slogu urejene trgovske izložbe pa so pokazale tudi nečlanom visok nivo tega društva. V večjem številu so se udeležili tudi otvoritve Zasavske kočne na Prehodavcih, ki so zgradila planinska društva tega okraja. Društvo šteje 110 članov, od katerih je 100 naročnikov na Planinski Vestnik. Pri članih so zabeležili sicer manjši padeč, kar pa bodo skušali popraviti v letošnjem letu. Društvo ima svojo lastno knjižnico, ki pa jo bo še izpopolnilo, čim mu bo uspelo dobiti primernejši lokal. Markacisti so markirali 4 poti na Kum in dve poti na Veliko Kozje. Resno se ukvarjajo z mislijo, da bi čimprej postavili lastni planinski dom. Srečno roko imajo tudi pri vključevanju mladine, zlasti šolske, pri čemer jim grede zelo na roko tamkajšnji učitelji.

PD Ruše. Izčrpna poročila društvenih funkcionarjev na občnem zboru dne 4. II. t. l. dajejo slutiti, da se je to društvo organizacijsko okrepilo in srečno prebrodilo vse težave, ki so do lanskega leta zavirale vse društveno delo. Društvo je pomnožilo svoje vrste z novimi člani, s spretnimi prijemi pa jim je uspela tudi vključitev mladine, tako iz vrst osnovne šole in gimnazije kakor tudi obrtniške mladine. Za vzgojo mladine skrbi posebni mladinski odsek. Ustanovili so tudi pionirsko zadruge, katere namen je zgraditi za pionirje posebno kočno. Nekoliko so tudi zvišali število naročnikov na Planinski Vestnik. Zelo delaven je bil tudi gospodarski odsek, ki je izvršil najnujnejša popravila v koči na Arehu ter uredil okolico kočne. Poplačal je vse dolgove in ob zaključku leta izkazal še znaten pribitek. Precej zaslug za društveno sanacijo ima tamošnja Tovarna dušika, ki je društvo stalno krep-

ko podpirala. Sedaj, ko je urejen Tinetov dom, pa bodo najprej še elektrificirali ta dom.

Občni zbor so med drugim pozdravili tudi zastopniki vseh treh pionirskih oziroma mladinskih skupin, ki so se zahvalili društvenemu odboru za brigo in skrb, ki jim jo v polni meri posveča društvo. Predsednik je v imenu občnega zbora vse tri zastopnike pionirjev osnovne šole, nižje gimnazije in vaješniške šole nagradil s kompletnim letnikom Planinskega Vestnika ter jim sporočil, da bo tudi v letu 1955 vsaka skupina na račun društva prejela po dva kompleta revije. Nastop pionirjev in prizadevanje odbora za dvig mladega naraščaja je bilo pri članstvu toplo sprejeto.

PD PTT. Ker je bilo društvo ustanovljeno šele 29. IX. 1953 in je bil to šele prvi občni zbor po ustanovnem občnem zboru, je društvo podalo poročilo o svojem delu za dobo polnih 16 mesecev, oziroma za dobo dveh poslovnih let, saj se je dejavnost tega društva začela že tedaj, ko so začeli z graditvijo kočne na Vršču. V vsej tej dobi so notranje in zunanje uredili Poštarski dom na Vršču tako, da lahko upravičeno služi za vzor vsem ostalim postojankam. Vrednost postojanke znaša danes 5 613 631 dinarjev, 96 članov pa je opravilo 1560 prostovoljnih delovnih ur. Za razširitev poti od Tičarjevega doma do kočne so člani v dveh etapah izvršili 130 prostovoljnih ur. V letu 1954 se je vpisalo v vpisno knjigo 4357 planincev, prav gotovo pa je kočno obiskalo poleg teh še najmanj 3000 planincev. Dne 12. maja 1954 je kočna dobila najvišje priznanje, ko jo je obiskal naš dragi maršal Tito in ostal v njej dva dni. Izrekel je toplo pohvalo o prijetnosti in toplini, ki jo je doživel v tej koči. Med ostalimi obiskovalci so bili še turisti iz 14 drugih držav, ki so se o koči vsi zelo laskavo izrazili.

Društvo je zbralo v svoji sredi skupno 682 članov. Če upoštevamo, da je bilo pred ustanovitvijo tega društva od teh članov vključenih v druga planinska društva le 229 članov, je društvo na novo zbralo 456 članov, kar je vsekakor lep uspeh. Društvo je veliko storilo tudi na propagandnem polju. Poleg tega, da je skrbelo za udobnost planincev in dobro postrežbo v postojanki, so člani-poštni dostavljajči širrom po Sloveniji razpečavali razglednice Poštarskega doma na Vršču in s tem popularizirali postojanko. Skrbeli so, da je bila slika o njihovi postojanki priobčena v vseh mogočih tu in inozemskih revijah, kar je privedlo do neštetihih obiskov turistov, predvsem Angležev, Francozov, Nižozemcev, Nemcev ter Avstrijcev. Za uspešno propagando društva kot kočne se je društvo ves čas posluževalo vseh mogočih propagandnih sredstev. Izvedli so tudi nekaj skupinskih izletov ter skrbeli za naročnike Planinskega Vestnika, na katerega je naročenih doslej že 83 članov. Markacisti so lepo vzdrževali Jubilejno pot, poleg tega pa so nadelali in markirali novo zvezno stezo od konca Jubilejne poti pod Razbrino nad Mlinarico pa do stare običajne poti, ki drži dalje na Razor. Ker nova pot ne izgublja nič na višini, so s tem skrajšali grebensko turo od Prisojnika po Jubilejni poti ali obratno za najmanj pol ure.

L. R.

IZ PLANINSKE LITERATURE

The Alpine Journal — No. 287. November 1953. Angleški »Alpine Club« je prva in najstarejša alpinistična organizacija na svetu in zato tudi najbolj ekskluzivna. Število njenih članov je omejeno in v svoje vrste sprejema le alpiniste z zvenečimi imeni in z velikimi zaslugami, seveda izključno le v klasičnem smislu. Zato bi to organizacijo mogli šteti za nekako alpinistično akademijo, ki slično kot različne nacionalne Akademije znanosti in umetnosti odlikuje s svojim članstvom le najzaslužnejše in najslavnejše in — v tesni zvezi s tem tudi — najstarejše alpiniste.

Toda kljub svoji okostenelosti kaže »Alpine Club« še precej živahnosti in je bil prav posebno udeležen pri pripravah za odpravo na Everest. Jesenska številka »Alpine Journala« — glasila te organizacije — stoji v znamenju uspelega vzpona na Everest. Uvodno besedo, v kateri poudarja, da si uredništvo pridržuje copyright za vse članke v reviji, je napisal urednik T. Graham Brown. Sledi poročilo o odpravi, ki ga je na seji »Alpine Cluba« podal John Hunt. Poročilo v kratki, strnjeni in nečustveni besedi podaja potek vzpona, ki ga pač dosti obširneje poznamo iz Huntove knjige in iz časopisnih poročil ob vzponu.

Dragocenost svoje vrste je nespremenjeni ponatis Huntovega dnevnika v reviji. Utrujen od naporov dneva ali pa vesel zaradi dobrega napredovanja je Hunt sleherni dan zapisal svoje opazke v dnevnik in tako ohranil edini vpogled v duševno življenje udeležencev med odpravo. Kasneje je svojo knjigo napisal precej bolj objektivno in z večjim občutkom za to, kaj se spodobi in kaj ne, kar je delu seveda škodovalo; opisi posameznih udeležencev odprave pa nam ne morejo v toliki meri podati poteka odprave v celoti, čeprav so lahko bolj intimni. Iz Huntovega dnevnika se nam torej na nekaterih mestih zableste resnična utrujenost, naveličanost

in brezup, pa tudi resnično veselje. Posebno zanimiv je dnevnik na zaključku, ko govori o sprejemu Tenzinga v Nepal in o njegovem deležu, ki naj bi ga po mnenju svojih sonarodnjakov imel pri vzponu. Žal je prav tu dnevnik presekán in zaključen, revija prinaša torej le najpomembnejši centralni del, ne pa dnevnika v celoti.

R. C. Evans poroča na šestih straneh o vzponu na Južni vrh Everesta. Tudi ta prispevek je pisan hladno in stvarno, v njem najdemo precej podatkov in skoro naturalistično sliko preteklosti, a skoraj nič čustvene prizadetosti.

Angleži bi ne bili Angleži in »Alpine Club« ne »Alpine Club«, če bi vso številko posvetili Everestu. Urednik T. Graham Brown obsežno razpravlja o vzponih na vrhove Wetterhörner v letu 1845, torej pred več kot sto leti. Razprava je obširno dokumentirana in daje vtis znanstveno brezhibnega dela. In vendar nas ne more navdušiti. Klasična pokrajina alpinizma v klasični dobi, še več, v skoraj predklasični dobi in dovršen način obdelave — in vendar to danes v živem in bujнем toku alpinističnega življenja učinkuje kot mračna in temna razvalina iz preteklosti, kot ostanek srednjega veka v modernem življenju ali kot bi rekel Cankar: kot siva in dolgočasna učenost sredi vselega življenja.

Plemič Ugo di Vallepiana ponatiskuje s kratkim literarnim uvodom štiri fotografije s svojega predavanja, ki ga je imel marca 1953 v »Alpine Clubu«; R. L. B. Colledge pa na kratko poroča o svojem vzponu preko stene Macugnaga na Nordend.

Sledijo poročila o vzponih članov, izvedenih večinoma v Švici, osmrtnica za tremi člani, ki so umrli v letu 1953 in ki so bili vsi stari nad sedemdeset let ter razgled po angleški alpinistični književni produkciji in po

nekaterih tujih povojnih revijah. Alpinistične novice so pisane s posebnim ozirom na soudeležbo članov »Alpine Cluba«, društvene novice in poročila o sestankih pa še prav posebno podčrtujejo izrazito familiarni značaj zadnjega dela.

J. B.

V »Alpine Clubu« v Londonu je 3. marca 1953 predaval o smučanju v visokih gorah Ugo di Vallepiana. Njegovega predavanja se je udeležil tudi italijanski poslanik Brosio s svojo ženo. »Sodimo, da je to doslej edini primer, da bi se neka gospa udeležila splošnega sestanka v klubu, od njegove ustanovitve dalje,« beremo v poročilu o tem predavanju v »Alpine Journalu« (št. 287, str. 234).

The Alpine Journal, London, november 1954. — Everest se je v tem zborniku umaknil že v inseratni del, kjer tvrdke, ki so opremile ekspedicijo, ponujajo svoje izdelke. V uredniškem delu so na vrsti ostale odprave iz leta 1953, med njimi na čelu ona na Nanga Parbat, o kateri daje obširno, zelo zanimivo pisano poročilo W. Frauenberger v predavanju, ki ga je imel maja 1954 v londonskem Alpine Clubu. O zadnji fazi vzpona poroča Hermann Buhl sam: Zapustil je taborišče V (6900 m) 2. VII. 1953 zjutraj ob eni in čez Srebrno sedlo in »Schaumrolle« dosegel vrh (8125 m) zvečer ob sedmih, potem ko je premagal višinsko razliko 1400 m v horizontalni razdalji 6 km. Svoje občutke na vrhu opisuje tako-le:

»Sedemnajst ur je minulo, odkar sem zapustil taborišče št. V. Vsaka stopinja je zahtevala neizmerno silo volje. Sedaj sem bil izčrpan. Nisem se zavedal važnosti trenutka. Padel sem v sneg in bil sem olajšan, ker so bili napori končani in se mi ni bilo treba ukvarjati s tem, kako iti dalje. Nobenega zmagoslavja nisem čutil, ko sem dosegel vrh in bil zmagovalec. Dejansko sem bil na vrhu Nanga Parbata, pa to ime ni pomenilo zame nič. Avtomatično sem zapil cepin v ledeni sneg in pripel zastavi Tirolske in Pakistana.« Nazaj do taborišča tega dne seveda ni mogel več nazaj. Prenočil je na prostem brez šotora in brez hrane in se vrnil v taborišče naslednjega večera ob sedmih po 40 urah. Buhl zaključuje svoje poročilo s temi pomembnimi besedami: »Gore nismo premagali, prišli pa smo nanjo, ker je bila usmiljena.« Besede pravega planinca!

Druge odprave v letu 1953 niso bile tako uspešne. Po poročilu H. R. A. Stratherja K2, četrta ameriška odprava v Karakorum je K2 gora svoje vrste z neštetimi tehničnimi ovirami. Odprava vrha ni dosegla, vrnila se je z izgubo enega človeškega življenja. Sledijo poročila o škotski odpravi v Nepal 1952 v skupino Apija in Nampe, vse v neznanih predelih Nepala. Namen je bil, preiskati Nepal tam, kjer še ni znan. Poročilo Johna Kempa o poizvedovanju okoli Kanča 1954 se konča s tem, da je dostop mogoč in vse kaže, da bodo stopili na vrh 1955, če ne bodo poprej poslali še ene odprave, da natančneje preštudira dostopne možnosti.

Zbornik registrira tudi prvenstveni vzpon na Cerro S. Valentin v Patagoniji, o katerem smo svoj čas že poročali.

Peter Taugwalder ml. je bil zadnji na navezi ob sestopu z Matterhorna 1865, ko se je Wympher vračal z vrha po prvem vzponu, ki se je tako tragično končal. Stari in mlajši Peter sta z Wympherjem ostala pri življenju. D. F. O. Dangar priobčuje sedaj vodniško knjigo Petra ml. Koliko Angležev je spravil na Matterhorn in druge vrhove v okolici, kako ga njegovi klienti hvalijo, vse to vsebuje zanimiva knjiga. Peter ml. je bil na vrhu Matterhorna nič manj ko stopetindvajsetkrat!

Med beležkami pa najdemo v zborniku naslednjo notico: Planinstvo v USSR. — Ko je Sir John Hunt predaval junija v Moskvi o Everestu, se je sestal z več sovjetskimi planinci, od katerih je pozneje eden prišel kot tolmač v London in obiskal Hunta v klubu. »Ta večer smo,« tako pravi beležka, »iz prve roke slišali po dolgih letih poročilo o planinstvu, njegovem načinu in organizaciji v Kavkazu in srednji Aziji. Razdalje od gora so tako velike, da so zasebne odprave tako rekoč nemogoče. Organizira jih Centralni biro. Planinci so klasificirani po zmožnostih. Kavkaz je seveda glavni distrikt in mnogo navez gre tja. Poročevalec trdi dalje, da je bil vrh Elbrusa dosežen po domačinih pred navezo Carforda Graveja 1874, kar pa takoj v naslednji notici T. S. Blankeney, sklicujoč se na vire, odločno pobija. Priznal je, da se morajo sovjetski planinci glede

planinstva v velikih višinah še mnogo učiti in da so še zelo daleč od naših velikih del v Himalaji. Kategorično nam je izjavil, da ni prav nič resnice o sovjetski odpravi na Everest preko Tibeta 1952. Za tako velika podjetja da še niso zreli.« — Kje je tedaj resnica?

Dr. Pr.

Obzornik gorniških filmov v Trientu izdaja CAI na najrazkošnejšem papirju, o katerem pri nas za take publikacije zdaj samo še sanjamo. Zadnji, ki nam je prišel v roko, je bil tiskan v decembru 1954 in je posvečen že z naslovno sliko italijanskem vzponu na K2. Manjši obzornik izhaja v francoščini, izdaja pa ga prav tako CAI (pri roki imamo zvezek od 15.—17. X. 1954). Trentski gorniški filmski konkurz ima svoj častni odbor, ki mu predseduje rimski visoki komisar za turizem, predsednik CAI in vplivni zastopniki političnega in gospodarskega življenja italijanske države. Organizacijski komite je italijanski, v žiriji pa sede poleg Italijanov tudi Nemci in Francozi. V letu 1952 so pobrali vse prve nagrade Francozi (Samivel, Frison, Roch in Tairraz in Georges Strouvé), l. 1953 André Roch, Lionel Terray, Georges Marry, Jean Jacques Languepin, Pedrotti (Samogovor o šesti stopnji) in Trenker. V l. 1954 spet prednjačijo Francozi z Aconcague (Dagory in Poulet) in z »Zimo v Savoji« (Tairraz), po eno nagrado pa so nesli tudi Italijani in Nemci. Velike nagrade mesta Trenta to leto ni prejel nihče, zlato medaljo je prejel spet Languepin (Naskok na Himalajo), srebrno sta dobila Hans Ertl za Nanga Parbat in Ichac za Annapurno. V zadnjih treh letih so največ nagrad pobrali Francozi. V pričujočem obzorniku je izšel fulminanten članek o K2, ki ga je napisal E. A. Buscaglione. Avtor zagotavlja junakom K2 neminljivo hvaležnost Italijanov, herojskim ljudem, ki so pristopili na najlepše gore sveta, posebno pa povzdiguje človeške in alpinistične odlike vodje (piše ga z veliko začetnico Capo) prof. Desia. Sledijo zaznamki in slike nagrajencev in njihovih medalij, ki imajo planinsko obeležje: Zlati, srebrni in bronasti sleč (rododendro d'oro, d'argento in di bronzo). Dalje bomo ocenili najboljše filmov in vidimo celostranski posnetek Tenzinga iz filma

»Naskok na Himalajo« ter slike najbolj vidnih sodelavcev festivala (Rebuffata, Terraya, Strouvéja, Languepina). Nagrade so kar čedne, v poštev pa pridejo plezalni, smučarski, zimskošportni, turistični, folklorni, etnološki, gozdarski in hidrografski filmi pa tudi filmi, ki se njih zgodba vrši v gorah. Na prvem konkurzu (1952) je sodelovalo 7 držav, z enim filmom tudi Jugoslavija (Aleksič). Največ filmov je predložila Italija, od 39 kar 26. Na drugem konkurzu (1953) je sodelovalo 11 držav s 57 filmi, Francija s 7, Italija s 27, Švica s 7, Jugoslavija to pot s tremi filmi. Nagrade so bile v tem letu višje (od 500 000 lir navzdol), Jugoslavija je predložila »Pomlad v gorskem lovišču« (Režek, Pogačar-Adamič), »Reševalce« (Aleksič) in »Srbijo pod snegom« (Michieli). Iz tretjega konkurza pa je Jugoslavija izpadla, čeprav je predložila turistični film, žiriji pa se ni zdel primeren. Sodelovalo je le 7 držav, Italijani spet s 17 filmi med 38. V francoski publikaciji je na najvidnejšem mestu slika udeležencev ekspedicije na K2 s pozdravi na organizatorje festivala in z oblubo, da bodo na prvem konkurzu sodelovali s kinematografsko dokumentacijo o svoji ekspediciji. Ta je pač do neke meje najzgovornejši in najprepričljivejši opis takih velikih gorniških dejanj. Prav bi bilo, da bi naš Triglav film že zdaj mislil na sistematično afirmacijo našega alpinizma tudi s kamera-alpinizmom. Na dosedanje poskuse, s katerimi smo se v Trientu predstavili, ne moremo biti ravno ponosni. Pedrottijev film, v katerem nastopa mladi vodnik-veverica Maestri, ima takele odstavke: »Ko sem naskočil prve pečine, sem kakor ponorel in zahotelo se mi je, da bi rjul od veselja... Šel sem dalje, varno in hitro. Zdelo se mi je, da moje telo deluje samo in me vsega prepušča razmišljanju... Morebiti je bilo to zato, ker sem bil čisto sam. Nisem povezal s seboj tovariševega življenja, razpolagam sam s seboj. In jaz nikoli nisem tvegaj tjavendan. Zabavam se s to igro, ki mi ponovno vzbuja občutek lahne opojnosti... občutek teh sijajnih balkonov, raz katerih se mi zdi, da vidim ves svet.«

To je miselnost tega filma, miselnost ekstremizma. Poročali smo že o njegovem izrednem uspehu. T. O.

Die Alpen-Les Alpes, revija SAC, avg.-dec. 1954, urednika dr. h. c. M. Oechslin in prof. dr. Louis Seylaz. V avgustovi številki obravnava urednik Seylaz bivanje Justa Oliviera (1807—1876) v Zermattu l. 1839. Olivier ni bil eden od osvajačev alpskih vrhov, pač pa tipičen romantični ljubitelj gorskega sveta, ki je v gorah iskal predvsem pesniški navdih. Serge Herzen opiše »Eno noč na Popocatepetlu«, Pierre Emonet pa vzpon preko zapadne stene Aiguille Devant (Aiguille de Van) v grebenu Perron, ki tvori mejo med Švico in Francijo med Barberino in Vallorcino. To 300 m visoko steno, skoraj navpičen granit, je l. 1924 zmagal E. Blanchet z vodnikom Moserjem. Pierre Emonet je ne označa več kot izpostavljeno in skrajno težko, marveč le kot mikavno plezalno pot z nekaj težkimi mesti. To spremembo ocene je pač prineslo 30 let razvoja plezalne tehnike. Kljub temu pa ostaja to plezanje klasična tura zaradi lepih pogledov, različnih težav in trdnosti skale. Alpski favni je posvečen kratek članek »Dame marmotte« (Svizčeva samica). Max Eiselin opisuje šesti vzpon preko jugozahodne stene Schlossberga s sijajnim tehničnim posnetkom, ki prikazuje ekspozičijo, Max Miedermann pa raz v Rosskuppe, eno najbolj znanih plezalnih tur v Gesäuse, ki jo poznajo tudi naši mladi plezalci. »Rimsko stezo«, ki drži na Passo di Bondo, opisuje Schmid. S tujimi gorami se ukvarja Blumenthalov članek o Južno-anatolskih gorah. Članek se nadaljuje v naslednji septembrski številki, v kateri govori o vzponu na Resko (4170 m), na vulkan Suphan Dag (4434 m), od koder je v daljavi gledal na zasneženi vrh Ararata. V tej številki je plezalstvu posvečen članek Friedricha Kobleta, ki opisuje zračno pot preko grebenov Salbitschijna. Meteorologe bodo zamikali črteži in slike ob članku J. F. Hoefelija, ki skicira elemente vremenske napovedi po vetru in oblakih. Betty Favre pa posveča živo, občuteno pisan članek Badilu. Charles Renaud pripoveduje o raziskovanju jame z imenom »Gouffre du Petrin de la Foudre«, ki so se ji posvetili predvsem ženevski udje švicarske speleološke družbe. Med slikami je vredno omenjati prvovrstne posnetke in kli-

šeje, ki ponazarjajo plezanje v Badilu. Oktobrska številka prinaša sestavek vodnika Rénéja Neplaza o plezanju v apnencu po francoskih Predalpah in Seylazov članek o fiksnih bivakih. Ugledni švicarski alpinist se zavzema za tovrstne planinske objekte in hvali CAAI, ki jih gradi že od l. 1924. Nato našteje 19 znamenitih bivakov z vsemi potrebnimi podatki. Lastnik teh bivakov je CAAI ali CAI. Hoefeli nadaljuje razpravo o vetru in oblakih kot znanilcih vremena in opremlja svoj članek z risbami in fotografijami, Binggeli pa v obširnem članku opisuje Vzhodne Pireneje. Zgodovini alpinizma je posvečen članek o začetkih planinškega leposlovja v 16. st. ob Benediktu Martiju. V novembrski številki pripoveduje Guido Ferrazini v italijanščini o nedolžni snežni razpoki, ki pa je njegovi družbi pokazala zobe, Max Koenig pa opisuje najmanj poznano alpsko skupino Verzasca, ki ja zadnje čase zapuščajo celo hribovski kmetje. Kljub lepotam, ki jo odlikujejo, Verzasca ni še zaživela svojega alpinističnega življenja in ne kaže, da bi ga kaj kmalu. Dunajčan S. Walcher zastavlja plezalcem podobna vprašanja kakor francoska revija »La Montagne«: 1. Kako si postal alpinist? 2. Zakaj si to ostal ali zakaj nisi? 3. Katere so največje sladkosti in radosti v plezanju? Največ odgovorov se seveda glasi: Veselje, veselje nad uspehom! Svoboda, sproščenost! In tako dalje vse do verskih občutkov. Jedro decembrske številke je v poročilu o Salcantayu, ki ga podaja Suzanne Brönnimann. Prvi vzpon na vzhodni vrh sta izvedla Felix Marx in njen mož Marcus Brönnimann. Vzpon bi se bil skoraj končal s smrtno nesrečo, ko je zdrsnil Brönnimann. Francosko ameriška ekspedicija, ki je bila v bližini, se je ob tem zadržala popolnoma pasivno in je celo razširjala napačna obvestila. Šele 4 dni po nesreči je prišla pomoč. Slike k članku so lepše od vseh, kar jih zadnje čase poznamo o Salcantayu in okolici. Francis Henny poroča o prečanju velikega grebena Mont Chauffe, Blanche Berguerrand pa opisuje gorske samote v jurskem pogorju. Trifhorn in Obergabelhorn obravnava W. Kirstein, inozemskim goram pa je posvečen članek Tonija Meyerja »Bivak na Etni« in Cuttatov »Vzpon na štiritiso-

čak v centralni Anatoliji: Erciyas Dag«.

Revija hodi svojo dobro utrto pot, dosledna v presojanju vseh planinskih pojavov, uprta s pogledom bolj v preteklost kakor v prihodnost. Planinska prihodnost jo spričo ekstremističnih in tehnokratskih pojavov skrbi. V vsaki številki prinaša dobro urejene beležke, alpinistično kroniko, društvene novice, literaturo in obvestila SAC.

T. O.

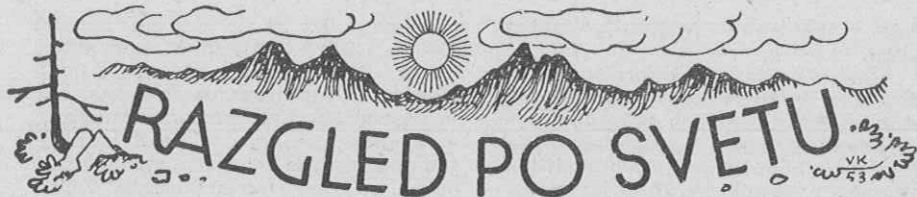
Alpinisme, jesenska in zimska številka 1954. Alpinisme je glasilo francoskih vrhunskih alpinistov (Groupe dela Haute Montagne) in je doslej izhajalo pod patronanco CAF in FFM (Club Alpin Français in Francoske planinske zveze). Urednik je bil več let Lucien Davies, revija je izhajala 4-krat na leto in je dosegla 160 strani, tiskana je bila na prvovrstnem papirju in je bila v mednarodnem alpinističnem svetu priznana kot vodilno glasilo najkvalitetnejših dejanj v gorah. Temu primerna je bila seveda cena, saj je 160 strani v Franciji stalo 1000 frankov na leto (za naše pojme veliko, za tamkajšnje seveda ne). Značilno zanjo je bilo, da je vztrajala na internacionalizmu: na njenih straneh so priobčevali opise najpomembnejših vzponov vsi evropski alpinisti, pa tudi japonski in ameriški. Kljub razumljivi zaverovanosti v francoski alpinizem so v priznavanju tujih uspehov našli vedno globlji smisel, ne samo takt in formo. Jesenska številka prinaša poročila Bernarda Pierra o ekspediciji na Nun Kun z dvema nazornima risbama, dalje sestavek pogumne alpinistke iz Nizze ge. Claude Koganove »O zadnjih dnevih Nuna«. Gospa ima poleg poguma in vztrajnosti tudi dobro pero. O vzponu smo že poročali, tudi o tem, kako sta Claude in Pierre zadnje metre zavzemala vstric, da bi bila oba — prva na vrhu... »Plavala sem na oblaku. Čarovna roka me je rešila utrujenosti, čutila sem se lahko, eterično... Trpeli smo, borili smo se, toda bili smo srečni. Zakaj vse to? Morebiti zato, da bi okusili ta božanski bežni trenutek, to polnost, ki nam jo nudi osvojena stvar...« Informativnega značaja je članek »Alpinizem na Ja-

ponskem«, ki ga je napisal Hitoshi Kondo, André Contamine, znan avtor, pa opisuje dramatično reševanje dveh francoskih alpinistov iz Grépona, kar je spremljala tudi filmska kamera.

Zimska številka prinaša Berardinijev opis vzpona čez južno steno Aconcague, o čemer smo že poročali. Vzpon preko 1200 metrske stene z ogromnimi ledeniki in snežišči, ki jih prekinjajo več sto metrov visoki pragovi, je gotovo eno največjih dejanj v gorah, ki je pravzaprav premalo odmevalo v svetu, ker so se pač istočasno zavzemali vrhovi nad 8000 m. Kako je bilo na vrhu? »Nobenega veselja nismo čutili, nismo niti malo mislili, da bi izkričali svoje navdušenje ali da bi vihteli zastave (!) Naša telesa so bila preveč izčrpana, da bi reagirala, naše duše preveč prazne, da bi karkoli mislili. Adrien je filmal, mraz mu je lepil roke na kamero in zaviral mehanizem. Robert pa je z otroško pisavo vpisal našo zmago v vpisno knjigo.« Informativen je članek o plezanju v Veliki Britaniji. Napisal ga je G. J. Sutton, prevel pa R. Gouiran. Članek spremlja nekaj zanimivih tehničnih slik, ki predstavljajo plezanje previsov. V vrsto takih slik je opremljen tudi članek Ghedine italijanske veriverice iz Cortine, ki popisuje vzpon preko jugozahodne stene Cime Sestoni. Plezalec visi v steni kot pajek, okoli njega trojna vrv in celi venci stremen z lesenimi stopi, šopi klinov in vponk, drža pa tako prirodno sproščena, kakor da je vse skupaj otroška igra. V območju zgornje meje šeste stopnje se zadržuje tudi nemški samohodec s sestavkom »Samotno plezanje« in priobčuje tudi imeniten tehnični posnetek iz Velike Zine. Sledita še dve osmrtnici in novi vzponi v francoskih Alpah.

S tema dvema številčkama se zaključuje samostojno izhajanje Alpinisme, ki se z letnikom 1955 vključuje v revijo »La Montagne«. Uredništvo ni povedalo, zakaj je bilo to potrebno, verjetno pa so vmes finančni razlogi. Vsakomur, ki je revijo redno bral, pa bo žal zanjo. Njena odlika je bila poleg vsega drugega tudi načelna jasnost in usmerjenost.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

Gaurisankar in Melungtse sta bila cilj švicarske ekspedicije, ki jo je lani vodil Raymond Lambert, vendar ju ni dosegla. Švicarji so šli preko Melungla (5670 m) in Nangpala (5500 m), postavili borno taborišče na Čo-Oyu v višini 5640 m, kjer so stopili v stik z dr. Tichyjem. Nato so postavili taborišče v višini 6090 m, 6500 m in 6850 m, toda hud veter jih je prisilil, da so delali le igluje oz. jame v snegu stalno v mrazu 20° pod ničlo. Claude Kogan in Lambert sta 4 dni preživela v višini 7200 m pri -30° C v hudem vetru. 28. oktobra, 9 dni po uspehu dr. Tichyja, sta Koganova in Lambert hotela priti na Čo-Oyu, toda v višini 7700 m ju je zavrnilo slabo vreme, Koganova pa je s tem vendarle dosegla ženski višinski rekord. 29. okt. je Juge prišel na Južni vrh Gaurisankarja (7410 m) in tu študiral geologijo. Zaradi vedno slabšega vremena so se odločili za umik in prišli sredi decembra v Evropo — brez ozeblin in izgub.

Vodniške tečaje prirejajo v Švici tudi v Zvezni telovadnici in športni šoli. Športni in telesno-vzgojni učitelji dobe v takem tečaju osnovne pojme o gorniški izobrazbi.

Ideja olimpijskih iger, ki jo je izrekel P. de Coubertin, velja tudi za alpinizem: »Smisel olimpijskih iger ni v zmagi, marveč v udeležbi, ne zmagati, marveč viteško se boriti, to je bistveno v življenju.« Ta Coubertinova misel je res postala skoraj že fraza, vklesana v stadione in garnirana pri banketih. V resnici gre vsem predvsem za zmago, za vsako ceno, v vseh športih; proti nezmernemu tekmovanju se moramo danes upirati tudi že v alpinizmu.

465 m globoko je zdrsnil nemški turist skozi ozebnik v Wetterhornu. Ozebnik je zelo strm, tako da se je ponesrečenec ustavljal šele na strmi plaznici pod ozebnikom. Čeprav ga je metalo v krajše počti, zdaj z glavo

naprej, zdaj postrani in vznak, razen dveh prask ni odnesel ničesar hujšega. Takoj se je pobral in se sam spravil na varno pred plazovi, ki so v juniju lani drveli skozi ozebnik. Gora pač ni hotela.

Prof. Hans Kinzl iz Innsbrucka je lani proučeval meteorološke in glaciološke razmere v Cordillera Blanca in Cordillera Huayhuash. Kot alpinisti so ga spremljali Wastl Mariner kot vodja, Bachmann, dr. Klier in Karl Lugmaier.

Sovjetski alpinizem v letu 1953. SZ šteje ca. 17 000 športnikov, ki se intenzivno posvečajo goram. Na Kavkazu so ponovili vzpone na vse vrhove, v Pamirju in na Kavkazu je bilo 26 alpinističnih taborov. Klub »Iskra« se je s 50 udi povzpelo na Kogouta-Bači in na Elbrus v slabem vremenu. Traverzirali so Saveljevlev greben, dalje Bezinghi in Balouga-Aouz. Z »relejskim sistemom« so zavzeli Dombai-Oulguen v enem mesecu. 95 moških iz Azerbejdžana, Georgije in Armenije se je povzpelo na Kazbek. Tudi ognjeniki na Kamčatki so doživeli svoj prvi obisk. V Tianšanu so naredili preko 1000 vzponov, v Pamirju so stopili na teme več šesttisočakov. V Tianšanu so dali enemu od vršacev ime Pic Stoletnice Geografske družbe ZSSR (6400 m). V Altaju so prišli na Belonkho, doseženi je bil tudi Pic Korženevski (7105 m). V letu 1953 je bilo izvedenih preko 10 000 pomembnih vzponov.

Morsko dno proučujejo v Alpah. Znano je, kakšne uspehe so dosegli prof. Piccard in oba francoska oficirja Houot in Willm pri raziskovanju morskih globin, ko so se potopili 3150 in 4050 m globoko. Francoski biolog Monod je pri Dakarju v Atlantskem oceanu dosegel morsko dno v globini 1400 m. Ta razburljiva pot v globino je bila za oči in za čute nadvse presenetljiva. V skrivnostni temini voda je znanstvenik videl svetleče se vodne

živali, ki so se premikale okoli njega kakor nekako premično zvezdno nebo. Monod je izjavil, da je na svoje oči videl čuda, kakršnih doslej še noben zoolog ni.«

Zanimive so ugotovitve o morskem dnu, o katerem doslej ne vemo še kaj prida. Dno ni ravno, marveč gričevnato, valovito, razdrapano, polno votlin in lukenj. Tu se opazovanja potapljačev približajo opazovanjem geologov, ki preiskujejo zemeljsko kopno površino. Do nedavna še niso vedeli, kako je nastal dolomit, kamenina, s katero se ponašajo najlepši alpski predeli in ima ime po Dolomieuju, ime pa je določil Theodor de Saussure, brat glavnega pionirja v odkrivanju Alp. Dolomit je sestavljen iz kalcija in magnezija in nastaja s spremembami apnenčastih usedlin na dnu tropskih morij. Magnezij se namreč nahaja v morski vodi in povzroča spremembo apnenčastih usedlin. Ali torej še danes nastaja dolomit, to je bilo vprašanje. Morsko dno je, čeprav se še tako čudno sliši, najbolj pripravno raziskovati v gorah, ker so bila apneniška gorovja nekoč morsko dno. Raziskovanja so se vršila v tirolskem gorovju Sonnwend, kjer se nahaja enak dolomit kakor na Južnem Tirolskem. V Sonnwendu so raziskovali obalo nekdanjega Jurskega morja (Jura = morje) in ugotovili, da so se zaradi valov in odlakovanja pred 150 milijoni leti posamezne skale in kamni skotalili v plitvo morje, tu pa jih je zajel proces cele vrste sprememb. Znanstveniki so iz fosilov določili celo vrsto ugotovitev, posebno so važni izsledki ekologije (raziskovanje življenjskih pogojev za rastlinstvo in živalstvo), ekologije najmanjših bitij, ki jih preiskuje mikropaleontologija. Važni zato, ker se po njih ugotavlja, v katerem razdobju jurske dobe so živel. Praktična vrednost mikropaleontologije pride do izraza v industriji nafte, ker se pri poskusnih vrtnah po mikroživalih ugotavlja starost plasti, mimo katere vrtina gre. Ni namreč vseeno, ali se vrtina ustavi pri geološki plasti srednje ali zgornje jurske dobe. Ko načno zemeljsko površino drugod, morajo priti do plasti, kjer bo geolog našel prav te in te foraminifere. Če jih ni, pa čeprav je vrtina enako globoka kakor prva, morda 2 km oddaljena, pomeni, da je

nafta globlje. Ta mikrometoda torej terja sodelovanje mnogih strokovnjakov pri iskanju sedaj najdragocenejše surovine. Sodelovanje različnih strokovnjakov iskanje tudi poceni.

Dolomit nastaja samo v toplih morjih. Raziskovanja so tudi dokazala, da je bil proces sedimentiranja izredno počasen. Gre za stotine milijonov let. Normalno dolomit nikoli ne nastaja na površini sedimentov. Magnezij se mora v sedimentu najprej zgostiti, se morski vodi odtegniti. Šele nato se vrši metasomatosa, kakor se ta proces imenuje. L. 1897/98 je prof. David na Koralnem otoku Funafuti-Atolls v Tihem Oceanu vrtal v globino 334 m. V globini 220 m je našel sam dolomit. To naj bi govorilo za to, da se dolomit v tej globini morja tvori. Hipotezo je potrdila švedska ekspedicija z ladjo »Albatros«, ki so odkrila velike komplekse sedimentov, še ne utrjenih. Z geofizikalnimi metodami so ugotovili, da so sedimenti debeli 200 do 300 metrov in da je to apnenec, ki se spreminja v dolomit. Zdaj vemo, da se dolomitna kamenina v enakem obsegu, kakor jo imamo na Južnem Tirolskem še vedno tvori in to 200 do 300 m globoko v morju. Čas, ki je za dovršitev te spremembe potreben, se računa na ca. 2 milijona let.

Na dnu morja, tam, kjer menimo, da vlada popoln mir, se torej razvijajo kemični pojavi največjega obsega.

Nekaj novih vzponov v francoskih Alpah: V Primorskih Alpah Corno Stella — preplezala sta severno steno Macagno in Rebbi iz Turina 25. julija 1954; v les Ecrins sta prečila grebene La Meijette ga. Guy Pène z vodnikom, ista je prva prišla čez severno steno Roche Meane in druga preko Brèche des Cherubins; preko severne stene Vzhodne Ailefroides sta prva prišla R. Cheze in Paul Keller in s tem rešila zadnji problem v Dauphinéji; W. Bonatti in R. Bignami sta l. 1953 izvršila drugi vzpon preko Brenve na Col de Peuterey in na Peuterey; dve italijanski navezi sta istega leta v rekordnem času 5 ur, preko južnega grebena prispeli na Aiguille Noire de Peuterey (Bron, Grivel, Ebrico in Ubaldo Rey); šesti vzpon na Grand Capucin po vzhodni steni sta lani izvedla René Gervais in

Paul Lenain. Prvič sta bivakirala komaj 40 m od vstopa, drugič na vrhu, sedmi vzpon pa Adrien Billet in Michel Grassin, oba Parižana. Bivakirala sta stoje v stremenih 4 metre pod Bonattijevim bivakom. Obe navezi sta izbili mnogo klinov. Pointe Adolphe Rey je doživela prvi vzpon po severozahodnem grebenu, izvedla sta ga Genovežana Gamboni in Morel; dva mlada angleška plezalca Joe Brown in Donald Whillans sta lani 25. julija preplezala zahodno steno Aiguille de Blaitière, prvi vzpon sta zabeležila preko severovzhodne stene Capucin de Requin Demange in Desmaison; deveti vzpon preko severne stene Aiguille des Grandes Charmoz sta izvedla Nemca Lobenhoffer in J. Wellenkamp; vzhodno steno Aiguille du Géant sta kot druga preplezala marseillska plezalca Besson in Guiot.

Aiguille du Dru je lani julija imela v gosteh štiri Parižane (bili so Billet, Gervais, Grassin in Lenain). Izvedli so drugi vzpon preko zahodne stene. Bivakirali so dvakrat, plezali čistih 36 ur. Na povratku so zgrešili smer, na požledu jim je zdrsnil Lenain — v smrt. Tretji vzpon sta nekaj dni nato opravila trenutno najboljša angleška plezalca Brown in Whillans. Nekaj novih vzponov so doživele tudi Aiguilles Rouges de Chamonix. Tako vzpon preko severovzhodne stene Clocher du Brevent, Le Pouce preko južnega stebra, Aiguille Pourrie v jugovzhodnem grebenu in Aiguille de Perseverance v vzhodni steni.

V Centralni Afriki se je lani mudila švicarska znanstvena ekspedicija, in sicer na vulkanskem področju Virunga. Virunga sega od jezera Kivu do Albertovega jezera in do gorovja Ruvenzoni. Med vulkanoma Nyamuragira in Nyinagongo je l. 1954 zrasel nov vulkan, vzhodno od teh pa se dvigajo nad 4000 m visoki vulkani Kasisinubi, Muhavusa in Mikeno. Prebivalci so iz plemena Vatussi, ki so povprečno vsi 1,90 m visoki in iz pigmejcev, ki merijo povprečno 1,20 m do 1,30 m.

Nek župnik, pravijo, se je bal, da mu bodo k cerkvi postavili zabavišče. Zato je vsako jutro skozi okno zliil nekaj žegnane vode, da bi odpodil satana. In glej! Nekega dne so zastavili lopate menihi in mu pred očmi

sezidali cel — kloster. Ubogi župnik se je trkal po prsih rekoč: »Preveč sem zlival žegnane vode!« Pravijo, da je tako z Alpami. Preveč je bilo govorjenja, kako so lepe, zdaj pa imamo invazijo množic v blaženo gorsko tišino. — K sreči ta povest za naše hribe še ne velja.

Zgleden gorniški tovariš gotovo ne bi smel storiti tako, kot je storil Jungmeier, tovariš lani ponesrečenega E. Utzingerja v Engelhörner. Ko je priklical reševalce, se mu ni zdelo vredno, da bi vsaj počakal na to, kdaj bodo prinesli iz stene mrtvega tovariša, marveč se je odpravil na Simelistock, da bi ne izgubil dneva...

Makalu (8470 m) se Francozom lani ni vdal. Jean Franco in Lionel Terray sta morala popustiti pred vremenom, imela pa sta tudi nesrečo: skoro sta utonila dva nepalska nosača, zvezni oficir pa jim je v baznem taborišču po 10 dneh umrl. Z dvema šerpama sta dosegla le Makalu II (7760 m). Napoveduje pa se nova francoska ekspedicija v Makalu in to letos.

Iranske gore so imele lani obisk francosko-iranskih alpinistov pod vodstvom Bernarda Pierra. Izvršili so nekaj prvenstvenih vzponov. Na Chane Kuh (4300 m) po južnem grebenu in vzhodni steni; na Alam Kuh (5150 m) drugi in tretji vzpon po severnem stebri, na Takt-I-Sulejman (4600 m) prečenje od juga proti severu; in na Demavend (5671 m) po vzhodnem grebenu.

Novi smeri v Dolomitih. Severozahodno steno v Torre di Valgrande sta preplezala avstrijski vodnik Toni Egger in italijanski plezalec Hans Frisch. Egger je v Civetti sam preplezal Sollederjevo smer v severovzhodni steni v 4 urah in pol. Bron in Gauchet sta izvedla šesti vzpon preko severozahodne stene v Cima Su Alto (direttissimo) z bivakom na vrhu, plezala sta 13 ur in pol. Ista dva sta v 9 urah preplezala severno steno Zap. Zine.

Cima di Terranova je bil baje poslednji problem v Civetti. Rešili so ga avgusta 1954 francoski sestogradi Gabriel, Livanos in Roit v 29 urah, s 125 klini. 350 m je stena lahka, 400 m ekstremno težka. En sam 30-metrski previs je terjal 28 klinov in cel relai s stremenji. Ostali težki del stene je iz kaminov, ki jih prekinjajo previs-

ne strehe. Težkih mest je manj kot v Cima Su Alto, so pa bolj utrudljiva. Smer je težja kot ostale smeri VI. stopnje: Solda in Vinatzer v Marmolati, severozahodne stene Torre di Valgrande ali Zap. Zina. Francoski plezalci so lani naredili več prvenstvenih smeri v Pirenejih, med drugim tudi v Cirque de Gavarnie.

Na Pik Revolucije (6985 m) v Pamirju je prvič prišla 17. avgusta 1954 velika ruska ekspedicija. Vrh je eden od treh nad ledenikom Fedčenko. L. 1938 ga je odkrila nemško-ruska ekspedicija in ga imenovala Dreispitz.

Junak ekspedicije na Api je vsekakor šerpa Gyalzen, ki je tvegala nadčloveške napore, da bi iz snežnega meteža rešil ozeblega in onemoglega Rosenkrantza. Dve noči je v viharju prebil na prostem, nosil Rosenkrantza na ramah, toda ob zori drugega bivaka na prostem je sahib izdihnil. Na pol oslepel je šerpa sestopal ponoči in našel Ghiglioneja v baznem taborišču.

Japonska ekspedicija na Pic II. in IV. v Annapurni po izostalem vzponu na Manaslu l. 1953 ni uspela. Udeležili so se je Imaniši, Ito, Fužihira, Fužimira, Vakizaka in Tatsuhira. Postavili so pet taborišč, zadnjega v višini 7200 m, toda veter, neurje in mraz so bili močnejši od japonske volje.

Angleški alpinisti so se mudili lani okoli Kangčendzöngje na sistematičnih rekognoscijskih turah, posebno v južnem pobočju in ostenju. Če bo Sikkim ostal evropskim alpinistom še dalje zaprt, bo treba vgrizniti Kanč s te strani, čeprav ogledniki pravijo, da skoraj ni videti prehoden.

Najbolj reprezentativna alpinistična revija je bila gotovo francoski Alpinisme. Toda z l. 1955 je prenehala izhajati in se združila z glasilom Francoske planinske zveze »La Montagne«. 25 let je »Alpinisme« zastopal francoski in svetovni alpinizem ter mnogo pripomogel, da so oživele mednarodne zveze med alpinističnimi organizacijami in vidnimi alpinisti.

K 2 ima tudi majhen škandalček, čeprav ne posebno hude sorte. 12 mož italijanske ekspedicije je priseglo, da iz tovariških razlogov ne bodo obešali na veliki zvon imen zmagovite naveze. Toda lakoto časnikarjev je težko potolažiti. Čakali so jih že v prvih hribovskih vaseh daljnega Ka-

rakoruma in moštvo je govorilo o vsem, le o imenih ne. Toda časnikarski možgani so delali kot detektivski, število tistih, ki bi prišli v poštev za zmagovalce, se je po pripovedovanju vedno bolj ožilo. Neki italijanski novinar, ki ga je list poslal samo zato, da bi izbežal ti dve imeni (pot ga je stala več milijonov lir), je število še zožil, ker mu je Compagnoni na vprašanje vsaj odkimal. Prišli pa so tudi pakistanski novinarji, ki so pritiskali na nekatere s podkupnino od 200 do 1000 dolarjev (pol milijona dinarjev in več!). Toda opravili sprva niso ničesar, celo nekaj brc so izkupili. Vendar so pakistanski novinarji, čeprav niso znali niti besedice italijanski, izvohali imeni Lacedelli in Compagnoni že 20. avgusta. Kako, se ne ve. 23. avgusta je šla novica »neoficialno« po vsem svetu, le udeleženci niso smeli vedeti ničesar, morali so se na vsa vprašanja samo smehljati. Malo se je zareklo Lacedelliju, ko so ga vprašali, koliko je kaj snega na K 2, nato je spregovoril sredi oktobra Compagnoni in nazadnje se ni držal roka tudi vodja ekspedicije prof. Desio. To se pravi, slaba režija, čeprav so bili nagibi plemeniti. In pomanjkanje smisla za javno mnenje, ki je imelo in ima drugačne nazore o zmagi in zmagovalcih. Nič ne pomaga prisega ali dekret, da zmaga pripada vsem članom ekspedicije. Proti prisegi je govoril tudi Desio sam, ko je posebej podčrtal posebne duševne in telesne vrline jurišne naveze. Zmaga pripada vsem, toda zmagovalca sta dva. K 2 ali Paša Brum kakor ga je pakistanska vlada zdaj preimenovala, je torej doživel čisto posebno reklamo, ob kateri se je spet razčistilo eno izmed poglavič alpinistične morale.

Plazovi so v katastrofalnih zimah od l. 1951 do 1954 v Avstriji terjali blizu 500 žrtev, toda le med domačini, ne pa med smučarji in turisti. Lavinska služba v Avstriji je zdaj organizirana po švicarskem vzgledu vsaj v Vorarlbergu, organizirala pa se bo tudi v ostalih deželah. Potrebne so številne opazovalnice, kajti plazov ne povzroča teren, marveč značaj in kvaliteta snega ter vremenske razmere. Do tega zaključka so v Avstriji prišli, ko so opazovali plazove in jih primerjali med seboj na istih krajih, a v različnih časih v zimi od l. 1951

do 1954. Zato je edino pametno, da se tej nevarni sili ogneš s poti, dokler je čas. Plazovi so drveli v teh zimah tudi tam, kjer se jih nihče ne spomni in kjer tudi noben strokovnjak ni računal, da se bodo prožili. S tem pa ni rečeno, da se ne izplača proučevati nivologijo, plazove in meteorologijo. Ravno nasprotno! Čim več izkušenj in znanstvenih zaključkov, tem bolj varna bo hoja v gore tudi pozimi.

Bilgeri je gotovo eden najbolj zaslužnih mož za razvoj smučanja. Izuril je sam preko 50 000 smučarjev in ga je pred 21 leti pri smučanju doletela smrt. Zadela ga je kap, ko je vozil v lokih pred svojimi tečajniki — star je bil tedaj 61 let. Vodil je tečaje v Švici, Turčiji, Ogrski in Avstriji in povsod učil svojo »omnibusno« tehniko. Rektor stockholmske univerze Svedelius ga je označeval kot največjega pedagoga. Bilgeri je obenem izumil vrsto pomembnih detajlov v opremi, najbolj znana so seveda njegova smuška stremena, njegove kože in nahrbtniki, njegova tehnika reševanja iz ledeniških razpok, njegovi smuški učbeniki in gimnastika. Bil je dober tekmovalec in alpinist. Bil je pravi predhodnik nove ere v smučarstvu, ere, za katero so v opremi značilni jekleni robniki in vezi à la Kandahar, ki so danes po 20 letih tudi že zastarele.

Čo - Oyu (okoli 8200 m) bi se pravzaprav moralo reči Čomo Yu. Čo pomeni boga, mo je ženska končnica, Yu pa je turkiz, sinjezeleni, na pol dragi kamen, glavni okras Tibetank. »Boginja turkiza« se dviguje 28 km severozahodno od Everesta in stoji zato nekoliko v senci. Že l. 1921 so jo opazili Angleži, toda šli so mimo nje, ker jih je mikal le Everest. Lani je osrečila dr. Tichyja in njegove spremljevalce. Dr. Tichy je s to goro stopil v vrsto najvidnejših himalaistov. Doslej je potoval vedno sam z domačini in je začel s Himalajo še čisto mlad. L. 1936 (takrat je imel 24 let) je že prišel na Gurla Mandata (7730 m) ob svetem jezeru Manasarovar v Tibetu. Zdaj je njegovo ime zvezano s petim 8 tisočkom, na katerega je stopila človeška noga (Annapurna, Mt. Everest, Nanga Parbat, K 2 in Čo - Oyu). Pred tremi leti 1952 je poskušal priti nanj tudi

E. Sipton z 10 tovariši, med katerimi so bili kasnejši zmagovalci Everesta: Hillary, Bourdillon, Evans, Gregory, Secord, Lowe. Prišli so le do višine 6860 m. Tudi za šerpo — sirdarja Pasang Dawo Lamo je Čo - Oyu vrhunec njegove karijere, čeprav ima za seboj mnogo znanstvenih ekspedicij (K 2, Mašerbrum, Comalhari, Everest 1951 itd.).

Ledeniki so tudi v l. 1953 povsod nazadovali. V Švici so opazovali 76 ledenikov. Od teh so štirje ostali neizpremenjeni, 70 jih je nazadovalo, le dva sta se povečala. Največje nazadovanje je znašalo 16 m. Na Norveškem je od 23 opazovanih nazadovalo 20 ledenikov. Na Islandiji nazaduje 76 % ledenikov. V Italiji jih od 102 nazaduje 81 in to do 139 m, 9 jih je ostalo nespremenjenih, zapadni Kaninski ledenik pa je zrasel za 30 m.

Col du Pain de Sucre v verigi Mt. Blanca je dobil novo smer na severni strani. Izvedla sta ga Angleža Blackshaw in Cunningham. V les Ecrins pa sta novo smer v južni steni Tête du Rouget potegnili Piere Girod in gdč. Fabienne Carrel.

Novi smeri v Hoggarju so naredili v zadnjih letih angleški plezalci.

Dr. Herrligkoffer na Hidden Peaku ni imel sreče. Sicer pa se je na ledenik Baltoro premislil in se obrnil proti Broad Peaku. Slabo vreme pa je Nemce pregnalo že iz višine 6900 m.

Mount Mc Kinley na Alaski je naskočila ameriška ekspedicija pod vodstvom Leslie Vierecka in Mortona Wooda, to pot z juga in je povsem uspela.

ÖGV (Österreichischer Gebirgsverein) je od 1. jan. 1955 sekcija ÖAV (Österreichischer Alpenverein). S tem se je ÖAV ojačil, saj je pridobil 15 000 članov in celo vrsto planinskih in smučarskih postojank.

Letalsko reševalno službo v gorah so začeli uvajati v Avstriji. Lani so se že vršile prve vaje. Prijavilo se je 30 gorskih reševalcev, ki se bodo izučili v padalstvu, da bi tako čimprej dospeli na mesto nesreče.

Anderl Heckmair si je na ekspediciji v Karakorum močno poškodoval levo roko. Izjavil je, da je Himalaja lepa, da pa ne bi hotel ostati tam, ker so domače gore lepše.

*Pređajte se športu in užifkom,
ki vam jiš nudi lepa priroda!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
rižiko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživefja zavaruje:*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

**Zastopniki
v vseh večjih krajih**

**TOVARNA USNJA
K R A N J**

» **STANDARD** «

je specializirano podjetje
za izdelavo podplatnega usnja in mastne kravine

Zahtevajte ponudbe!

Cene konkurenčne, postrežba solidna!

» **BOJA** «

**TRGOVINSKO PREDUZEČE ZA PROMET BOJOM, LAKOVIMA,
HEMIKALIJAMA I PRIBOROM NA VELIKO
BEOGRAD, Knez Mihajlova br. 15/1**

Telefon 21-241 i 22-69

Prodaje trgovskim preduzećima i radnjama sve
vrste uljanih boja i lakova, zatim firmis zemlane
boje i hemikalije po fabričkim cenama na koje
odobrava i rabat od 2%

Oprema se vrši franko utovareno u vagon sa stovarišta preduzeća u ulici
Karadordevoj 59. Telefon 28-329 i 26-105

NAROČAJTE

Planinski vestnik!

Letna naročnina samo din 400.—, ki pa je
plačljiva tudi v štirih mesečnih obrokih
po din 100.—

Uprava v Ljubljani, Likoarjeva ul. 12, telefon 32-553, NB 602-T-121

Trgovsko podjetje s tekstilom na debelo

»**TEKSTIL- OBUTEV**«

LJUBLJANA, Nazorjeva ulica 4

je preimenovano v

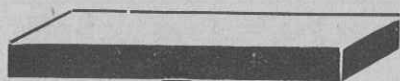

»**Veletekstil**«

trgovsko podjetje
s tekstilom
na debelo

LJUBLJANA
Nazorjeva ulica 4

Priporočamo se vsem cenjenim odjemalcem in
dobaviteljem za nadaljnjo naklonjenost

TISKARNA

» Jože Maškrič «

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin,
katalogov, časopisov, revij
in knjig

KLIŠARNA

izdelava eno- in večbar-
vnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in naj-
boljših del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov
in pečatov

LJUBLJANA, NAZORJEVA 6

**TRGOVSKO
PODJETJE**

TEKSTIL

NA VELIKO

Po nizkih cenah in pod najugodnejšimi pogoji si lahko za planinske postojanke nabavite pri nas vse vrste volnenega in bombažnega blaga, odeje, žimnice itd.

V BOGATI IZBIRI

Ljubljana, Ciril Metodova 2-3

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

vabi k udeležbi na

I. razstavo planinske fotografije

v okviru turistične razstave v Ljubljani
v dneh od 2.—24. julija 1955

v poslavo 10. obletnice Osvojitve

Razstava naj prikaže:

**Iepoto slovenskih gora
žitje in folkloro v planinah
planinsko živalstvo in rastlinstvo
v črno-beli in barvni fotografiji**

Razstave se lahko udeleži vsak planinec - fotoamater, prednost imajo novi snimki, ki do sedaj še niso bili razstavljeni ali objavljeni

Razstava bo obsegala: planinsko fotografijo, zgodovinske posnetke, naše planinske postojanke, alpinistiko

Žirijo za umetniško fotografijo sestavljajo tovariši: Avčin dr. ing. France, Gliha Maks, Hrašovec Fran, Michieli ing. Lujo, Planinšek Egon

Proti odločbam žirije ni priziva

Velikost formata za črno-belo fotografijo: najkrajša stranica 24 cm, najdaljša stranica 40 cm. Vmesne mere za barvno, dimenzije niso omejene

Nagrajuje se celotno delo posameznih avtorjev:

**ena nagrada v znesku 10 000.— din
dve nagradi v znesku po 5 000.— din
pet nagrad v znesku po 2 000.— din
in deset nagrad v znesku po 1 000.— din**

Nagrajene slike preidejo v last Planinske zveze Slovenije, ki ima tudi pravico do objave. Zveza izplača za vsako fotografijo, katero žirija potrdi za razstavo

600 din za format 30 × 40 cm
400 din za format 24 × 30 cm

Slike preidejo v last Zveze, ne da bi imela tudi pravico do objave teh slik.

Vse slike bodo razstavljene pod steklom in se bodo skrbno čuvale. Ne prevzamemo pa nikakega jamstva

Slike, ki bi ne bile nagrajene ali odkupljene, se vrnejo v 14 dneh avtorju

Fotografije sprejemamo do 31. maja 1955 pri Planinski zvezi Slovenije v Likozarjevi ulici št. 12

Planinska zveza bo posredovala tudi odkup posameznih del, zato javite pri vsaki sliki tudi prodajno ceno